MYTHY

SOUBORNÉ VYDÁNÍ
BÁSNICKÝCH SPISŮ
JAROSLAVA VRCHLICKÉHO

MYTHY.

BÁSNĚ

JAROSLAVA VRCHLICKÉHO.

DRUHÝ CYKLUS.

(1875—1879.)

TŘETÍ, NEZMĚNĚNÉ VYDÁNÍ.

V PRAZE.

TISKEM A NÁKLADEM J. OTTY.

LIBRARY
SEP 22 1966
UNIVERSITY OF TORONTO

NESMRTELNÉ PAMÁTCE

ADAMA ASNYKA.

J. V.

ISRAFEL.

(1876).

I.

Jak zlatá koule země letla vzduchem,
v němž všecko nachem zářilo a plálo,
vše prostory se chvěly tvorčím ruchem,
z dna propastí se první světlo smálo.
Jak brillantové vodopády lily
se v prostoru hloub hvězd plamenné květy,
v nich měsíc velký, noční motýl bílý,
plál opálem. Tu nové rostly světy
na troskách starých, které záři zkvětly,
tam mléčných drah se rozvíjel pruh světlý,
tu Orion svou zlatou třásl kšticí,
ba samy staré skály na měsíci
do vrásek svojí zkamenělé lávy
svit usmívání zapustily zlatý.
Rej mlhovin, vír komet. slunci davy!
V tmách chaos vřel jsa okovy duh spjatý.
Vše bylo život, ruch a první snění,
vše závrať, vzlet a síla, opojení,
a z hlubin tmy a z planoucích niv světla
se záři vůně hymnou k nebi letla.

*

Sen stvoření! Ruch žití! Život plný!
Hloub prostoru a vzduchu žárné vlny!
Svit mladého dne padající k zemi,

jež jako dívka svými kadeřemi
se halí v závoj zlatobledé páry,
nad hlavou mraků poletavé tvary
a v hrudi první símě, tvorčí hnutí,
a na rtech první píseň procitnutí
se poprv zemí, ženou, matkou cítí —
Sen stvoření! Lze krásnějšího sníti?

A země kouzlo nikdo nevypraví:
tu bájné stromy, obrovité trávy,
skal skupení bez ladu a přec v kráse,
lesk první rosy v kapradiny řase,
mih prvních křídel ptačích v zkvětlém keři,
let motýla, jenž zbloudil v báje šeři,
ples zlatokřídlé mušky na leknínu,
vše stopeno v jas, vše dřímajíc v stínu.
Tu první pozdrav moře slunci hřmělo,
jež hlavu zářící z vln povznášelo
do každé vlny vbodnouc zlaté střely.
A vlny hřměly, jásaly a vřely,
břeh duněl, azur plál a hloub se smála;
déšť perel do řas, vlasů, vpletla skála
a z hnízda orel splašen vzpjal se k výši,
let napojit se blesků k slunce číši
a s křídel rosa padala mu zlatá.
Les v světle koupal se i poušť se leskla
jak zlatá niva v dálku rozepjatá,
řev pardala, pláč, v němž pěnička steskla,
šum cedrů, vlny jek a klasů chvění,
vše bylo souzvuk, všecko opojení! . . .

Vše dobré jest, Bůh tiše k sobě pravil.

*

Tlum andělů se u bran ráje stavil,
spěl prostorem a zadíval se k zemi
Hle, onen nejkrásnější mezi všemi,
jenž v hloub se noří s hlavy něžnou sklonou
a jehož oči v zlatých řasách tonou,
jest Israfel! Stůj, duchu! Pán tě volá,
slyš, jeho hlas zní, nikdo neodolá,
v svém víru stane světů jízda smělá.
Tví druzi všichni ukláněji čela,
nuž skloň je také, vlasů závoj tmavý
spusť přes obličej, by tě neoslnil
proud jasu z tváře Boha. Slyš, co praví,
a hleď, bys věrně jeho rozkaz plnil!

»Má tvorčí ruka klesla. Dokonáno.
Nad světem v nachu první plane ráno,
nad světem v krátce první hvězdy vzplanou,
jak zlaté slzy v kalich noci skanou.
Jsem spokojen, ples tvorčích slastí cítím,
ať květy čeřím, světy v propasť řítím.
Vše stvořeno; ať dál jde svojí poutí,
já stvořitel chci v slávě spočinouti,
ve oblak zlatý v strážných duchů davu,
blesk pod nohama, zahalím se v slávu.
Leč vědět chci, jak na zemi se žije.
Slyš, Israfeli! Země budeš zvěstí,
čím prales lká, čím vlna o břeh bije,
čím hučí oceán, vše budeš nésti
na hymnu krásy zladěno a spjato
mně v tónech písně, padající zlato.
Ty místo srdce lýru nosiž v hrudi:
ruch života, jímž v ňadru země budí

se mladé símě, ptactva povyk plesný,
niv vlnění pod sladkým dechem vesny,
let vichrů, kteří jako draví oři
svým kopytem div azur nerozboří,
čím zraje klas, čím hrozen nalévá se,
sen poupěte, chvit muších křídel v řase,
běh vlasatic a šumy vodopádů,
vše zmírněno a stkáno do souladu
v tvé lýry struny zabuší a ke mně
se hymnou vznese, jaké nezná země.
Jdi, lýrou tvou ať projede vše žití,
tluk srdce světa ať mé srdce cítí,
mé dílo ať zpěv její obejímá,
mé hromy ať jí v zlaté struny buší,
ať jásá, stená, burácí a hřímá —
jdi, budiž světa echem, světa duší!
Jdi na práh světů k ráji, každým ruchem
vzplaň myšlenkou a písní zazvoň vzduchem,
ať řinou se jak perly padající,
jak vodopádu hudba při měsíci,
jak vánku šum, když v klasy dýchá zlaté
a zavíří jak struny rozepjaté,
jež z hvězd jsem napjal mezi nebem, zemí,
ať vichřicí jsou stromů haluzemi,
ať orkánem, jenž pouští pustou cválá,
ať jimi zní má radost i má chvála!
Jdi! Lýro nebes, v které moje díla
se v krásy věčné věčný souzvuk slila!«

*

Dav andělů se rozstoupil. Noc klesla
jak hnědý plášť kol beder země. Tiše
vzpjal křídla Israfel, jako zlatá vesla,

a mezi hvězdy letěl výš a výše
jak báječný pták, jak labuť bílá,
a ruchem křídel smutná hudba lila
se prostorem. Tam, kde plá bledým jasem
jak zářný brillant noci tmavým vlasem
kmit Siria, tam used' k nebes prahu
a v hvězdných očích slzí rosnou vláhu
se díval dolů. Mlha kryla šedá
zem dřímající. On se zachvěl bolem
sáh' k srdci svému — ale běda, běda, —
na místo vzdechů tón se vlnil kolem
a za ním druhý, v ňadrech jeho hrála
již rajská lýra, on již srdce nemá. —
I zaplakal. Tma z hlubin bezdna vstala
a byla noc tak smutná, tichá němá.

II.

Báj o ráji? Zem celá byla rájem,
kde plálo vše a věčným kvetlo májem.
V nach stopena a bledě zlatoskvělá
mha vroubila hor ledovitá čela,
par bílých sloupy jako bájné zjevy,
jak duchů postavy se nesly nivou,
kde sterých ptáků zvučné zněly zpěvy,
a stopen v lučin zeleň temně snivou
jas slunce v barvy rozkládal se skvoucí.
Od stromu k stromu liany se pnoucí
v sad báječný poušť zprahlou proměnily,
mech na boku i šedé skály snily,
skráň dumnou spjavše zlatých stínů clonou;
co lkala vlna, bylo bájí vonnou,
co šuměl prales, bylo svatou hymnou.
Na chvíli větry ve rákosí zdřimnou,
tu s leknínem, tam s rosou laškujíce.
A přišla noc — ó jaké teprv divy!
Šer západu, svit luny, večernice!
A proudy vůně jasným vzduchem spějí,
jak plnou rukou v údol, háj a nivy
by rozhazoval anděl moře její.
Rej světlošek se snesl na křovisko
a staré stromy divných stínů plné

tak čněly výše, hvězdy k nim tak nízko
se skláněly a haluzemi hrály.
Vše bylo tiché, vonné, čaruplné,
vše omámením, rozkoší a sněním
a úžasem a tajným roztoužením,
až květům v očích rosné slzy stály.

*

V stín starých jilmů, v hustou, svěží trávu
se tulila jak ptáče první žena,
květ kaliny jí deštěm skropil hlavu
a steré sny a touhy beze jmena
jí šuměl bor, jí povídala vlna,
až vzdech rozehřál ňádra čaruplná
a hlavy sklonem v klín jí spadly květy.
Nad řeřáb nachem svítily jí rety,
vlas zlatý rámcem vroubil její líce,
v nichž chvělo se cos, jako od měsíce
by paprsk smavý ozářil jí tahy,
sjel na ňádra i boků úběl nahý.
Co v očích hrálo, to byl azur celý.
Zde seděla již dlouho zadumána,
kouř modrý z lesů, první oběť rána,
jas rosných kapek, v nichž se luhy skvěly,
vším krása její byla stupňována,
však rovněž tklivé její zamyšlení.
Co dělala? Kdo skolébal ji v snění?
Proč jako jindy nešla do přírody,
proč nesčeřila nožkou stříbro vody,
ve kalich květů v stínu staré sosny
proč nevnořila více ret svůj rosný,
proč nepozvedla břečtanu prut svislý,

jejž v nočním reji laňka nožkou zhnětla?
Ký čarný přelud utkvěl v její mysli?
Proč nedívala se, jak vážka letla
v kraj zřídla nořic křídla smaragdová?
Proč vstala teď, proč usedla si znova?
Hle, laňka zvyklá jísti s její ruky
dnes polekána stojí mezi buky
a zdráhavě se blíží, hlavu kloní,
a ptáků dav se nadarmo dnes honí
jí u nohou a netrpěliv čeká,
by jak dřív vzala někoho z nich v dlaně.
Kvil rákosí, i větví ruch ji leká.
Teď k srdci sklesla její ruka maně;
je poledne, jak v zlatě stojí stráně
a jako had se v slunci leskne řeka.

*

Ó chvíle štěstí, kouzla, snů a blaha,
kdy v srdci ženy touhy ruch se vzmáhá,
kdy jako poupě, které vazby tísní,
chce uvolnit si žena vzdechem, písní,
kdy poprv v sobě přírody hlas cítí
a poznává, že v lásce celé žití,
že v lásce všecko. Divné, svaté chvění,
vzdech stajený, vše v barvách jiných hraje
a ruka vlhne, v zrak se slza pění,
svět na báji a báje do snů taje...
Jen v světlo hleď, ty poupě usmívavé,
a v lásku ženo!

*

Stopen v stíny tmavé
stál kdosi za ní, velký stín a světlý;
kol bledých tváří černé vlasy letly,

jas hvězdy tonul v oka zlaté řase,
dvé křídel na bedrách mu kolébá se.
Stál dlouho tak a jak naklonil čelo
a rozpjal křídla, cos jak hudba znělo
a hrálo tiše, dojemně a tklivě.
Jak ohledla se žena zádumčivě,
již jako labuť letěl zářným vzduchem,
jen zlaté pruhy letly za ním k nivě
a vzduch se chvěl té hudby sladkým ruchem.

*

Kdo byl ten zjev? Rci, ženo, tvého čela
proč úbělová skráň se uzarděla,
jak polil by ji západ slunce nachem?
Rci, proč se chvěješ? Touhou nebo strachem?
Zřím slzy oka, slyším, jak ret ptá se:
Ať jest kdo jest, jen přijde-li on zase?
Dost duchů zářných rajskou nivou lítá:
ten slunce vodí večer v lázeň moře,
ten řetězy hvězd v bránu noci splítá,
a jiným ranní zardívá se zoře,
ten kalich květů naplňuje vůní
a mladé ptáky láká na výsluní;
však tento zřídka zbloudí mezi jilmy,
jen přelítne, jen zastaví se pouze,
však jeho pohled, jeho hlas čím byl mi,
když ňádra má se v první chvěla touze!
Ó bych ho mohla připoutati k zemi!
Já skryla bych ho svými kadeřemi,
na srdci mém by musil usnout blahem;
leč smí on s ráje rozloučit se prahem?
Zda milovat smí aneb zdali může?
Jak? Může jen? ne! Milovat on musí!

Až přijde, v cestu naházím mu růže,
kol šije vrkoč ovinu mu rusý,
jej budu prosit o úsměv jen jeden
a potom teprv, pak uvěřím v Eden.

*

Bouř nad zemí své hněvy rozpoutala,
leč přešla zas a zem se v slzách smála.
Přes řeku, která rozprouděná hřměla,
strach v oku první žena přejít chtěla,
leč brzy stáhla bílou nožku zpátky.
V tom uslyšela známý tón a sladký:
On za ní stál, na křídla rozložená
ji položil a nad přívalem vznášel
se vítězně, že ani bílá pěna
se nedotknula roucha jeho lemu.
Jak démant z boží koruny by našel,
on nesl ji a ona tiše k němu
svou čarokrásnou naklonila hlavu.
Již přenes' ji a chtěl ji složit v trávu
a roztáhnout zas křídla k letu v dáli,
leč ona před ním padla na kolena,
dech tajil se jí, v očích slzy stály
a bouřně letla ňádra roztoužená,
a jako příval balvany je chytán,
tak slova její vzdechy přerušená
a její pláč na vlnách citu zmítán
mu v sluch zněl jak pláč větrů v podjeseni.
I zůstal stát a stopen v přemýšlení
jí naslouchal:

»Ó viz stín stromů dlouhý!« —
Zas nové slzy, nový ston a vzdechy —

»Ó nenech mne tu hynout bez útěchy!
Vím, nebešťan jsi a tvůj úsměv pouhý
jest zdrojem jen a cílem mojí touhy.
Čím tobě pouhá žena býti mohu,
já tobě, který v tvář se díváš Bohu!?
Proč skrýváš líc, proč skláníš zlaté řasy?
Ó pravdu máš, jest málo na mně krásy,
však srdce mám — proč zachvěl jsi se nyní?
Ó prosím, rci, jaká tě bolest stíní?
Ó slovo jen — tvůj ret se mluvit zdráhá?
Já nevím, co jest život, ale blaha
a strastí víc a celé, plné nebe
jsem teprv našla, co znám, svatý, tebe!
Či nesmíš milovat? Či měl bys zhynout
vlas můj kdyby měl vlasem tvým se vinout
a tvoje rety na má padnout ústa?
Ó postůj! Slyš, má láska v bouři zrůstá,
měj slitování, láska-li ti tajem!
Jen úsměv jeden a pak leť si rájem
a nepřicházej třeba nikdy více!
Vím, co jest láska; z tiché holubice
se kouzlem jejím stává lítá lvice.
Ó smiluj se a ulev mojí touze!«

On tiše stál a usmíval se pouze.

A za chvíli vzav krásnou hlavu její
se nachýlil k jejímu obličeji
a hlavu její na svá ňádra sklonil.
Jak chvěla se, když na hruď jeho klesla,
jak plála blahem — rychle hlavu vznesla,
tón zlatý z ňader jeho vzduchem zvonil,

na hrudi jeho darmo srdce vroucí
tluk srdce hledalo. I stála chvíli
jak omráčena. On svou hlavu skvoucí
jí kladl v klín a naslouchal, jak pílí
tam v ňadrech krev, jak čilým chvátá ruchem.
»Já nemám srdce,« pravil s těžkým vzdechem
Nic nemluvil, jen polibiv jí čelo,
se vyvinul jí z loktů divým spěchem
a jako meteor leť tichým vzduchem.
Jak hudba vání jeho křídel znělo.
A ona klesla; s rosou, která mechem
své brillianty smavé rozsypala,
se mísily teď první slzy její.
Svět stopen v mhu, kol propasti jen zejí,
a ona poprv usnouti se bála.

III.

Hvězd sítí Israfel se k zemi díval.
Noc byla jasná, za stínem stín splýval,
kol měsíce tlum obláčků táh' pestrý,
tu bílá růže, do dálky se ztrácí,
tu vlna stříbrná, tam zlatí ptáci.
A s tichem temno jako rodné sestry
nad světem rozepjaly křídla vonná,
v nichž démanty hvězd rozhrály se zvolna
a plály víc, až azur, temná clona,
se jimi chvěl jak zlata krůpějemi.
Snil Israfel a lýry píseň bolná
se nesla k nebi — ale dolů k zemi
za hvězdou padající letly s chvatem
sny jeho duše; na kruhu z hvězd spjatém
stál v těžkých dumách. Jako holubice
když k nebi vzhledne, nežli zřídlo zčeří,
zrak jeho těkal k hvězdám od měsíce,
dvé křídel složil jak ten, kdo se modlí,
a přece v duši propasť viny měří.
Jak dlouho v snění u bran ráje prodlí,
kdy ukončí tu píseň čaruplnou,
jež vichrem lká, sní stromem, šeptá vlnou,
v níž stvoření se k svému tvůrci blíží,
jenž v jejích vlnách blesknou tvář svou zhlíží?

Ta píseň zní jak harfa Aeolova
a posud v nocích máje v teplém vzduchu,
kdy stichne slavík, zazvoní nám k uchu
zpěv cizích hlasů, k nimž duch skládá slova,
zní, padne v duši odlesk její bludný
jak slunce paprsk na dno tmavé studny,
zní, jejím tonem usne trud i vina,
a srdce doufá, touha uhasíná,
zní, stále zní a více neuhasne!
Teď Israfel vzpjal křídlo zlatořasné
a sklonil hlavu, jak na štíhlém stvolu
květ lilije se pohne slíbán lunou,
zas křídel van, jak někdo chvěl by strunou,
v tmách hvězdou letěl — musil, musil dolů!

*

Na loži z mechu tkaném hebkou řasou,
nad hlavou střemchu, jasmín, květy hlohu,
v stín stajena, však zářící svou krásou
se chvěla první žena. Nahou nohu
jí líbal v bázni plazivý květ lilku,
nad ní se stromy spjaly k baldachýnu,
jen ze sna vzdechly, ticho zas, jen chvilku
cos zašeptal druh nakloniv se k druhu,
jak věděl by, kdo dřímá v jejich stínu.
I vlny spaly. Sterých křídel v luhu
stich' snivý ševel. Na vodě jen v kruhu
cos vířilo, snad motýl purpurový
květ hledal, kde by vyčkati moh' k jitru.
Roj světlušek pad' v kalich leknínový,
a na hvězdy hrál sobě v husté trávě,
a růže snily, brillanty v svém nitru,
víc vzplály hvězdy — půlnoc byla právě

Však žena nespala. Vzdech těžký vinul
se z bílých ňader, bez ozvěny hynul,
jsa stíhán jiným, slza hrála v očích
jak střemcha s rosou zlatých ve vrkočích.
Dvě bílé ruce, pruty vodních liljí,
se s bledé tváře svezly na kolena,
a ňader květy závoj vlasů kryl jí;
jím vzpjaly se a bleskly do úbělu
jak na jezeru vlna rozbouřená.
Jak třtina chvěla v divokém se želu,
nach s bělostí jí na skráni se střídal,
zrak v lesních stínech každý zákmit hlídal,
do dálky zřela: — mlhou stříbrojasnou
bod zlatý mih' se ve hvězd hravé směsi,
jež září jeho chvějí se a hasnou,
rosť jako pták, teď stanul nad pralesy,
dvé křídel zří již, jak veslují vzduchem,
jenž chvěje se zas známým, sladkým ruchem.
Již vidí ho, teď dotk' se země nohou,
již jak stín světlý stojí pod oblohou,
jež zdá se nad ním do výše se klenout.
On přišel přece, nemoh' zapomenout!
I vstříc mu letí, k nohám se mu vrhne,
když zdráhá se, na ňádra svá ho strhne,
v stín táhne jej a v mech jej k sobě nutí,
a jeden šepot, jedno obejmutí,
a jedna vůně, jeden lesk vše kolem.

*

Hlas její vítězný byl jásot plesný,
však jeho slova divným zněla bolem,
na skráni jeho stín se míhal děsný,
když v polibků a objímání příval
on hlavu svou do jejích ňader skrýval

Tu ona, jasná, smělá, jásající
se jako dítě v slzách usmívala
a v různé směsi políbení, vzdechů,
cos pláč i hymnu v ňádra jeho lkala.
»Rci, zda jest vinou srdce milující,
když vstříc ti buší v nedočkavém spěchu?
Proč zdráháš se, či bojíš se snad Boha?
Či musí k prahu ráje zpět tvá noha?
Což není země nám dost velkým rájem?
V žár dne nás prales skryje v chladné stíny,
noc posype nás hvězd a květů májem,
zda může býti lepší život jiný?
A Bůh? Či není sám vší lásky pramen?
Ó prosme ho, on mechem šatí kámen,
tká břečtan skalám do svraštělých spánků,
on srdce dá ti zpět a slunce plamen
v něm rozžhne tobě leskem do červánků!
Buď mým a líbej, já ti srdce vlíbám,
když na svých prsou v sen tě ukolíbám,
vem srdce mé, žár jeho oboum stačí,
buď mým! Náš život jako píseň ptačí
zde uplyne nám v jednom opojení, —
proč prchat chceš? Jen pohled! Políbení!«

*

On stále trval zamyšlen a němý,
tvář plnou stínů, zrak upřený k zemi.
Pak rychle vstal, byl veliký a děsný,
a promluvil — tak vichr lesem duje: —
»Já zaklínám se všemi květy vesny,
co vzduchem víří, mihne se a pluje,
co v zemi klíčí, etherem co letí,
co živí proud, co dřímá v stínu snětí,

co stoupá mízou v květy bylin stvolem,
co jásá písní, co naříká bolem,
tvé nezkrocené vášně mocným žárem,
svým původem, své nesmrtnosti darem,
ať slyší hvězd to oblouk zlatotkaný,
i větrů sbor i všecky světa strany
i Bůh na zlatém trůně oblakovém,
já pravdu dím, ať jediným tím slovem
svůj ztratím ráj a tebe získám, dítě,
slyš, věř a miluj! Já též miluji tě!
Však jako ty já nemám víry v Boha;
věz, od té chvíle, co má smělá noha
kraj ráje k tobě letíc opustila,
tys modlou písní mých, mým bohem byla.
On vzal mi srdce, toto valné moře,
jež perly citu vrhá z hlubin hoře,
tu svatých vzdechů věčnou klenotnici,
tu v temných nocích hvězdu hárající,
ten oltář lásky, útěchy a smíru.
To urval mi a do bouřného víru
svých světů, plných veleby a krásy,
mne postavil, v má ňádra vložil lýru;
mám pěti orla let i život řasy,
pád hvězd, šum listí, moře vlnobití,
a nikdy to, co bytost moje cítí.
Mně srdce vzal, on, lásky Bůh a míru!
Nuž miluji tě! Vím, že láskou pouze
svět můž' se vznášet na hranách své osy,
že láskou démanty jsou vlny v strouze
a v perly vzplanou pouhé kapky rosy,
že láskou z tmy chaosu vykypělo,
co spojila v svět tvorčí chvíle prvá,
že v tvar se slilo dřív, co v zmatku vřelo
že láska jenom línou prodchla hmotu,

že láskou smrt se vzpjala ku životu,
že láskou Bůh sám žije jen a trvá!
Nuž této lásce v oběť vše, co mohu,
dám s nadšením. Viz, nyní vracím Bohu
dar jeho sobectví a jeho zvůle!
Mně tvého srdce stačí zářná půle,
chci zhynutí než žití neúplné.
Já opustím ráj a opláču snadno
těch světů legiony světlovlnné,
svých bratrů pluky, všechněch divů množství,
i moc a schopnost, zřít všem tajům na dno,
za srdce lidské zatracuju božství!
Viz ňádra má, z nich lýru Boha trhám,
v tvou náruč sebe, ji zpět k nebi vrhám,
ať blesky svými Bůh mne třeba schvátí,
ať zem otevře jícny svoje bezdné,
tvůj úsměv cestu do pekel mi zlatí,
jich tma ozáří tvoje oči hvězdné,
viz lýra letí!« — — — —

A již letla vzhůru,
vždy výš a výše přímo do azuru,
jak zlatý déšť se vzduchem zajiskřila;
na prahu nebe, kde vír světů pestrý
se tísní v tmách, zas lýru utvořila
a hvězdy přijaly ji jako sestry,
v jich chorovody též svou záři mísí
a podnes lýrou u bran ráje visí.

*

A dole? Darmo čekali hněv boží.
Div za divem. Ve snách se stromy chvěly,
vše vzplálo zlatem a v tom Israfeli,

jak slunce když svou zář do trávy složí,
se křídla s beder sešinula k zemi
a stříbrnými hrála krůpějemi
a v rosu tála v barev pestré změně.
Nad hlavou jejich boží láska plála
hvězd úsměvem. Líp žena Boha znala,
a první muž pad' v náruč první ženě.

NAROZENÍ SAKUNTALY.

(1879.)

S hor nedozírných výše Ganges padá,
to věčný příval, vodopádů řada,
tříšť démantů, v nich sta a tisíc duh
se láme, pojí, propletá a snoubí,
tůň perlí, kterou amethysty vroubí,
a v hymně té zní tvorstva věčný ruch.

Od staletí přes hlavu Mahadevy
svůj řítí ples a divoké své hněvy,
kam on hne kšticí, proud se nakloní,
když slunce v mraku, z vody záře tryská,
jak sluncí sta by pálo, tam to blýská,
mrak zlatem vzplá, jak proud jen zacloní.

Přes hlavu Sivy, by očistil zemi,
tak padá Ganges ručejemi třemi;
zem rozbila by tato tíže vod,
by sám bůh svoje nenastavil bedra
a nezdržoval stavidla ta štědrá,
nad nimiž sup jak malý zmizí bod.

Ó chvíle spásy, mysterium divé!
Kdy Siva, s okem holubice snivé
by spasil svět, tíž vod těch na se vzal,
kdy vida půst a trýzeň Baghiráty
zřel k obloze, zkad padl paprsk zlatý,
a slyšel hromový hlas: »Val se, val«!

A řeka, která étherem se lila,
v níž perlí věncem mléčná dráha byla,
hned spustila se s výší v hřímání,
proud sloupů křišťalných, sluj zářná světla,
tak šuměla a kypěla a letla
a tancovala boha po skráni.

Ó sleť již zcela, úpěl Baghiráta,
ó sleť a očisť zemi, řeko svatá,
ať může brahmán svoje viny smýt,
a ve výši sup stíhat blesků stopy,
a dole klidně píti antilopy,
a celý svět ať šťasten, blažen být!

Tu Siva jednu svoji kštici sklonil,
a s jeho hlavy valný proud se ronil,
tu proudů sta se rvalo v zápase,
tu šířil tok svůj, tu se úžil znova,
v sta struh se rozběhnul a brillantová
mha jako závoj nad ním nesla se.

A s řekou život na zem přišel jarý;
dav bohů nahoře skrz zlaté páry
se díval na ten div, a na zemi

dav poustevníků vyšel z chmurných lesů,
pěl hymny své, svět oddával se plesu
jsa protkán lotosy a růžemi.

Jak stáda labutí se v podjeseni
na vodách kupí, tak zde vody pění
se v jeden chumáč pěny zářivý,
dál zkonejšen proud spěchá v mračnou dáli,
se během pravidelným tichý valí
a rozplývá po ňadrech Prithivi.

*

U strže té, jež z mlh jak z dračí tlamy
kol perly házela a drahokamy,
krok Viçvamitra velký zastavil;
děl k sobě: »Touto velkou bouří zkojím
bouř malou duše své, tou lázní zhojím
i bolest, jíž mne život unavil.

Ó Bhagavate, zdroji světla, síly,
ó přej, ať ke mně tvá se milost schýlí,
ať zcela vnořím se v dno tvojich vln;
ó ty, kteréhož světla ručejemi
i stíny slují zkvetou liliemi
a východ v růžích zkvete čarupln;

Ty svojí nohou když se dotkneš moře,
ó Suryo, vln vzteklé, běsné oře
hned chytíš rozvlněnou za hřívu,
z níž brillanty a onyxy se řinou,
jenž ozáříš dna moře tůni stinnou,
že zvedá žralok hlavu v obdivu:

Ó víčka moje zmáčkni v svaté snění,
zdrť paměť mou a dej mi zapomnění,
u těchto vod tě zapřísahám, slyš!
Ať psové Yamy, kteří v noci vyjí,
jsou přehlušeni hukem vod, jež bijí
o stěny skal, div stačí jejich číš.

Já opustil jsem prales poustevníků,
kde papoušků sta poletuje v křiku,
kde na sněti se houpá opice,
já opustil břeh jezera, kde drtí
slon tělem rákos, v citu blízké smrti
kde nad vodami tančí jepice.

Chci klid a mír, tak hluboký a snivý,
jak tento zdroj, jenž zde přes hlavu Sivy
se kácí, očistiv zem v podsvětí;
dej, abych netknut zimou, vedrem, hlady
moh' Gangu příval snésti svými zády,
by Nirvany mne shltlo objetí.«

Tak úpěl, vzdychal, modlil se král svatý
u přívalů se octnuv Baghiraty,
ve klínu hor, jež slují Himavan;
dál kráčel pak, až našel malou tůni
u zdroje Malìni, vzduch kol syt vůní
byl lotosů, jež kvetly se všech stran.

Zde, valné proudy, myslil ve svém duchu,
se konejší v svém bouření a ruchu,
vod zrcadlem zde spěje měsíc tich

a veliký; zde neuzřím, jak v reji
se Apsary při vzchodu otáčejí,
by mámily mne vděkem údů svých.

Skal strže nad sebou jak věže valy,
zde sotva uslyším, jak budí v dáli
se stáda slonů, by šla k řece pít;
zde mohu, ztišen vzdálenými šumy,
jak chci svou duši ponořiti v dumy
a kdy jen chci se v svatých vodách mýt.

*

Hlas.

Kdo's, ty, jenž jako bůh z vod vystupuješ?

Viçvamitra.

Kdo's ty, jenž jako lotos po nich pluješ,
že nevím, tělo jsi či oblaka?
Však chceš-li vědět, sluji Viçvamitra.

Hlas.

Den každý zřím, jak zde se koupáš z jitra,
já nymfa vod jsem těchto Menaka.

Tu velký král svou hlavu sklonil, dlaně
klaď na prsa, a potom odhodlaně
se blížil, roucha políbiv jí lem.
»Jak chceš mne trestej, hvězdná dcero bohů,
že smrtelník jsem odvážil se, nohu
v lesk proudu tvého vnořit, bídný jsem.

Však věz, že Bhagavata pečliv pouze
jsem hřešil, dítě v obrovské své touze,
chci napravit svou vinu milerád,
chci kamenem svá rozbit ňadra nahá,
v žár na jazyku proměň se mi vláha,
chci pět set let na jednom palci stát.

Nuž vyřkni trest a nech mne dále jíti,
na těle tvém, jež řasou pěny svítí,
já nesmím prodlívat dél zrakem svým,
můj vyslov trest a vnoř se k dnu své tůně,
zkad tvůj to dech lilijí vstoupá vůně,
jsa váben tichým svitem měsíčným.«

Menaka.

»Proč dech tvůj, Viçvamitro, se mi brání?«

Viçvamitra.

»Zář očí tvojich, králevno, mne raní.«

Menaka.

»Proč zdráháš se z mých umývat se vod?
Hleď v rákosí a uzříš steré stopy,
zvěř koupá se tu, sivé antilopy
a žirafy i gazel plachý rod.

Ty orly viz, již v nedohledné výši
se točí, k skalné slétají mé číši,
já ráda denně napojím jich tlum,
a stáda labutí a pelikánů,
když východ zlatou otevírá bránu,
k mým sletují se s všech stran ku břehům.

A proč jen tvůj, ó poustevníku králi,
krok chce se vzdalovati mezi skály;
snad ruší tebe moje přítomnost?
Nuž chci se vzhroužit ke dnu svojí studny
a ob čas jen chci, jak svůj úsměv bludný,
ti ze dna na vrch házet perlí skvost.

Ó neprchej, ó stůj! — Již dlouho denně
jsem vídala tě, tvoje údy v pěně
mých vod vždy plály leskem nádherným,
z nich vstal's vždy veliký a celý krásný,
tvá modlitba to byla, plášť tvůj řásný,
kol tebe vlnila se jako dým.«

Viçvamitra.

»Ač bohyně a dcera nebes, paní,
jsi žena přec, víš, proč můj zrak se sklání?
Jak oř se zmítá zas v mé hrudi žár
a jedna chvíle s tebou sto let smaže
z mé očisty — ach, odvrať sněžné paže,
skryj těla svého vzdušný lehký tvar«!

Menaka.

»Dle vůle tvé jsem vhroužila se dolů,
nuž skrze vodu mluvme nyní spolu,
ký osud tebe k těmto vodám hnal?« —

Z vod časem blysknul jejích ramen oval,
svůj Viçvamitra život vypravoval,
a nad horami velký měsíc stál.

To byla nyní velká zpověď dlouhá,
jak vyhnala jej v daleký kraj touha
znát svět a život, hledat všeho zdroj,
od země k zemi, od krále ku králi,
až na kraj světů tří, v poušť mezi skály
a všady zřel jen závisť, zášť a boj.

A unavený poznal příliš záhy,
jak malicherné lidské sny a snahy
se tříští o balvany nutnosti,
že jediné, co člověku zde zbývá,
je rozkoš zhynutí, cit, v kterém splývá
jak malá krůpěj v moře věčnosti.

Jak nejlépe jest na vše zapomníti,
vše s beder střást a malé svoje žití
v ten vnořit zdroj, jenž věčný bez hrází
se valí čas i prostor objímaje
a v kterém velikáni Himalaje
jsou hroudy, mravenec jež prochází.

Jak zvykl málo cenit každou ztrátu,
jak otevřel svá ňadra Bhagavatu
a třikrát svaté, věčné Illusi,
jak nad hlavou mu spěla větrů jízda,
jak v jeho vlasech ptáci měli hnízda,
jak hadům v jícen zřel on bez hrůzy.

A oni tupě zrak svůj smaragdový
naň upínali, jakby bambusový
byl časem ohlodaný starý kmen,

a kol jeho se stehen ovinuli,
a v lianech, které se po nich pnuly,
se houpali. Jak nad ním táhl sen.

A víčka jeho tížil jako kámen,
jak z jeho k nebi pozvednutých ramen
si kondor velké hnízdo svoje splet',
jak jeho mláďata on krví živil,
když velká uletla, kterak se divil,
jak poprv vzdechem zachvěl se mu ret.

Jak jednou divoce byl vyplašený
kol praskotem a rykem, poděšený
jak po stu letech zas otevřel zrak
a zíral ve plamenů tůni žárnou:
Kol hořel prales a svou výheň parnou
mu dýchal v tvář a kouře černý mrak.

Jak ve zmatku zvěř v povyku a skřeku
kol něho uháněla na útěku,
tu stáda slonů, gazel, antilop,
nad nimi nohů, orlů, supů řady,
to srážělo se, bilo, třelo všady
a každý strom byl hořící jak snop.

A každý jisker déšť mu ve tvář střásal,
a k vřavě této vichr v tanci jásal,
kol řítily se kmeny staleté
a obzor ohněm rudnul jako jícen,
že zdálo se, svět celý hoří vznícen
od vzteklých Rishi tlupy prokleté.

Jak jeho nohy, které v skálu ztuhly,
když začly rudnout, dva řeřavé uhly,
on vzchopil se a dal se na útěk,
chyť za hřívu lva, který kolem pádil
a prchal — za ním dále požár řádil,
zněl praskot kmenů, zvěře ston a jek.

Jak dlouhou poutí přišel pak v ta lada,
kde s výše nebes velká řeka padá,
by očistila všechen trojí svět,
jak našel v zátoce tu tichou tůni
kol květy vroubenou a v jejich vůni,
ji, Menaku, nejkrasší nebes květ.

Tak Viçvamitra velký vypravoval
a nevšim' si, že ne ramene oval,
leč celá bohyně se vznesla z vln.
a necítil, když dokončil svou báji.
že vlasy nymfy nad ním závoj tkají,
a liljí květ jej líbá čarupln.

*

Kles' večer na zem. Gangu zářné duhy
svůj stlumily lesk, kolem spaly luhy
a měsíc, Kamy zářná pochodeň,
se houpal nad lesy jak opál bílý,
a zlatých much vír oblétal v té chvíli
jak drahokamů deště starý peň.

A Viçvamitra spěl po břehu tůně
a z lotosů kol vznášela se vůně,
kdes skrytý v keřích myrtů bulbul lkal.

Dech noci rosný táhl po obzoru,
a modrý závoj halil každou horu,
a zlaté oči hvězdám otvíral.

A Viçvamitra k vodám sklonil hlavu,
v nichž západ zrcadlil svou celou slávu,
kles' na kolena, jeho ret se chvěl;
cos šeptal dlouho květu modravému,
ten sklonil se k vod azurnému lemu
a brzy vodou ruch a ševel zněl.

A jakby druhý měsíc z vln se zvedal,
neb první odlesk svůj na vodách hledal,
cos šeřilo se v dáli bezmračné,
jak v slunce vzchodu zlatá pára vstává
nad jezero, tak zvolna, prokmitavá
mha vzletla a v ní tělo průzračné.

Viçvamitra.

»Ó paní má, hleď, já tě volám nyní,
na chvíli opusť šer krystalných síní,
jak svěží vzduch, jak vonný, tajemný!
Já nezavřel jsem k snění víčka ani
a již mír chorý v duši se mi sklání
a zpívá tam svůj nápěv dojemný:

Tvůj zlatý vlas jak čistý jantar hoří
a tvoje oko podobá se moři,
když Surya tam vetkne šípy své,
z tvých údů vůně sandelu se line,
z tvých ňader Bhagavatu dech se řine,
sám Kama velký v náruč tvou mne zve.«

Menaka.

»Já mlčím jen a skláním hlavu v bázni.«

Viçvamitra.

»Spusť vlasy své, ať v plamenů těch lázni
smím okřáti, tak parný den byl dnes.
Hleď, rosa zavěšuje do leknínu
své perly, noc nad světem závoj stínů,
jak lásky náruč kyne tmavý les.«

Menaka.

»Já mlčím jen a ruce mé se chvějí.«

Viçvamitra.

»Klid tichých vod jest na tvém obličeji
a úběl měkkých křídel labutích
na prsou tvých se leskne, ty se třesou,
hleď, samy květ svůj rudý vstříc mi nesou,
ó spusť svůj závoj v luny paprscích!«

Menaka.

»Ó králi, králi, co mi činit zbývá?«

Viçvamitra.

»Což neslyšíš, jak bulbul v keři zpívá,
jak vše se chvěje; kámen, květ i list?
Pojď milovat, dí perla ve svém kmitu,
v propasti kámen, hvězda na blankytu...«

Menaka.

»Jen v lásce své buď pravdivý a čist.«

Vicvamitra.

»Jen lásce své dej vše, co tvým se zove,
nach tváře své a rety korálové...«

Menaka.

»Své polibky, svých retů vonný květ...«

Viçvamitra.

»Své objetí, cit, vášně sílu všecku...«

Menaka.

»Svou nesmrtelnost v oběť svému děcku...«

Viçvamitra.

»A bohy zapomeň a celý svět!«

Menaka.

»Jak divým ohněm planou tvoje oči!«

Viçvamitra.

Jak kštice tvá se k boku tvému točí!«

Menaka.

»Pojď, půjdem spolu někam v tmavý les!«

A šli, kraj v mlhu zahalil se celý,
jen hvězdy plály, ptáci v keřích pěli
a svět byl radost, rozkoš, vůně, ples

*

Ó Radosti, na tužeb našich křídla
edenská krůpěji, jež v pádu stydla,
jsouc v chladnou slzu v tváři změněna;
ty paprsku, jenž z aureoly Brahmy
v tmy světa slákán pláčem, modlitbami,
proč hasneš dřív než jejich ozvěna?

Ó Radosti, ty's zář, jíž hvězdy planou,
ty's vůně květin, ty jsi rosy manou,
ty's zrcadlo, v němž zhlížel se Bůh sám,
jež sbor zlých duchů vyrazil mu s dlaně;
tak spadly střepy v naše zemské pláně
a život z části jen se jeví nám.

Kde jsi, ó dcero snů, na jakém křídle
ze světa prcháš, nymfo, v kterém zřídle
tvůj byt, kam nořiš patu zářící?
Květ vadne z tvého padající klínu
a nikdo nemůž' z lidských říci synů:
»Já k srdci přitisk' celou, žijící!«

*

Sám Viçvamitra pod skalou stál němý
zrak pláčem zrudlý upíraje k zemi,
a ruce v světa čtyři končiny;

v svou duši zřel, jež dříve hrda, čista
pro lásky cit neměla více místa
v svém lotosovém rouchu neviny.

Zda byl to sen? On nevěděl, jak báje
vše bylo mu i obři Himalaje,
jež hrdou skrání čněli do oblak,
i Gangy hřímající vodopády,
u jeho nohou tigr řvoucí hlady,
nad jeho hlavou v mraku supů mrak.

Na nové pokání a očistění
on přemýšlel a v těžké jeho snění
ruch vod zněl jako soudu hrozný hlas.
Číš míru, z které již již mohl píti,
teď luny srpem v oblaku kdes svítí,
jak před lety on ubohý jest zas.

I schvátila ho síla odříkání;
vstal, bambusu kmen vytrh' mocnou dlaní,
ni neohled' se, zašel ve klín hor,
jak vyhnanec šel z těchto stinných lesů —
a jemu v patách smál se zástup běsů,
šel — jako padá zhaslý meteor.

*

Kdo, Vino, nejprvnější tebe splodil?
Zda Kali sám tě ze msty na zem hodil?
Čím bohové jsou tvojím před zrakem?

∴

Ty soudíš vše a tvůj hlas neúprosný
zní řadou věků, nádech tváře rosný
před tebou bledne jako zázrakem.

Kdy rodíš se? Člověk se k tobě blíží,
jda v kruhu jak slon, který šlape rýži,
jak v jícen chřestýše se kácí pták.
Jest kolébka tvá v kadeři, jež padá?
Jest v úsměvu, v němž Boha srdce hádá?
Jest v paprsku, jímž hoří číš i zrak?

Či, nejhorší zlých duchů, těkáš v polích,
na stromů suchých hnízdíš větvích holých,
jsi jedem, v květném jenž spí kalichu?
Ó šťastný ten, kdo v svaté vnořen dumy,
jak včela z všeho med jen píti umí
a jako lotos žije po tichu!

*

Tma spadla s nebe. Mračna v divém shonu
se choulila jak stáda divých slonů,
když zuří v sítí v běsném chumáči,
déšť s oblak lil se jako věčný příval,
řek' bys, že nový Ganges na zem splýval,
rej vichrů cedry rval i bodláčí.

Na holé pláni v troskách divých skalin,
jež protkávalo sem tam hloží malin,
a k níž se časem snesla oblaka,

jsouc nazpět mezi bohy povolána
a čekajíc, až nebes zlatá brána
se otevře — tam stála Menaka.

V tom blesk sjel k zemi jako paprsk zlatý,
a jako velké slunce Bhagavaty
tvář bleskla mračnem tím se na chvíli.
A Menaka, již zář ta oslnila,
v té chvíli svaté hrůzy porodila —
Tak život klíčí z lůna mohyly.

A v zlatém voze Bůh ji k sobě strhl
v té chvíli, v které tebe na svět vrhl,
ó dítě písně, hvězdo východu,
ó kněžno lásky svaté, Sakuntalo!
Proč neodila jsi, ó tvrdá skálo,
se v mechů vonných hebkou lahodu?

Však Láska věčná, nesmrtelná, živá
tě střežila, by tigrů smečka divá,
ti nemohla v svém vzteku uškodit,
nechť sápe se a hladem lačná vyje,
ta Láska tobě, dítě poesie,
jež zrodila tě, též podala štít.

Hle, z Himalaje hnizd jak se to kupí
a slétá davem, káně, orli, supi,
jak bijí křídly, kterak jásají,
jak obletují tebe, divů dítě,
bdí v noci u tebe a na úsvitě,
do lože peří s křídel střásají

A když ta smečka šakalí a vlčí
se sápe již, když k tvému pláči mlčí
tvůj otec v poušti, matka v nebesích:
tu supů stádo na křídla tě chytne
a ve triumfu ve mrak s tebou lítne,
tě kolebá na křídlech mohutných.

Ó symbole, ó víro, dive, taji,
zrak oslněný co čte v tvojí báji?
Mrak supů visí nad skal útesy
a s něho Soucit božský k zemi slétá,
to příští velké náboženství světa,
jež v objetí zem spojí s nebesy.

SMRT AISCHYLA.

(1877.)

I.

Sicilie. Na úpatí Aetny pod stínem stromu sedí Aischylos; spí. Z hloubky země ozývají se odměřené rány kyklopických kladiv provázené zpěvem.

Sbor Kyklopů.

Ó Gaio, matko! První děti tvoje,
z tmy toužně zříme v světla zářné zdroje,
nás neoslní blesků potopa;
vše chvěje se pod kladiv našich tíží,
jak v jezeru květ, celý vesmír zhlíží
se v oku Kyklopa.

V tvém nitru, matko, sedíme již věky!
My střežíme ty bujné ohně řeky,
z nichž do světa se život rozlívá,
a našich kladiv mocné dopadání,
toť rhytmus, bez ustání
v němž tvého srdce tluk se ozývá.

Dým, černý chochol, nad vrchem se houpá,
z tmy krateru déšť bleskných jisker stoupá.
Výš kladiva a bušme o závod!
Sup, nad námi jenž pevným křídlem pluje,
se náhle zastavuje
a visí ve vzduchu jak černý bod.

Sjel s nebe sklonu a mdlé svoje oře
jde Helios zas napojiti v moře,
vln brázdu barví zážeh nachový . . .
Bdíš, Kyklope, a s čela pot ti teče?
Co kuješ ty? — Já pro člověka meče.
Ty? — Blesky Zevsovi.

Jen kujme dále! V našich paží svaly
vždyť při stvoření světa srostly skály,
my žili již chaosu na hrudi.
Jen kujme dál! My byli dřív než bozi.
Blesk, jímž Bůh světu hrozí,
se v rukou našich teprv probudí

Jen kujme dále, ať to v zemi duní!
Ať k Olympu, kde nesmrtelní trůní,
se nese hluk jak bouře vzdálená!
Ať v hlučném kvasu chvíli ples jich stane!
To neškodí, když skane
v číš jednou slza rmutu plamenná!

Jen kujme dál, ať mocné naše rány
jsou echem žití u Tartaru brány,
kde sedí Noc Sny v klínu houpajíc;
jsou zvěstí žití, kterým míza vtéká
v kmen omladlý a svěží proudy mléka
ve vyschlé prsy starých lvic!

(Hluk kladiv a zpěv zvolna se vzdaluje a umdlévá. Aischylos se probudí.)

Aischylos.

Sen uprchnul; kdo může, ať jej chytá!
V mém nitru šero, chvíle ta, když svítá,
než slunce vyjde nad rozsáhlé moře.
A sen byl krásný; tuším na obzoře
v tom zlatém mráčku, který v západ pluje,
zřím jeho křídlo, jak mi odletuje.
Já lkal bych volal, prosil: »Zůstaň!« za ním,
však s vděčností v prach šedou hlavu skláním,
že vidím den, že pozdravit smím světlo!

Buď zdráva, země! Jak tvé lůno zkvětlo,
jak záříš v šperku květů, listí, rosy!
Buď zdrávo, moře, odkud vítr nosí
mi lehkým křídlem z vlastí pozdravení!
Jak dnes mne divné jímá roztoužení
ten zříti kraj, kde první mladost moje
vstříc házela mi všecky květy svoje,
kde v růžích láska, laurem kvetla sláva,
dar větší, před nímž vše se rozpadává,
to vědomí, cit blaha neskonalý,
můj laur byl, vlasti, tvého lístek malý!

Proč minulosti nazvedla jsi clonu
z mé mladosti? V obrazů moři tonu,
dnes v krátkém snu jsem prožil život celý.
A vidím zas, že skráň má, jež se bělí,
se kloní k zemi pouze pod vavříny.
Ó buďte zdrávy všecky velké stíny,
jež celou drahou žití šly jste se mnou,
vy geniové, řečí přetajemnou
již mluvili jste k dítěti i kmetu!

Štěp činů mých vždy ve plném stál květu,
a jsem-li mdlý, jsem pouze znaven slávou.
Dnes nad proud Lethy se skloněnoa hlavou
jen dobrořečím nebesům i zemi.

Jsem opojen snů vidinami všemi.
Ó vlasti má, kdy zaskví se ti zase
den také slávy? S nocí ve zápase
ty, slunce lidí, ty jsi zvítězila,
a mladost má tvých bojů svědkem byla!
Ó jak vás vítat, veliké vy stíny,
od Marathonu a z vln Salamíny,
vy od Thermopyl a vy od Platají?
Mně zdálo se, že vrátil se čas bájí,
že Heraklem jsi byla, moje vlasti;
ty's kynula a svět se musil třásti,
neb Darius a Xerxes byli hadi
a byli větší nad ty, jež v svém mládí
on ruky stiskem zdrtil ve kolébce.

Já viděl jaro lidstva; v mojí lebce
tam ještě zbytky jeho květů voní,
a posud, skráň má když se k spánku kloní,
mně zázrakem ze klínu noci vstává
tvá, vlasti moje, minulost a sláva!
Čím tobě byl jsem? s radostí se táži.
Ve vřavě bitvy clonil jsem tě páží
jak tisíc jiných, a po bitvy ruchu
dal jsem ti vše, co klíčilo v mém duchu,
sny, postavy, svět báje a svět činů.
Ty's mou skráň za to skryla do vavřínů,

na klíně tvém ve harmonickém proudu
dny mého žití tekly; v dějin soudu
chci zakotvit se jako ve přístavu.

Teď z klínu noci holou svoji hlavu
v den každý zvedám s pohnutím a plesem,
jak boha dar jej velebím. ať lesem
jdu v myšlenkách, ať moře na pobřeží
své sny nechávám těkat bez otěží.
Ta samota mně milá. Zřím, jak plují
v azuru orli, časem navštěvují
mne postavy dnů minulých a s nimi
v snách hovořím a perutěmi mdlými
v čas zalétám, kdy v hlavě mojí náhle
se Prometheus vzpjal k výši neobsáhlé,
kdy, bohové, vám rovným jsem se cítil,
kdy v tvorčí slasti rukou mdlou jsem chytil
tvůj paprsk jeden, velké slunce krásy!
Ó Spánku, veď mne zas v minulé časy!

(Opět usne; ze země ozývá se nové bušení kladiv.)

Sbor Kyklopů.

Věk lidský Nutnost na svém spřádá klínu.
Tma vládne, člověk žije život stínu,
kam jeho noha kráčí, neptá se;
zda úsměv bohů s ním, či jejich hněvy,
se nedozví — kdo zjeví,
kdy uschnou jemu růže ve vlase?

(Vystoupí Thanatos. Zprvu nepozoruje Aischyla spícího.)

Thanatos.

Za sluncem vstal jsem matce Noci z klínu
a lehce prošel celou říši stínů;
kde v mlhách vlna moře o břeh duní,
jsem z lůna tmy se vyhoup' na výsluní.
Kdos umřít musí, srdce mé to cítí.
Šel po břehu jsem, rybák seděl v sítí
a zpíval bohům k poctě píseň ranní;
sníh šedin chvěl se kolem jeho skrání
a zvolna v jeho zpěvu slovo k slovu
se pojilo, mdlá ruka vázla v lovu.
Již stár byl dost by vešel v stínů říše.
A přec můj let kol něho mih' se tiše;
nit jeho žití Moira nevypředla.
To nebyl on, za kterým dnes mne vedla
moc neznámá, jíž koří se i bozi.
Ó slepé Fatum! Když se v mraku vozí
na hromů křídle Zeus, když kšticí třese,
když Poseidon skráň rozhněvanou vznese
z vln kypících, ty sedíš bez pohnutí,
víš, tebou všecko trvá. I mne nutí
tvůj osten v ňadrech ocelových k spěchu,
svou hledám oběť stále, bez oddechu,
bez soucitu, bez průtahu, bez řeči:
ať pohár věnčí s plesem, aneb klečí
před bohy v prachu, musí za mou jíti.
Kdos umřít musí, srdce mé to cítí.

(Uzří spícího Aischyla.)

To on! Na jeho čele zřím to psáno,
že nezasvitne víc mu příští ráno,
že združen stínům uzří propast Hadu.
To on, jejž hledám; žezla mého vládu
hned ucítí; již pochodeň svou skláním.

Ó bratře Hypne, který stojíš za ním
v své dlani jeho kolébaje hlavu,
tvé sny jej v hlučném oblétají davu,
ó skloň jej v moji náruč! Z tvého klínu
ať lehce sejde do podsvětí stínů,
ať nevzbuzen se octne bez přechodu,
kde Charon vesly kalnou dělí vodu.
Jest mým, jdu v svoje obejmout jej páže.
Ó synu prachu, pojď, tak Osud káže!

(Jak se blíží k spícímu Aischylovi, zatřese se země, z které vystoupí sbor Eumenid a obstoupí básníka.)

Eumenidy.

Zpět, synu Noci! vrať se v lůno matky,
těch nedotkneš se skrání!
Jen rychle ustup, zpátky! zpátky! zpátky!
v tvé ruce darmo pochodeň se sklání.
Jdi, hlava ta jest bohy posvěcena,
sníh jejích šedin rouhá se tvé zbrani.
Ó přej sen jí sladký
a vrať se tam, kde žalný Kokyt stená!
Jen ustup zpátky! zpátky! zpátky!

Thanatos.

Proč, sestry Děsu, Úzkosti a Hrůzy
sem obracíte zkázonosnou chůzi,
proč Erebu tmy nechaly jste mračné?
Nuž jděte dál své sytit choutky lačné;
tam vražda vstává s krvavou svou dlaní,
tam smrtelníků vzdor se bohům brání,

tam v křivou přísahu se zvedá ruka,
tam sirotků zní prosba žalnozvuká,
dost v světě hříchů, které trestat máte.
Tam obraťte své hady jedovaté,
jiš místo vlasů s hlavy se vám točí,
tam probodejte šípy svojich očí,
tam zavěšujte na paty se vrahů,
a nasyceny u Tartaru prahu
si lehněte, krev s rukou lízajíce.
Mne ale v práci nezdržujte více!
Mé právo jest, jež od matky mám Noci,
a každý dosud ustoupil mé moci.
Zpět Lítice, já konám službu bohů,
zpět obraťte zas vyzáblou svou nohu!

Eumenidy.

Vše musí zhynout; na vše Hades čeká,
vše shltí v propast Lethy chmurná řeka.
Kmet o berli a dítě v klínu matky,
díl větší lidstva k stínu dojde námi.
Však hlavy této nehneš šedinami,
zde musíš kročit zpátky!

Thanatos.

Vše nadarmo! Jen zpět, vy hříchu dcery,
ať shltí vás klín Erebu zas šerý!
Vše smrtelné jest, Helios nač svítí.
Z mdlé ruky Klotho pustila nit žití
zde tomu kmetu; darmo, umřít musí.

První Eumenida.

Jen krok a v ráz tě rozsápeme v kusy!

Druhá Eumenida.

Hle, dvojklané jazyky jak se tyčí
ve tlamách našich zmijí, které syčí!

Třetí Eumenida.

Můj pás se krví leskne vražedníků,
tvá bude na něm v krátkém okamžiku!

Čtvrtá Eumenida.

Slyš Kerbera, s ním pekel havěť letí!

Pátá Eumenida.

Byť bůh, mou tváří musíš zkameněti!

Šestá Eumenida.

My uhájíme jeho spánek sladký!

Sbor Eumenid.

On bohům roven! Ustup rychle zpátky!

(Eumenidy seřadí se v hustý šik kolem Aischyla, zmije na hlavách jejich se roztáčejí v hrozném sykotu, krví potřísněné ruce jejich spojí se v hustý, neproniknutelný řetěz.)

Thanatos.

Ó Helie, jenž na zlaceném voze
azurem jasným spěješ po obloze,
buď svědkem mým, že marná jest má snaha!
Z těch žlutých tváří hrůza na mne sahá,
z těch žhavých očí zkáza na mne svítí.
Ó dcery hříchu! Rcete, proč se řítí
váš lačný sbor ku loži smrtelnému
zde toho starce? Zřel jsem ve tvář jemu,
a zřel jsem klid, jenž věnčil její vrásky.
Můj bratr Spánek lil mu snění lásky
snad do duše, či oblili jej září
snad bozi sami, že plá z jeho tváří
mír elisejský, že nad skrání holou
mu hoří jako zlatou aureolou?
Či sám to Bůh snad, jehož nepoznávám?
Nuž mluvte jen, rád vám za právo dávám:
snad zmýlil jsem se sveden povinností.
Kdo jest ten kmet a jakou proslul ctností,
že mimo čas svůj zhroutily jste rázem
zdi Erebu a bouří vešly na zem
a proti mně jste štěkly hlasem hromu,
vše k vůli spícímu zde muži tomu?
Ó mluvte již, neb zvědavost mne tráví!

Eumenidy.

Jen bůh smí tknout se jeho svaté hlavy.

Thanatos

Proč vy kol něho řadíte se v kruhu?
Jest miláčkem snad Hada? V stínů luhu
on sám snad trůn mu po svém boku chystá?

Eumenidy.

Od jeho skrání nehnem se z místa,
od jeho boku nestáhneme nohu,
až Zeus sám, či jiný z velkých bohů
jej v svoje nebe vznese náhlým divem.
On blesky svaté ve svém oku snivém
šel veliký a napodzemský světem:
hrom Zevse často jeho mluvil retem
a vše, co Musy na Olympu pějí,
tím dosud jeho písně burácejí.
Čím bozi jsou, i to jest jeho podíl
svou vlast on leskem také slávy odil,
že s podivem vnuk obrátí se za ním
a pokoří se obrovským těm skráním,
v nichž Prometheus klnul, lkal a šílil.
Proud nektaru na jeho rety vylil
sám Apollo, když narodil se zemi
Teď stařec, netknut trudy světa všemi.
též nesmí tknut být Acherontu třísní.
Že my jsme s ním? Nás nesmrtelnou písní
on proslavil, ať v klínu našem dříme!
On pravdu hájil, kterou lačně mstíme,
on zákon slavil, úctu k bohům kázal.
Zde odpověď máš, nač tvůj ret se tázal!

Thanatos

Dál, sestry Hrůzy, nechci přít se s vámi,
ať rozhodnou to nesmrtelní sami!
Hle, Kyklopů sbor hádku naši slyšel;
zbraň na ramenou z výhně svojí vyšel,
jdou k Olympu, já půjdu rychle s nimi.

*

Eumenidy

Jdi, spáry než skočíme hltavými!

(Thanatos odejde za Kyklopy novou zbraň do Olympu nesoucími. Eumenidy usadí se v kruhu kol spícího a zpívají přitlumeným hlasem.)

Sbor Eumenid.

Kdo mohutný a velký kráčel světem,
že říše bořily se, jak hnul retem,
že mezi vládci všemi stanul prvý,
na lidské šlapal hlavy:
když umírá, náš sbor se zjeví tmavý
a ptá se, zdaž se nepotřísnil krví?

Kdo žil v svém lesy obklíčeném domu,
pil mléko stád svých, jedl plod svých stromů,
dnem každým vstříc šel stejně smrti jisté:
když děti jeho v pláči
mu obol Charona do ruky tlačí,
my ptáme se, zda měl vždy srdce čisté?

Ó mysterium světa velkolepé!
Kdo zná tvůj cíl? Hle, Fatum — to je slepé.
Vždy člověk slabý hledat bude bohy,
byť hvězdy kolem skrání
mu věnce pletly v nesmrtelném plání
a moře stará myla jeho nohy.

Kdo s čistou duší přísný, tichý, prostý
šel životem, ten k blaženosti mosty
sám klenul sobě dobyv nebe spásy;
kdo ale sladkou písní
se proslavil, jej Lethe nepotřísní
a jeho slovy věčné znějí časy.

II.

Olymp Kvas nesmrtelných. Zeus, Apollo, Afrodite, Eros, Athena, Ares, Musy pějí a hrají; Hebe s Ganymedem atd.

Zeus.

Kdo blíží se to ku Olympu bráně?

Hermes.

Sbor Kyklopů, jdou, přinášejí zbraně.
Dál, synové tmy! Pozor jen, ať jemná
zář Olympu vám oči neoslní!
Ó rcete, ze Sicilie, či z Lemna,
kde hrozen plá a zlatý klas se vlní,
k nám přicházíte, rukou přeumělou
zbroj zhotovivše pádnou, zlatoskvělou?

Sbor Kyklopů.

Ze zlatých vlasů ještě neroztřásla
své růže Eos po mlčící zemi,
když naše výheň doplanuvši zhasla,
náš pot když přestal téci ručejemi

Z tmy podzemní my k světlu vyšli v sboru;
my opustili zem, kde šumí lesy,
kde třtina s vlnou stená v rozhovoru,
kde velký Pan poutníka křikem děsí.

My opustili zem, jíž obejmá
proud Oceanu perleťovou paží,
jež růže v klínu šťastná v slunci dřímá
a věčné zdroje vod si z bezdna váží

Jak rána hromu padly jedním rázem
za námi s hřmotem skalné dvéře Aetny.
My s bázní svatou vystoupili na zem,
kde z hloubi lesů zněl táhlý pláč flétny.

Nad horami třás' Helios svým vlasem
a slzy Noci, rosa, v luhu stála,
mdlý Zefyros jak ze sna mluvil s klasem,
kdes v dutém kmeni Dryada se smála.

My po břehu šli prastarého moře
a mnohý triton z vln zveď hlavu maně;
Noc stíny oblila nás, světlem Zoře,
než dospěli jsme ku Olympu bráně.

Teď udivení kol se rozhlížíme
a obětujem dílo svojich rukou;
u nohou tvých, o Zeve, orel dříme,
sbor Mus ti zpívá píseň jasnozvukou!

A hyacinthy, růže nevadnoucí
kol nesmrtelných čel tu bozi v kruhu,
do zlatých číší padá nektar skvoucí,
jen úsměv jest, co hovoří druh k druhu.

My zvyklí tmám a podzemnímu šeru,
jež náhle rozťal ohně jazyk rudý,
zrak skláníme, jenž bázliv do aetheru
smí pohlédnouti; nám se chvějí údy.

U nás jen kámen a nečisté kovy,
jen měch a kladivo a hbité dláto,
zde slonová kost kryje těžké krovy,
zde azur, perleť, úběl, nach a zlato.

Z tmy podzemní my k světlu vyšli v sboru,
my opustili zem, kde šumí lesy,
kde třtina s vlnou stená v rozhovoru,
kde velký Pan poutníka křikem děsí.

My opustili zem, již obejímá
proud Oceanu perleťovou paží,
jež růže v klínu šťastna v slunci dřímá
a věčné zdroje vod si z bezdna váží.

Hefaistos.

Vás vítám, děti odvahy a síly,
v jichž svaly druhdy balvany se slily.
Nuž ukažte, ve kladiv vašich tluku
kov nehybný jak roztál, ve souzvuku

jak stejným tokem v něžné formy plynul,
co révy snět se kol poháru vinul,
neb kreslil zdobné kruhy kolem štítu.
Jest ruka umělcova plna citu.
kov pod ní sám se rovná v luzné tvary.
sám tuhne, sám se v rudé vrhá žáry
a svíjí se ve žáru třísni bílé.
Nuž ukažte nám ovoce své píle!

(Kyklopové rozstoupí se dva polokruhy a odevzdávají zbraně ve střídavém zpěvu.)

První polokruh.

Ó nesmrtelných otče, který kšticí
jak pohneš, třeseš nebesy i zemí,
ty první mezi všemi
vem z rukou našich blesky hárající,
v tvých rukou křivdy mstící
i vzdor, jenž mraků dostihnout chce čelem.
Jsou žhavy tak, že ve tvém mraku ztmělém
se zaskvějí jak rána,
z níž břitký meč byl vytažen, a letem
jsou rychlé tak, že na východě brána
v jich záři vzplá, než za Helia oři
se zakouří a vzkypí vlny v moři.
Ó vezmi je, chvěj světem!

Druhý polokruh.

Ty, Foibe, s třpytným lukem,
ty nad Pythonem vítězi! Ty s tváří,
z níž věčná mladost září
a nadšení jak mladé víno kypí,
vem z rukou našich šípy,
jichž hrot je skován kladiv našich tlukem.

Jak vymrštíš je, jistě obět raní.
Mor skočí s tvého stříbrného luku
a ples a radování
se změní v pláč a Niobinu muku

První polokruh.

A tobě, sestro jeho lunojasná,
pod jejíž patou malou
se Tayget třese s hvozdem svým i skalou,
ty nedostupná, nedotknutá, krásná,
hle, co jsme šípů břitkých tobě skuli!
Ó těkej lesy vedena svou zvůlí
s nymf jásajícím sborem,
chvěj strání, polem, skalami a borem.

Druhý polokruh.

Ty, nah jenž v davu bojujících řádíš
a v krvi mužů hýříš s řvaním býků,
ty strašný bojovníku,
jenž na železném voze v boje pád'š,
hle, oštěp nový, sosna z Erymanthu
ta nejvyšší, s níž Boreas kdys hrával;
jest okována hrotem diamantu,
bys v zástupy jí mával.
Ó přijmi od nás s vděkem
zbraň obrovskou, v boj nový zařvi vztekem!

První polokruh

A tobě naposledy,
ty bůžku zlatokřídlý,
jenž nítíš ples a bědy
ve srdcích, kdo tě zhlídli,

jenž šírým vládneš světem,
spíš v důlku tváří skrytý,
ó synu Afrodity,
ověnčen růží květem,
jenž spojuješ ret s retem
a sladké vléváš city,
krev bouříš políbením
a blažíš sladkým sněním
a mučíš probuzením,
a necháš v bolné hrudi
hrot touhy trčet vřelý,
jenž náhle bolest budí:
zde nové nesem střely
v tvůj toulec lesklý zlatem
Ó vem je, vymršť s chvatem
do srdcí nebešťanů,
do srdcí smrtelníků,
ať cítí lásky manu
a v písni chvály, díků,
ať každý pozná tebe.
ví, sneslo se k nám nebe!

Hermes.

Nuž rychle v tanec Musy s Charitkami
a Hebe číše plň, ať světa prostorami
zní ples a smích!

Zeus.

Kdos ještě přišel s vámi,
ó Kyklopové; zahalený v mraku
se tají v středu vašem mému zraku.

Já tuším jej; můj orel v nepokoji
se vzpjal a bije křídly mohutnými.
Již poznávám jej; v hustém vašem roji
se vplížil sem. Ty, jenž před zraky mými
se halíš v tmu, co tady chceš, ó rci mi?
Snad světa řád se vymknul ze kolejí?
Zřím světy, kterak nesměrností spějí,
jak Helios svou cestu koná denně,
srp Artemidy stejný ve své změně,
klas Demetry vždy plný každým letem
a nebe světlem jest a země květem
Proč z podsvětí jsi přišel do azuru?
I mrakem vidím na tvém čele chmuru.
Mluv! Jméno tvoje nechci vysloviti,
již to by mohlo bohům hrůzou býti.
Mluv rychle a zas jdi, kde matka tvoje.
Noc černošatá hlídá kalné zdroje
v tmách Erebu, kde vládne zapomnění.
Nuž mluv a zmiz pak v jednom okamžení!

Thanatos (v mraku)

Slov ušetřím, mým svědkem buďtež bozi!
Pořádku světa opravdu zmar hrozí;
vy v plesu zde a dole ve rozbroji
dva sporné živly proti sobě stojí.
Jen pohledněte mraků clonou dolů
a strhněte s čel slávy aureolu
a křikněte, by Zeus se blesku chopil,
by v jediný mrak celý azur stopil,
by zamračil se, třásl kadeřemi
a každou rukou blesky házel k zemi!

Sbor bohů.

Než vypravuj!

Thanatos

Nuž dívejte se k moři,
v němž Sicilie drahokamem hoří,
pod skalou stařec, v tváři má rys vzdoru,
spí.

Sbor bohů.

Zříme při něm Eumenidy v sboru.

Thanatos.

Ty lačným spárem hlídají mu snění.

Sbor bohů.

Krev s pasů lízají a zuby cení.

Thanatos.

Ten stařec, nesmrtelní, oběť má je;
však dračic oněch krvelačná láje
mně přístup k němu s drsným křikem brání.

Sbor bohů.

Zřím jakous záři plát na jeho skráni.

Thanatos

Řád světa otřesen jest; můj boj s nimi
zřel Helios . . . .

Kyklopové.

Ba, zvuky divokými
jsme vyplašeni z Aetny vyšli v sboru
a přihlíželi dlouho tomu sporu
a nevědouce, které dát se straně,
jsme raděj vzali dodělané zbraně
a kráčeli sem, on snad nám se sdružil.

Thanatos.

Ó Zeve, dovol, abych moci užil
a vyzval celý Hades ku pomoci,
neb tyto dcery hrůzy kterak zmoci?
Neb svými blesky rozbij jednou ranou
leb toho starce z divné záře stkanou;
neb ony řekly, že jen v boha ruku
jej vydají. Nuž, chop se svého luku
ty, Foibe zářný!

Sbor bohů.

Čím dél pozoruji
tvář kmeta vážnou, plnou něhy snivé,
tím tahům jeho víc se obdivuji;
ba věř, že mnohem dříve
bych ku jeho než tvé se přidal straně.

Apollon.

To Aischylos je; tyto holé skráně
kdys hostily v svých klenbách Eumenidy.
Ó Musy, slyšte, jaká propast bídy!
Váš dědic a můj miláček, syn bohů!
Ó běda, běda! Pláč má slova dusí.

Sbor bohů.

Nadarmo sním, zda pomoci zde mohu?

Thanatos.

Vše marné jest, on přece umřít musí!

Musy.

Ó běda, běda! K Eumenidek sboru
se přidávám, zpěv něhy v píseň vzdoru
se mění v strunách při tom pomyšlení,
že smrtelníků všechněch osud schvátí
tu valnou skráň, kolébku chmurných snění,
zkad božství šlehli paprskové zlatí.
Což pomoci tu není?
Ó Zeve, otče, Pallado, ty máti
všech umění, ó rcete, proč jste bohy!

Sbor bohů,

Mne hluboký a velký soucit jímá
o toho kmeta, pod skalou jenž dřímá
Sbor Eumenid mu obejímá nohy
a s čela jeho velikost mu svítí.
Chci v každém sporu k vaší straně býti.

Thanatos.

Svár jiskra jest, jež brzy požár nít .
Viz, celý Olymp v tomto okamžíku
jak rozdvojen jest k vůli smrtelníku,
jak vůle bohů na rozmaru moři
se potácí, s ní světa řád se boří.
Ó rozsuď, Zeve, on přec zemřít musí!

Musy.

My rozbijem své zlaté lyry v kusy.

Thanatos.

Smrt smí se tknout jej pouze z ruky boha.

Kyklopové.

Kéž nedotkne se Hadu jeho noha!

Sbor bohů.

Sem, Zeve, v střed náš! Jeho zpěvy světí
jej na boha: kyň, ať tvůj orel letí
a sem jej vznese, jak kdys Ganymeda!

Thanatos.

Čas kvapí, Zeve! Či tvá vůle nedá,
by kolejí svou starou šel řád světa?

Sbor bohů.

Zde v středu našem věčný laur mu zkvetá.

Thanatos.

Vše nadarmo, on přece umřít musí!

Musy.

Hned rozbijeme zlaté lyry v kusy
tvář zahalíce. Soucitu víc není!

Sbor bohů.

Ve středu našem jaké probuzení!

Zeus.

Dost sporům všem. Vy lyry rozbit chcete?
Vy zas jej sem v střed nesmrtelných zvete?
Ty žádáš jeho smrt a Erinye
se staly strážci jeho poesie
a žádají, by umřel bohů rukou
jsa netknut děsnou umírání mukou?
Nuž komu ruku dát a komu víru?

Merkur.

Jak lituju, že vynašel jsem lyru;
teď s Musami bych rozdrtil ji rázem.

Apollo.

Čím v zamyšlení dél se dívám na zem,
tím víc vzpomínám, na básníka retu
čím býti může svatá píseň světu.
Ó Merkure, víš, jeskyně ta stinná,
kde's narozen; na zemi v písku líná
jak lezla želva, ohyzdná a děsná.
Ty's, malý hošík, probudil se ze sna,
jenž Olymp tobě kouzlil zářný, skvělý.
Kol šero jeseně, den neveselý,
a u tvých nohou želva plazila se.

Tvůj duch spit ještě hýřil v ráje kráse,
a u tvých nohou tento netvor hnusný,
svit slunce mdlý a vzduch byl kolem dusný.
Ty's na želvu se díval v zamyšlení;
v tvém nitru znělo Mus s Olympu pění,
ty's želvu vzal a v dlaň svou kámen chytil,
a onen duch, jenž ve tvém zraku svítil,
jenž ve snu viděl divy všehomíru,
skořápku želvy rázem změnil v lyru
V tom já jsem přišel zlý a rozhněvaný,
že's moje stáda v cizí zahnal lány,
můj ret se chvěl, po šípech sáhla ruka.
Však ty jsi hrál — ó píseň sladkozvuká!
Co v ní jsem viděl, slyšel, cítil, třímal!
V ní Zefyr lkal a Zeus v oblacích hřímal,
v ní zem i nebe, celý Hades touhy,
ba Olympu zpěv to jest ohlas pouhý
před písní tou, jež zní mi v uších stále.
Tu hovořila zřídla, květ na skále
hned vypučel; v ní spící Oreada
se vzbudíc ucítila, že jest mlada,
Satyr se šklebil, pomlaskoval v sítí,
ba drsný Kentaur v těle srdce cítí,
tur krotký jest a tygr z ruky pije.
Ó nesmrtelná sílo poesie,
tím rovněž ty's na retu smrtelníka,
tvůj hymnus bleskem v tuhé srdce vniká,
jest rosou, slzou, plamenem a vůní,
lká, volá, prosí, kvílí, jásá, duní,
jest duší světa proměněnou v tony,
jest tlukem srdcí, v kterém miliony
se hlásí k lásce, ku světlu a žití!
Ty zazníš jen a titan v prach se řítí,
zem v růžích skrytá usmívá se tiše;

pták zazpívá, květ novou vůní dýše
a Helios dští k zemi drahokamy.
Ty, hvězdnými jsouc tkána myšlenkami,
jsi vesmír zladěn hmoty bez okovů!
Kdo pochyboval, věří opět znovu;
kdo nenáviděl, milovat se učí;
tvůj nápěv ještě v mojí duši zvučí,
když básníka zřím, vyvolence bohů.
Jde světem smutný, trn mu dere nohu,
zrak darmo mdlý se ztrácí v nesměrnosti.
Hle, před ním želva — obraz skutečnosti;
má odkopnout ji? Ne, on z ní si chystá
svět nový, netušený, jeho čistá
a svatá píseň lepším jest mu věnem.
A taký on byl, který v roztouženém
svém srdci nosil zem i nebe celé.
Nuž dál se raďte, on zasloužil směle
si místo zde po nesmrtelných boku.

Sbor bohů.

Jak možno jemu, aby v Lethy toku
pil zapomnění všech snů svého ducha?
Na kmeni lidstva kdo byl haluz suchá,
ať zmizí tam jak v moři sněhu pýří;
však jeho písně samy v davu víří
kol tvého trůnu, otče bohů, lidí,
a ducha jeho ku Olympu řídí
jak Orion loď zabloudilou v moři.

Musy.

Mé písně mizí v bezdno mému hoři.

*

Hermes.

Již stichněte! Po Zeva jasném čele
stín myšlenky se černým mračnem stele.

Zeus.

Řád světa z kolejí se nepošine;
on lyrou žil, nuž lyrou ať též zhyne!
Sem, Herme, onu, již jsi v chvíli šťastné
kdys vynašel, z níž písně mnohohlasné
se lily rovné mojí blýskavici
hned zářné, tklivé, hněvné zas a mstící,
sem lyru dej, sem želvy krunýř tuhý!
Ve krátké chvíli budete mu druhy,
vy nesmrtelní, jimž jest roven písní!
A ty, můj orle, povzleť mraků třísní,
mých snů a tužeb tlumočníku starý,
chyť lyru, želvu, v svoje ostré spáry,
leť rychle mezi nebesy a zemí,
nad spícím starcem zachvěj perutěmi,
jak jeho lebka gigantická, lesklá
by skalou bílou z dálky se ti bleskla,
pusť želvu, jak bys kořist nesl sobě
a chtěl ji rozbit! Letem pak v též době
ty, okřídlený posle, spěj hned za ním,
než on se snese ku spícího skráním,
jej zacloň v mrak a službě svojí věrný
k nám duši jeho doveď, aby černý
je neshlt' Hades s chmurnou vlnou Lethy!

Musy.

Sem akanthu květ, immortell sem květy
a struny laďte v plesnou hymnu slávy!

Apollon.

Nuž hleďte dolů skrze oblak tmavý!
Let orla mlhy před se v dálku plaší,
již krouží nad nimi — se dolů snáší —
již letí želva . . . mrtev klesl k zemi!

(Thanatos zmizí z davu nesmrtelných. Hermes objeví se na prahu veda ozářený stín Aischyla, jemuž Hebe podává ambrosii.)

Sbor bohů.

Ó zahrňte jej květy nebes všemi!

Musy.

Jest genius strom, v poušti neobsáhlé
jenž stínem svojím celé lidstvo blaží,
plod jehož nektarem jest duši vyprahlé
a jehož vrchol nebes ku zápraží
se pne; kol něho sráží
se často bouře, kořeny však jeho
tkví v propastech až u dna bytí všeho.

Ó třikrat v časy věčné požehnaný
ret, jehož zrosil Foibos ambrosií;
on písni léčí srdcí těžké rány
sta z jeho duše jak lvi z řeky pijí,
a v stálé harmonii
dny žití jemu plynou bez proměny;
nad čas i prostor on jest povznešený.

Čím bez krásy by země byla šírá?
Čím bez krásy by Olymp mohl býti?
Ó věčný souzvuk v řádu všehomíra!
Čím světy rodí se a v zhoubu řítí,
vše z číše její píti
svůj musí vzlet, své nadšení, své síly.
Jest ona Zeva duch, jest kouzlo Víly.

A kdo jí sloužil celý život dlouhý,
ten z věčných zdrojů napil se a chmuru
střás' s duše své; vše zápasy a touhy
jsou křídla mu, jež letí do azuru.
On hledí v nebe vzhůru,
stín jeho nedotkne se Hadu řeky,
pod nohou obra pískem jsou mu věky.

SANDALFON.

(1874.)

Zde v oblacích kol hlavy hvězdnou zář,
nad sebou jenom éther průsvitný,
kolébku věčnou nových souhvězdí,
pod nohama ty valné hlubiny,
tu velkolepou báji prostoru,
kde v temné dálce pruhem žlutavým
se mihne země, hvězda vyhaslá:
zde v oblacích svůj pozdvihuji hlas,
jenž z hlubin vzchází vzdechem modlitby,
jenž stoupá výš po stupních zoufalství,
by naposledy hromem výčitky
v Tvůj sluch zaduněl, který posavad
jen zpěvům zvyk' a strunám andělským
Zde v oblacích já mluvím před tebou,
ó duchu světa, Bože, slyš mne, slyš!

Jak dávno tomu, přísný rozkaz Tvůj
co vyhostil mne z božské říše Tvé,
ze krajů světlých Tvého blaženství,
sem v tuto poušť, v beztvárný světů práh,
kde zakotvila věčnost brány své!
Let tisíce zde stojím v oblacích,
let tisíce jdou hvězdy okolo
svou věčnou poutí v drahách obvyklých
po různu, v řadách, tlumech, zástupech...

Ty jedny hrají záři háravou
ve plném svitu, květy plamenné,
a druhé hasnou v jiskrách žloutnoucích,
ve chvějném pádu kalné světlošky,
a tisíce jich do tmy řítí se,
jak s hlavy starce vetché šediny,
jak s jabloně ve větru podzimním
se dolů sype žluté lupení.
Já viděl hvězdy hasnout — světy mřít
a nové vstávat z ložisk nachových,
leč kolem všecky jdou mi lhostejny,
mně chladný jejich svit, ba — protivný!
U nohou mých se kupí beztvárná
směs kalné mihy — zbytek chaosu —
kde mračna, páry, větry mají stan;
kde ve kolébce zlatých obláčků
spí noci dítě, jitra červánek,
svou věrnou chůvou, šerem konejšen;
pak různých tvarů divná oblaka,
jak hrady, sloupy, tůně, jeskyně,
kde povstávají kroupy, led a sníh,
z nichž vyšlehne též časem kometa
svým zářným světlem, věštec neštěstí
a věčný posel hněvu Jehovy.
Dál světů dálných kruhy vyhaslé,
tmy, propasti a noc a mlčení;
leč vše mi lhostejným, vše cizím jest.
Ó kolikrát již pozvedl jsem hlas
ve pláči, vzdechu, prosbě, výčitce,
bys ukončil tu hračku zoufalou,
bys vyprostil mne z muky vyhnanství,
a zem a světy z pouti bez cíle!
Však nadarmo! — Dál spějí prostorem
vždy ve nových a nových legiích,

dál jako dřív já stojím v oblaku
a stejně vždy nad vším i nad Tebou
svá demantová valí kolesa
pán tebe větší — neúprosný čas!

Když dechem Tvojím v šírem prostranství
nad propastí tmy chaos vykypěl,
tu z hmoty hluché, temné, beztvárné
já, z božských duchů jeden z nejstarších,
jsem vesmír tobě rovnat pomáhal,
ten krásný vesmír, jemuž klnu teď!
Mým prstem sklenut oblouk nebeský
a rozdělena spousta mhy a vod,
a poprvé nad temno děsivé
když zářné slunce zvedlo obličej,
já zlatou jeho osu utvrdil
a před ním let' jsem cestou k západu.
A z trosek země ráj když utvořen,
já stal se jedním z prvních jeho strážců,
a tenkráte — ó chvíle čarovná! —
já zamiloval sobě člověka
i jeho zem. Nad ráje horami
já rád prodléval v záři svítání,
a rozložitých cedrů vrcholy
když večernice kmitl paprslek
a v dálce mezi stíny akacií
po slunci bledla zlatá záplava,
u proudů rajských často stával jsem
v nich zhlížeje svůj bleskný obličej.
Tu člověka jsem poznal. Jeho snů
já svědkem stal se, jeho myšlenek
z počátku plachých, dětsky bojácných,
já ohlas byl a věrný pěstitel;

a v duši jeho touze poznání,
jak vzrůstala na výši obrovskou,
jsem žehnal v slzách smutné předtuchy.
Zem rád jsem měl a v krásách přírody
já šťastným býval. Jitra šeření,
i hvězdný kmit i tlukot slavičí,
tajemných hájů slavné šumění,
i pestrých květů vonné kalichy,
vln divný hovor, větrů bouř i spěch,
vše plnilo mne smutkem dojemným
a sladkým kouzlem touhy neznámé.
Já zapomínal, že jsem andělem
a s libostí můj roztoužený zrak
dlel na člověku. Já v něm viděl víc
než pouhý nástroj vůle tvorcovy,
já viděl bratra v něm svých bolestí,
a všecky jeho tuchy nejisté
na zralý plod v mém srdci dospěly!

Tu člověk hřešil. — Smutkem bledou líc
v své zakrývaje roucho řasnaté
já z ráje hnal jej mečem plamenným. —
Tak vůle tvá to byla nejvyšší —
Já sice žehnal v duše hlubinách
té pouti jeho, z které klíčilo
bohaté símě sebeurčení
a hojná setba velkých myšlenek,
leč plakal jsem, že na svém příteli
má ruka musí tvůj trest vykonat . . .

A s člověkem i já opustil ráj,
u trůnu Tvého bylo místo mé;
tam v chvalozpěvech, nudném koření

čas zvolna míjel; avšak člověka
i v slávě Tvojí byl jsem pamětliv.
Já vzpomínal naň v smutku. Ty to víš,
jak v práce jeho pot a klopoty
jsem vléval sladký balsám útěchy,
jak v mysl jeho bolem zkalenou
jsem hodil jiskru tvého rozumu,
jak učil jsem jej zemi vzdělávat,
a nejvíc ze všech jak se zalíbil
mně věčný smíšek Jubal veselý,
kterému vonné růže v kadeřích
a v srdci svěžest nikdy nesvadly.
A tomu dal jsem, co mi největším,
já svěřil jemu hudby tajemství,
já v ňádra jeho vložil písní dar,
jichž souzvukem se staré země tvář
líp obrodí než v slzách pokání.
A když svůj hněv Jsi vylil z číše Své
a vody s oblak na zem ubohou,
mně zbylo jenom lkáti s člověkem.

Ó tenkrát již nad vodstva zrcadlem
když mihla se má peruť nachová,
já volal k Tobě! Ty's mne neslyšel,
jak nyní zase pláč můj neslyšíš!
Ty's zatvrdil se příliš v hněvu svém
pro jeden hřích můj — lásku k člověku!
Ty nechceš slyšet mne, ač dobře víš,
že láska jen mne k hříchu zavedla,
jejž vzdorem nazýváš. — Ó panuj dál
v své nádheře jsa slunci obklíčen!
Co můj ti nářek? Když mne neslyšíš,
mne slyší éther, hvězdy, obloha,

mne slyší země, slyší oceán,
a snad i člověk, jejž jsem miloval,
mých vzdechů ohlas v snech svých uslyší —
jen soucit s jeho bídou byl můj hřích!

Šla Hagar pouští — vedro palčivé
své zarývalo šípy do písku,
ni zdroje ani říčky v okolí
ni palmy, jejž stín i sladký plod
moh' matce být i děcku posilou,
jen dlouhá poušť, žár stále rostoucí.
I v prsu matky vyschnul sladký zdroj
snad bídou aneb chůzí klopotnou.
Hoch trpěl jen pro vinu matky své,
ta pro lásku jen — hříchem nazvanou.
Již klesli oba. — Žízeň horoucí
jak zmije všecken palčivý svůj jed
jim stříkla v jícen; prach a umdlení
krok nohy křepké jaly v okovy
i víčka očí klesla narudlá,
jen jazyk svislý z otevřených úst
se v písek zaryl krví mokvaje
Ty's viděl muky jich, však jejich pláč
Jsi neslyšel! Ty's pouze trestal chtěl,
leč smilovati se — Tvůj váhal soud!
Ty's v pelikána ňádra uložil
tak dojemný cit lásky mateřské,
že mládě své i krví napájí,
než dal by jemu zhynout v bolestech,
leč k pláči ženy — hluchý byl Tvůj sluch!
Tu, vyznávám rád velkou vinu svou,
já smilování Tvému předešel,
já bez Tvé vůle nebe opustil,

já z písku vyveď vody chladné proud:
a slza matky, slza radosti,
jež jako perla v písek skanula,
mne obrnila silou titanskou,
že bez bázně jsem letěl nazpátek
a s radostí Tvůj očekával soud.

U brány ráje s mečem ohnivým
mne čekal anděl hrůzy Michael
a s hrdou tváří tak mne oslovil:
»Odbojný duchu! v hříšném soucitu
a v pobloudilé lásce k člověku
ty's přísný zákon Pána přestoupil,
a zasloužíš, bys k padlým andělům
byl připočten, k těm drzým demonům,
již ozbrojenou hromy pravicí
Pán vmetal v sirné sluje Gehenny.
Či myslíš, zbůjný, On že nemohl
ze skály pramen vyvést chladivý?
Či lépe ty jsi viděl nežli On,
že matky život schýlen k zhasnutí?
Slyš mými ústy přísný Jeho soud
i laskavý. (Neb stejně bez mezí
jest soucit Jeho jako Jeho hněv!)
Teď mluví hlasem mým: Ty na věky
stát budeš mezi zemí, nebesy,
ve oblacích na ráje zápraží,
kde zakotvila věčnost brány své.
Kol tebe hvězdy půjdou drahou svou,
však cizí tobě bude jejich svit;
kol tebe větry rozpnou křídla svá,
leč tvoje nářky na ně nevezmou.
Ty budeš sám! — Však aby soucit tvůj

se nevznítil ve plamen zžíravý,
ty budeš dolů k zemi zírati
a lidstvu pláč a vzdech a modlitbu,
jež k tobě budou stoupat povětřím,
ty v růže měnit budeš edenské,
a ohnivých těch růží řetězy
jichž rosou budou slzy věřících
tvým dechem stuhlé v perly bělostné,
ty vinout budeš k trůnu Jehovy
tmou kadidla, jež vonným závojem
věčného světla tají paprsky.
Chceť světů Pán, by stále vonný dým
spěl k trůnu Jeho slávy z modliteb
i z proseb, z chvály z díkučinění.
To úkol tvůj! — Sám k jiným soucitný
zde státi budeš bez soucitu sám!«
To pověděl a rozpjal perutě . . .
Já tesknou duší dlouho sledoval
třpyt jeho křídel v dálce mizících
i meče jeho zážeh nachový . . .
Ó v chvíli té jsem cítil poprvé,
jak nesmrtelnost smutným darem jest!
Ó chvíli té jsem lidstvu záviděl,
že ztrátou ráje získalo si smrt!

Od chvíle té já zírám s oblaků,
s té výše závratné v hloub étheru,
kde věčnou drahou zem se kutálí.
Na lidstvo zírám, jeho zápasy,
na jeho plavby, sny a pachtění,
na jeho vývoj, květ i úpadek;
i ducha jeho tajné hlubiny
i záchvěvy já bedliv stopuji.

Já vidím lůno země úrodné,
co vyšlo z něho různých národů,
co pokolení našlo v něm svůj hrob:
víc nežli písku chová oceán,
víc nežli hvězd se leskne blankytem.
U člověčenstva stál jsem kolébky,
já dětství jeho pozoroval sny,
kde žilo jenom plaché radosti
a božské její dceři — umění;
kde berla pastýře a lesklý pluh
víc požehnání světem roznesly
než zlaté žezlo a meč krvavý.
Pak vytrženo z dětství her a snů
jak výbojů šlo drahou krvavou,
jak vlnám moře poprv svěřilo
kmen vydutý, jak žernov poroby
na šíje bratrů vlastních hodilo,
jak v neúprosný zápas zoufalý
s poklidným »právem« lítá vešla »moc«.
A zatím z jeho nitra pučely
sny proroků a věštců zjevení
i skvostných dómů květy obrovské.
A s rachotem zas nových století
se otevřela brána kovová,
v své nitro náhle člověk vrátil se,
chtěi Boha mít, a v krve potocích
pro jméno jeho vraždil bratry své
a v brloh dravců měnil domov svůj.
Tu vlny boje když se ztišily
a holá poušť jen zbyla člověku,
tu na otců svých dávný vzpomněl mrav,
a jako dítě, jež chce matky hrob
svým prstem rozhrabat, by alespoň
si z tlících kostí vzalo památku:

tak praotců svých hledal hřbitovy,
všel do slují, kde krápník třpytivý
v obrovských sloupů divných útvarech
byl kostí dědů živým náhrobkem;
všel v nitro pyramid, že zachvěli
se faraonové v snech tajemných
a stoletý že střásajíce prach,
jímž čas je pokryl, hrobař věčně živý,
se rozpadli pod rukou potomků;
všel v starých hradů chmurná sklepení,
kde místo zvučné trouby hlásného
jej kulich vítal, sup a netopýr;
na starodávných kopal bojištích,
až z mosaiky šedých památek
v svém nitru objal celou minulost.
Já viděl vše. — Jak táhnou v jeseni
přes žlutá lada ptactva zástupy,
že vzduch se chvěje křídel šuměním
a konce nemá dlouhé tažení:
tak před mým zrakem rody člověka
se míhají bez konce, bez počtu,
vždy nové, nové zas, vždy rozličné.
Co v lítých bojích smrt jich urvala,
co oceán jich objal v náruč svou,
co pohřbily jich písky Sámumu,
co zhynulo jich v bídě, v žalářích,
co hřbitovů má každý světa díl,
a dále zas a dále bez konce
jich nepřehledné táhnou zástupy
před zrakem mým se ztrácejíce v tmu.

Všech těchto pláč já spojil v srdci svém,
všech slzy jako jiskry sršely
na srdce moje deštěm ohnivým.

Já mohu říci: »Všeho lidstva bol
sáh' na mou duši rukou drtící;
já mohu říci, lidstva kvil a pláč
víc v ucho moje duněl zlekané
než větrů bouř a hromů jásoty,
jež valily se v mračnech pode mnou.
Já člověčenstva všeho slzami
jak zakaleným zíral závojem,
a často mnil jsem, celá bytost má
že zosobněný bol jest člověka.
A věrně též jsem plnil úkol svůj:
pláč zoufalství a výkřik rouhání,
ston poslední i beznaděje stesk,
já v růží vonných zamknul kalichy,
z nichž jemnou vůní k Pánu stoupaly
jen přitlumené, zbožné modlitby,
jen lásky ples a vzdechy důvěry.
Já postih' vše. Ni hnutí jediné
lidského srdce zrak můj nepřehlíď:
vzdech potlačených i chřest jejich pout,
pláč siroty a hladu úpění,
tonoucích v moři vzdechy poslední,
hynoucích v poušti polohlasý ston,
zapadlých v sněhu srdce matný tluk,
raněných v boji zakalený zrak,
i samovrahů děsné myšlenky,
i dívčích ňader tajný, tichý stesk,
sny Columbů a slzy Magdalen,
hněv proroků a mučenníků vzdech,
i poustevníka muky, na trní
jenž nahý spal, by ráno procitnuv
zas kamenem v svou nahou bouchal hruď,
žen oklamaných stud a neštěstí,
jich povržení, pláč jich nemluvňat,

i zimničné ty děsné záchvěvy,
pod kterými se svíjí myslitel,
cíl pouti lidské a práh věčnosti
když pojal v okruh svého badání,
všech snílků dumy, tuchy nadšenců,
jich mužný vzdor, jich muka v plamenech
neb ve žalářích, hrobů děsnějších,
i pozlacenou bídu paláců,
i prostých chýžek smutnou nahotu,
led bezcitnosti v srdcích boháčů,
a ostřejší led v krbu chudiny:
vše cítil jsem, vše projelo mou hruď,
vše v sluch můj bilo, kalilo můj zrak,
vše drtilo mne tíhou balvanů,
vše pálilo mne pekla plameny,
vše mrazilo mne ledy severu!
Ó chvíle byly, kdy jsem slzy své
v celého lidstva děsný mísil pláč,
že myslil jsem, že v oceanu slz
se ztopí zem i valná nebesa,
že slzí těchto nová potopa
i k trůnu Boha vzkypí! — Nadarmo
jsem volal k němu, který slyší vše,
mne neslyšel! Ó chvíle byly též,
kdy lidstva krví vzpláia obloha,
jak rozlil by se po ní červánek;
tam vraždil bratr bratra, divá zvěř
že studem lezla v svoje brlohy,
a palmu zloby žízni po krvi
a zběsilosti přiřkla člověku.
Tu volal jsem — leč neslyšel mne zas!
Ó chvíle byly — nejděsnější všech —
kdy člověčenstvo v labyrintu tmy
bez cesty, cíle, směru bloudilo

jak plachá zvěř, kdy božství paprslek
v něm zhasnul vášní, kdy dech volnosti
ve prsou jeho vymřel žženštilých,
kdy touha pravdy hříchem byla mu
a nudným žertem slova proroků.
Ó v takých dobách lkal jsem nejvíce,
jak bouře dech leť hlas můj oblohou,
já volal na soud spravedlivé msty
ne bídný svět — leč jeho Tvůrce jen!
Leč darmo lkal jsem. Zahalen v svůj mrak
on lidstvo nechal trpět a mne s ním.

Tu v mukách největšího zoufalství
já přemýšleti jal se o smrti.
Na Kaina vzpomněl jsem, jenž kyjem svým
snes' k zemi první smrti návštěvu,
jenž Hospodina rukou znamenán
do pustin světa zanášel svůj bol
mrtvého bratra stíhán obrazem.
On vlasy rval, on v písek zarýval
tvář zjizvenou a v nářku zoufalství
já jediné jen slovo s jeho rtů
jsem splývat slyšel, a to bylo: »Smrt«!
Já Lamecha zřel (který z pokuty,
že Kaina zabil, rukou anděla
byl bezúmrtí trestem znamenán),
jak zšílel divou touhou po smrti,
až myslil si, že on jest smrtí sám!
Já viděl starce tvarů obrovských
stát u Golgotské strmé výšiny,
tvář jeho vráskou času zorána,
a jeho údy jako ze žuly
na vichrů, deště biče uvyklé.

Ten nikde nepostál, a v blankytu
když zaleskla se nad ním kometa,
on ruce vztáh' a volal »Sestro!« k ní.
Ten ku Golgotě v noci bouřlivé
se divě přihnal, jeho bílý vous
se kmital tmou jak v dálce sněžná pláň
a jeho oči divě hořící,
jak uhly dva, jež nad ní hárají.
Kles' u kříže, jenž na vyšině stál,
jej objímal a na svá prsa tisk',
jej vytrhnul a vrazil v půdu zas
a blesky chytal svýma rukama,
a do propastí skákal se skalin,
až déšť a krev mu v silných ručejích
přes rozbrázděný tekly obličej,
a v bouře huk on řval jen stále: Smrt!
a skály, hromy, déšť a propasti
hýkaly za ním ve posměchu: Smrt!
To k mysli své já všecko přivolal
a zapomenuv věčný původ svůj,
dar nesmrtelnosti a božství své
zde v oblacích zář hvězdnou u hlavy
též smrt jsem volal — ale nadarmo!
Můj hlas se ztrácel v pustém bezvzduší
a ve propastech temna bezedných
jak s horských štítů skřeky kondora,
a jako pláč tonoucích na moři.
Kol do dálky se stará souhvězdí
svou drahou brala chladně ledově,
a hlučný vichr křídel rozmachem
můj srážel hlas a utlumil můj vzdech.

Smrt nepřišla — leč bratr její, sen,
mých skrání poprvé se doteknul;
já zíral jakby mlhy závojem,
můj prudký bol se zvolna konejšil
a tajemný hlas v duše hlubině
mi pravil tiše: »Slyš, ty nejsi sám!«
A tu jsem viděl dlouhé zástupy
těch velkých lidí, kteří v srdci svém
jen z pouhé, čisté lásky k člověku
bol jeho nesli silou titanskou,
již myslili zaň, když on v snění dlel,
již trpěli zaň, když on hodoval,
již zmírali zaň, aby on byl živ.
Já viděl řady věštců, proroků,
již ve budoucí doby předtuše
vztyčili prapor velkých myšlének,
jichž mečem pravda, láska zákonem.
Od trpitele srázů kavkazských,
jenž spáry supa světlo vykoupil,
šli přede mnou ve slavném průvodě
myrt, palmy, lavřín, růže na skráních
a kynuli mi, ano skláněli
své ověnčené hlavy přede mnou.
A jejich dav se náhle rozstoupil
a z něho kráčel velký, jasný stín,
vlas ve bohatých zlata pramenech
na vážný, bledý padal obličej,
nad kterým ostrých trnů koruna
se krví leskla, jako rubíny.
Ten ke mně šel a hlasem dojemným
mne objímaje pravil: »Bratře můj!«
Já cítil v duši jeho polibek —
a zahojeny všecky rány mé,
já hlasu jeho pil jsem stříbrozvuk —

a utlumeny všecky vzdechy mé.
já očí jeho vnímal jemný svit —
a usušeny všecky slzy mé,
I pravím k němu: »Pověz, mistře můj,
kdy bude konec mého vyhnanství?«
A na to on: »Až z duše člověka
se smekne žernov mrzké poroby,
až z ruky jeho břitký padne meč
a s nohy jeho okov otroctví,
až náboženstvím bude láska mu
a svornost bude jeho zákonem,
pak ukončí se tvoje trápení;
ty v srdcích lidských budeš bydleti
a každá chýžka bude chrámem tvým.
Ty neumřeš! Ve srdci člověka
žít budeš, jako soucit k trpícím,
a každé srdce bude oltář tvůj.
Teď ale trp! A jen v té myšlénce
měj útěchu, že nejsi v mukách sám!«
A zmizel v mlze — za ním zástupy
zas nepřehledné věštců, proroků,
velduchů světla, reků myšlének,
i kněží krásy nepočetný dav,
vše splývalo, vše tratilo se v tmu . . .

Já procitnul jsem. — Hvězdy pode mnou
šly tiše svojí drahou obyklou,
pod nimi v páře země dřímala
na prsou étheru . . . kol svatý mír
a ticho v srdci mém. — Byl svatvečer.

Od chvíle té se dívám ku zemi
již pokojně. Jenom když chvílemi
žal divoký mi sevře chorou hruď,
když dotkne se mne člověčenstva pláč,
tu zastenám — leč nikdy o milost!
Jen k smíru volám Hospodina hněv,
jen k soudu čas a k lásce člověka!«

MARIA AEGYPTIACA.

(1876.)

Vstup.

Byl čas, kdy zázrak Bohem světa byl,
čas, v skalné sluji polonahý mnich
kdy na lva pouště hřívu kosmatou
své pergameny žluté prostíral,
a překládaje bible zjevení
se zadumal snem věčnosti; byl čas,
kdy chodil ještě Satan po zemi,
jak říši svoji obnovit by chtěl,
kdy míhali se světem proroci
jak meteory; čas, kdy poustevník
děl k stromu hlasem víry: »Vstaň a jdi!«
strom stejným duchem víry oživen
vstal, poslušen jsa jeho rozkazu;
kdy zločin k nebi vzrosť, však za ním hned
spěl ku výši stín jeho, pokání;
kdy askese, ta hnědá květina,
jež hořké vůně tají v lůně svém,
se rozvíjela v srdcích v žhavý květ:
tam duch můj zaleť, za ním píseň má
na obraznosti křídlech zlacených,
a onen věčný lidstva genius,
jenž v souzvuk ladí vášní ruch a spor,
jenž v světle myšlenky svůj vztyčil chrám
a z bájí všech tká jedné pravdy háv,
byl tuším s námi a nám požehnal.

I.

Ještě spí.

Svit jitra šerý vniká v komnatu;
dřív bázlivě se tají v záclonách,
teď zlatým pruhem stěny přeměří,
na stropu utkví lehkým vlněním,
až s lampy září temně narudlou,
jež dohořívá matně v bílém skle,
se spojí v jeden přísvit zažloutlý,
v němž celá jizba rdí se purpurem.
A rdí se právem. Vše tu v neladu
a v směsici a v zmatku malebném,
jak uchvátil je vášně běsný vír.
Ten k ústům dívky sklání v spánku rty,
ten ruku kolem pasu ovíjí
a tiskne, jakby ještě nevěřil,
že jeho jest, co dávno rozškubal.
Nad nedopitou číši nakloněn
ten ze sna mluví o svých výbojích,
ten líbá nahá ňadra, onen zas
v klín hlavu klade spitou rozkoší;
a růže spadlé ženám s kadeří
se místo ranní rosy průsvitné
skví rozlitého vína kapkami,
a vůně jich tak silně opojná,
jak z objetí, těch snů a polibků
by stkána výše k stropu stoupala.
Vše strháno i s hlavy závoje
a s bujných ňader šatu okovy,
a s nahých šijí perly servané,
jak velké slzy s leskem zkaleným,

ve tmavý samet skvostných koberců
se rozběhly. Již lampa zhasíná.
Se smrtí její den se probouzí
a ptá se jí: »Co včera bylo zde?«
svit lampy odpovídá: »Orgie!«
a ptá se dne: »Co nyní nastane?«
Den odpovídá: »Viny hlod a soud!«
A lampa, jakby štvána výčitkou,
že sloužila svým světlem neřesti,
se zachvěje a zhasne docela...

Zda šel jsi někdy pustým pralesem,
kde tisícletých kmenů vrcholy
se chvěje tisíc bájí neznámých,
kde v rozvalených skalin ústupu
se černá močál, k němuž chýlí se
směs divých květu, vůně opojné,
skal výběžky a staré kořeny,
jež vlhkou plísní zvolna šediví:
zde noha tvoje v mechu, jehličí,
jež trouchniví zde tiše od věku,
zda nestanula, nezachvěla se,
jak božím divem náhle dotknuta,
když nad močálu temné zrcadlo
svůj zářný kalich lotos pozvedal?
V těch vlhkých stínech, rmutných výparech
on bílou svoji vznáší korunu,
z tmy hledá slunce, které sporými
jen vniknout může k němu paprsky
a lepým tvarem květů okrouhlých
nad černou tůní nepronikle tmy,
jak v dětinné se houpá důvěře!
Ó Marie! Tak luzná krása tvá

na tento močál úpadku a vin,
jak lotosu květ zlatý střásá pel,
stín hanby plašíc světlým paprskem!
K tvé kolébce kdys věčná dobrota
dva strážné postavila anděly.
Z nich jeden chránit měl tvou nevinnost
a druhý těla půvab čarovný.
Ó rci, kde jsou ti strážci edenu?
Ach, první z nich — ó smutná vzpomínko! —
již před dvanácti lety bolestně
nad pádem tvojím zalkav odletěl
zpět v čistý éther, jehož nehodna
se duše tvoje stala vinou svou.
A druhý? Zřím jej; stajen záclonou
za tebou stojí spitou lásky snem
a v dlaně jasný tiskna obličej
též pláče... ptáš se, proč? Ó nediv se,
dnes první vrásku našel hlubokou
na průsvitném a snivém čele tvém.
Jak obstojíš teď v návalu těch vln?
Proč vnořila jsi v rmutný jejich kal
květ lotosový zářné duše své?
I krásy anděl nyní pomalu
tě opustí — čím pak ti bude svět?
Čím láska potom? V klínu matky tvé
on tkal v tvé snění duhy kouzelné,
před nebezpečím kryl tě v peruť svou,
a když jsi klesla láskou svedena
a nevinnosti anděl uražen
tě opustil — on tebe omlouval
a vždy byl s tebou. Teď i krása tvá
tvé vášně vichrem sžata palčivým
se loučíc s tebou pláče nad tebou.
Ó spi jen dále! spi jen, Marie,

tvé krásy anděl křídla rozepjav
již letí v ráj za prvním strážcem tvým,
a taje hořkou slzu bolesti
dí k Otci světla: »Vyřkni nad ní soud!«

Je ticho v jizbě. Pravidelný dech
jen ozývá se spících. Světla zář,
jež stále roste, jak dne přibývá,
tká na podlaze zlatých proužků síť,
že myslil bys, to hraje nad zemí
mdlý odlesk třpytných křídel andělských.
Je ticho v jizbě, sotva chvílemi
kdos ze sna promluví neb sebou hne.
Snad hledá ňádra, s kterých svezla se
mdlá jeho hlava, nebo hledá rty
i ve snu žízniv po jich nektaru,
Tu hedbáv zašustí, zvuk polibků,
pak dlouhý ston jak něhou unaven,
a ticho zas . . .

II.

V zrcadle.

. . . .
Teď vstala Marie.
Sen dotknul se svým prstem výstražným
těch vábné krásy snících rozvalin,
žel rozvalin — a přec tak čarovných!
I přejela si rukou obličej,
jak zapudit by chtěla těžké sny,
a miláčka, jenž spal jí na prsou,
dál pošinula. Dlouhý, černý vlas

přes mramorová, oblá ramena
jí rozvlnil se v sterých prstencích
a padl k prsoum, která vlnila
se jak dva květy vodních lilií,
když prudký vítr zčeří hladinu.
Zrak plný vlhkých stínů hlubokých,
jak v nekonečnou dálku napjatý,
na jednom utkvěl místě, jeho lesk
tak jemně rosný byl, jak ve slzách
by stápěl zpola zlatý paprsk svůj.
Žár vášně v krbu jeho dohořel,
a pouze něha jemným teplem svým
a klidem snivým touha skojená
v něm azurnými hrály jiskrami.
A celé tělo vzdušné, průsvitné
v před sklonilo se, třtina ohebná,
a jak lilie hebká lodyha,
když nočních vánků čilé hovory,
a chvění vln, a stromů slavný šum
jí oznamují, kníže půlnoci,
že bledý měsíc vyšel nad hory,
a že již černých sosen skupení
svým mihotavým stříbrem oblévá
Šat průsvitný v malebném neladu
tvar boků jevil lehkým nádechem,
a kam nestačil bílý jeho lem,
tam stíny černých vlasů havraních
své rozhostily vlny soucitné.
Ó byla posud krásnou žena ta,
již zvali hříšnicí. Ó jaký div,
že tolik milovala! Jaký div,
že v skvostnou vasu těla jejího
tak rád vrh' každý ctnosti svojí květ!
Však větší div, že ona žíznila,

že stále prahla, stále toužila
a hledala, že nikdo neskojil
ten sopečný žár srdce jejího!
Teď na kraj lože sedla v myšlenkách
a obrátila hlavu ku stěně
a zachvěla se prudce. — V zrcadle
svou uzřela tvář — ale bylo jí,
jak někdo jiný kynul by jí vstříc
z té ocelové plotny hlazené;
těch očí výraz mnohem hlubší byl,
jak duše sama hleděla by z nich,
a duše ta pod tíží bolestí
jak úpěla by v marném zápase!
A jakby sobě věřit nemohla,
že ona to — ne fantom jejích snů,
se stolu vzala prudce zrcadlo
a ještě hloub v šer jeho nejistý
se vnořila, jak svému obrazu
by na dno duše chtěla dohlédnout.
Tím prudkým, náhlým těla pohnutím
spaď lehký šat jí s ramen docela;
i nezvedla jej, hrdá v kráse své
zde stála jako socha antická,
jak Psyché kladouc tiše útlý prst
na uzavřené, mlčenlivé rty.

A hledíc do zrcadla snila dál.

Kýs cizí, posud nepoznaný ton
se náhle ozval v ní kýs cizí ruch,
jak poupě, když má otevřít se v květ.
Tak plavci jest, když v dlouhé pouti své

tím nekonečnem němých, tichých vln,
po sterých bouřích, mělkých písčinách
a strmých skalách, vírech hltavých,
ve slunce sklonu v dálce obzoru
pruh černý uzří stále rostoucí,
a neví, zda to břeh či oblak jest.
I vzmužila se. Chtěla ousměškem
se jako ptáče pestrou perutí
nad pochybností vznésti hlubiny —
leč přísný soudce nitra jejího
jsa vzbuzen jednou, nestišil se víc,
svůj napjal luk, jenž sluje svědomí,
a deštěm šípů, ostrých výčitek,
zachvátil v letu ptáka rozmaru,
že s křídlem svého smíchu zlomeným
padʼ ve propast, jež sama vládla teď
jí v duši prázdná, hrozná, nesměrná!
A jako jarní kvapná povodeň,
s hor roztavivší sněhu laviny,
a v slujích skalin spících ledu kry
se valí, rostouc každým pohnutím,
rve keř i strom až s divým rachotem
přes bradla chlumů letí v údolí
a strhá rázem hráze ochranné,
kterými člověk tichý rybník spjal,
a tento, tuše rodný živel svůj,
mu letí vstříc a klesne v objetí
a spojen s ním se krajem rozlije:
tak stále více, stále mocněji
a bouřlivěji rostl příval ten.
Jak ochromil dřív ptáče rozmaru,
tak zaplavil teď hráze rozvahy,
a veliký, jak moře prasvěta,
svým valným proudem trpkých výčitek

nad prázdnem její duše hučel sám!
»Čím's posud byla? Hřímal hlas ten v ní.
Lid na ulicích hříšnicí tě zve,
a čím tvé srdce v tiché půlnoci?«
A Marie, ač nechtíc, zrakem svým
síň přelétla — dne ostrý, bílý svit
tak střízlivý, bez barev kouzelných,
jí bodal v duši; v lampy plápolu
jak jinak hrálo, lesklo, třpytilo
se všecko září, vůní opojnou?!
I zachvěla se hrůzou Marie,
a v zrcadlo jak znova pohledla,
tu zděsila se vlastní krásy své,
a v plaché tísni zvedla závoj svůj.
Jak děcko bojácně se zakryla,
i bílé ruce zahalila v šat
a s chvěním jen a plaše, po straně
dál stopovala v zrcadle svou tvář.
Hle, vráska na čele! Tak jemná jen,
však vráskou zůstane a poroste,
a tisíc sester táhne za sebou
a z jejich ryh se noří příšery.
z nich první stáří, druhá sluje smrt!
Ta vráska mluvila, a Marie
se děsila již dát jí odpověď;
jen mlčela a strachy chvěla se
a po kolenou plížila se v kout
a sklesla tu pod tíží zoufalství,
jak zralý klas pod srpem v podletí,
a první slza, krystal perlový,
jí zvolna stekla přes tvář ubledlou
a za ní druhá a pak celý proud.

Tak v rose jitra chví se lilie.

III.

Od prahu chrámu k prahu nekonečnosti.

Nač otálet zde? Každé pohnutí,
ruch nejmenší i spících ston a vzdech
ji vraždil výčitkami. Rychle dál!
Nač třeba svědků její lítosti?
Jen rychle odsud! Rychle! Ale kam,
zde v cizím městě — to se neptala.
Zda táže se »kam« polekaná laň,
když vidí lovce v stínu dubů spát,
když vidí chrty, jak ulehli v mech
u nohou pánů lovem umdlených?
I běží slepě, mlází proráží,
čím hráze jí, čím skály, ručeje?
Teď pouze čas jest vhodný k útěku
a nikoli ku přemítání »kam«?
Tak Marie se zvedla, v rychlosti
šat upravila i vlas scuchaný,
a naslouchajíc tiše vyšla ven.
Byl jitra čas, však živo v ulicích,
jak svátek dnes by rozpjal nad městem
svůj slavný ruch. Lid proudil v zástupech
ve různých krojů pestré směsici,
tu v davy splýval, tam se dělil zas.
Leč kroky všech přec jeden lákal cíl:
chrám nedaleký blíže náměstí.
Sem rychleji se stáčel šumný vír,
a většina šla šerým portálem
do svatyně; tam světla hořela
a oltář skvěl se v skvostné úpravě,
zpěv zvučel z chrámu slavně velebný

a otevřených dveří obloukem
se nesly vonné dýmy kadidla,
výš vstoupajíce v modrých kotoučích.
Zář slunce hrála okny pestrými,
a stlumena jsouc jejich barvami,
v šer chrámu tkala zlaté paprsky
a těkala po vlnách kadidla,
jak zabloudil by černý na oblak,
jenž Boha tajil ve svých záhybech
svit z jeho tváře. Posud Marie
jak bublina se dala proudem nést,
bez myšlenky šla rychle davem tím,
jak za svým pudem prchající laň.
Teď stanula. Lid vcházel do chrámu.
Kol ní, jak v snu se stíny míhaly;
však neviděla — slyšela jen hlas,
a ten jí ostře protkal bolnou hruď.
»Hle, hříšnice!« — a na to v davu ruch,
a cítila, jak ustupují dál
a straní se jí — hlavu pozvednout
se obávala, horký, parný stud
jí polil skráně, noha chvěla se.
Leč vůle byla citu pevnější,
ku prahu chrámu nohu napjala
a tělo nechtíc v před se sklonilo.
Již stála na prahu, již zřela v chrám,
zář světel postihla i slavný zpěv,
již chtěla vkročit — an tu tajný hlas
jí troubou soudu zahřměl v útrobách:
»Stůj, ani krokem! Zpátky! Tento práh
smí překročiti pouze nevinnost!«
Kdo byl ten hlas? Snad pouze smyslů klam,
snad stud a bázeň stkaly přelud ten?
Nuž ještě jednou! Hle, jen pouze krok

a vejde v chrám a — leč v tom zahřměl zas
a s větší silou hlas ten mystický:
»Stůj, ani krokem! Zpátky! Tento práh
smí překročiti pouze nevinnost!«
Tak po třetí též. Kdo byl tento hlas?
I klesla na práh; slzí ručeje
bez vzdychání jí tekly do ňader
a ruce spjaté kámen objaly
a rty se chvěly němou žalobou.
A z chrámu zpěv zněl slavně velebný,
lid na kolenou žehnal starý kněz
a mnoho mluvil věčné o lásce,
o pokání a božském soucitu.
Jak v snách slyšela všecko Marie;
zde v chrámu dveřích sama nad sebou
soud vynášela přísný, strašlivý.
Ten chrámový práh byl jí rozcestím
dvou různých světů. Nutno voliti!
I sebrala teď všecku sílu svou
a oslovila v duše hlubinách
ten tajný hlas, v němž Bůh k nám hovoří,
a ptala se ho: »Zakázal's mi v chrám,
nuž pověz, co mám činit, kde můj cíl?
Půl žití mého vášeň strávila,
co dělat mám, než druhou jeho část
přinésti v obět slzám lítosti?
Jsi spokojen?« Hlas odpověděl: »Jsem!«
»Kam jíti mám?« Hlas pravil: »Za Jordán!«
I vstala Marje tichá, zmužilá,
jak velikou by jata myšlenkou.
Co vlastně chce, to sama neznala,
však přece šla, kam hlas jí poručil.
Šla rychle; lesklé perly se šíje,
ty němé svědky sterých objetí,

teď strhala a v zástup žebrákův,
jež modlili se v chrámu předsíni,
jak hrstku drobných peněz hodila.
Šla rychle; smavé květy z kadeří,
ty němé svědky sterých polibků,
v prach hodila a zašlapala je.
Šla rychle každým krokem silnější
a strážců v bráně s chvatem ptala se,
z cest různých, která v dál se tratící
jde k Jordánu, a pravou zvěděvši
tři chleby ještě v bráně koupila,
a zahalivši v závoj hlavu svou
šla cestou k poušti. Slunce pálilo,
a nohy nezvyklé se vzpouzely —
leč soudce v nitru jejím volal: »Dál!«
Tu třetího dne žlutý pouště lem,
jak bledý pruh se na obzoru mih'.
Jí z nohou tekla krev. Tu onen hlas
v ní naposled se ozval, sladce zněl,
jak dozvuk zvonů v šeru svátečním:
»Dost poutě tvojí!« Klesla do prachu,
a jako slunce v plné glorii
nad písky vzešlo, tak jí ve ňadrech
klid pouště vzešel. Byla u cíle.

IV.

Sfinx a žena.

Zde poprvé tvou vládu blaživou,
tvé žezlo poznala, ó Samoto,
ty snění říše, trůne myšlenky!
Dech tvojich dum jí ovál horkou skráň
a k retům, zvyklým pouze líbání

tvůj naklonil se pohár bezedný,
jenž nekonečnost hostí v nitru svém.
Sluch, zvyklý šeptům lásky opojným,
teď hymnu ticha vnímal mystickou,
na místo strun a zvuků cymbálu
řev šakala se z dálky ozýval,
když první stíny padly s obzoru;
a místo smíchu hlučné orgie
jen vítr zvučel v písku ložiskách
neb v tuhých listech šerých kaktusů,
prach setřásaje s jejich vějířů.
Stín pouště kles' jí poprv na čelo.
Cit závratný! V té dálce bez mezí,
již pouze valné nebe objímá,
již prostor světů drží v klínu svém,
kde sotva lev se tají v křovisku,
jak chlum žlutého písku oživlý,
kde sotva palma kývne korunou,
v tom valném moři, jehož ostrovy
jsou zbytky zasypaných karavan,
zde ona sama stála cítící,
sem žití svého trudné tajemství
jak oběť vnesla, by je hlídaly
hvězd matný lesk a pouště mlčení.
Kol rozhledla se — prostor bez konce!
Šla dále, dál a prostor stále rost',
teď zdál se vlnit, pak se sklonil zas;
tu sporý bodlák šířil drsnou kleč,
tam cosi rýhou v písek mizelo;
snad pramen byl to kdys — teď stružina.
Šla šestý den — šla ve dne za větrem
a v noci za hvězd září míhavou,
a když své vítr složil perutě
a hvězdy v mraku zhasly pochodeň,

šla za svým srdcem, kam jí velelo.
Tu náhle pláň se v úval klonila
dva chlumy nízké z písku naváté
a mezi nimi jakés rozvaly
se tměly z dálky — kdys to býval chrám,
teď rumy jen, dvě sloupů hlavice
ve oblouk svorný blíž se sklonily,
a jakby skrýt se chtěla pod nimi
před vedrem slunce, větrů plameny
sfinx ztroskotaná z písku trčela.
Déšť s větrem tahy tváře ohlodal
a drápy lví a prsy mohutné
prach s pískem šedým zanes' do pola;
hřbet skoro zavát byl, jen poprsí
a hlava s okem v dálku upřeným
se na obzoru z dálky míhaly.
Dál staré zdi lem v písku tratil se,
tři palmy nad něho se schýlily,
jak siré vdovy; v úhlu za sfingou
pod obelisků klenbou ústup byl,
kam o poledni padal jejich stín,
kam šikmé slalo slunce paprsky,
kam samum zalet' pouze ozvěnou.
Zde zastavila Marie svou pouť.
Ku nohám sfingy klesla umdlená.
Zde zůstala. Noc první strávila
pol ve spaní, pol v němém ztrnutí,
pak za sfingou. kam z palem vadnoucích
se časem sneslo uschlé lupení,
si vyhrabala lože. Celý den
tam v stínu strávila, leč sotva noc
nad neobsáhlou vzešla hladinou,
hvězd zlatý písek rozsypavši tmou
nad písek pouště, vyšla ze skrýše,

ku sfingy nohám sedla; dlouhý vlas
jak černý plášť jí spadl s ramenou
a oči, k hvězdám v dálku upřeny,
kdes jitro hledaly. Tak sedala,
jak pouště duch Při slunce východu
lev, s kterým jednou chléb svůj sdělila,
jak poslušný pes k ní se připlazil,
jí ruce lízaje; též časem ku nohoum
jí věrně složil část své kořisti.
Tak sami žili zde — ten starý lev
a mladá žena, kol nich valná poušť,
nad nimi nebe pouště valnější
a jako symbol obou tajemný,
sfinx se zrakem, jenž do tmy nořil se,
jak světlo hledal by, jenž ve slunce
zřel bez hnutí, jak jím by neskojen.
Lev časem řval a žena vzdychala.
sfinx mlčela jen — časem palem stín
kles' na lva hřívu těžkou, kosmatou,
na čelo sfingy padla slunce zář
a na skráň ženy sedla myšlenka,
před kterou divý démon Samoty
se na smutného změnil anděla,
jenž místo »zoufej!« volal »důvěřuj!«

V.

Pozdrav pouště.

Kdys vyšla v poušť. — Den chmurný slunce zář
v par nepronikle sítě uvěznil,
že pouze s korou žlutě narudlou
z nich kmitalo. Vzduch sálal plameny,
a celý vesmír jedna výheň byl.

Šla zamyšlena, za ní zvolna lev.
Tu náhle temné, děsné hučení
z dum zbudilo ji; hlavu pozvedla.
Kam sáhl zrak, se obzor zatmíval,
mrak černý před slunce jak záclona
se rozložil, pln dusných plamenů,
a žhavý vítr písek do vírů
hnal divoce, tu v sloupy obrovské
jej zvedaje, ty vzduchem nesly se,
jak samy šly by, či jak třímány
by titanskými byly rameny,
jež zakrývaly řasy zrádných par,
tam kola vírná v písek rýsoval,
ryl v ňadrech pouště, která chvěla se
pod jeho dechem, náhle ztajil se
a náhle vybuchnul, a celý déšť
drobného písku rozlil prostorem,
jak z raket snopy jisker létacích.
Tu zdálo se, že ruce neznámé
se kloní k zemi, jak obrovská dlaň
mrak dolů kles', a její každý prst
byl písku sloup, a dlaň se svírala
a celý liják písku padal z ní,
jak démon kýs by chytil celou poušť
a ždímal ji; pak všecko v jeden mrak
se slilo valný, který zvolna rost,
jak hvězdy chtěl by strhnout ve svůj klín,
je smísit v zhouby chaos jediný
a vychrlit je Stvořiteli v tvář.
Ten obr vzpřímil se, dvě ramena
nad obzor rozpjal, jak by v objetí
svět rozmačknout chtěl — ticho hluboké!
V tom horký vítr roztáh' perutě
a sterými šleh' po něm jazyky,

a jako onen kolos biblický,
jejž ve svém snění viděl Daniel,
když štěrk se dotknul nohou hliněných,
tak velký, valný, zvolna svalil se
jsa roven pohoří na tuhou zem;
leč dřív než mohl celou tíhou svou
si lehnout na ni, jak na moře mrak
a jako mlha nad šer propastí,
již druhý vítr křídlem po něm šleh',
v prach rozmetal jej a jak pouhou smeť
jej házel kolem, nová údolí
tam vyhloubil, tam hory nakupil,
tam dávno tlící kosti vyhrabal,
tam zbytky zdí, jež celá století
pod pískem snily, stromů kořeny,
s palm suchým listím v jediný smeť vír
a v huku bouře příšerně se smál.
Ó jaké divadlo! — A Marie,
ač sotva srdce v těle bilo jí,
přec klidně stála s čelem vzpřímeným,
zrak cloníc rukou v dál se dívala,
jak obzor tměl se, v tváři cítila
žeh plamenů, v šat písek padal jí;
leč když měl k zemi klesnout jeho mrak,
tu vítr vzal jej na své perutě
a kolem ní jej v dálku tmavou hnal,
jak ohnivými biči andělé
by hnali z ráje zástup démonů
Tu z této spousty v dál se nesoucí
cos bílého jí k nohoum upadlo,
a Marje zvedla to — vír dále spěl
až zmizel kdes jak mraku kotouče;
svit slabý z mlhy husté prodral se
a Marie viděla, v ruce své
že drží lebku. —

Dlouho zírala
jak strnulá ve očních důlků šer,
na vyceněných zubů šklebný řad
a chvěla se pod tíží myšlenek.
Kdo promluvil k ní tímto posláním?
Zda poušť, zda bouře, či snad nebesa?
Zda touto lebkou hrob ji oslovil,
či byl to pouze pozdrav pustiny?
Jak tlumočiti daru toho řeč?
Ta lebka druhdy snila, myslila,
ty oči plály, ústa líbala
a ještě teď se zdálo Marii,
že po polibkách prahnou. Tajemství!
I vzala ji a tiskla k retům svým
a k srdci zas a v pláči zvolala:
»Zas bohatou jsem v svojí samotě!«
A rukou rýhy na ní stopujíc
šla dále pouští — lev ji sledoval.

VI.

Lev promluvil.

Bouř minula, jen mraky strhané
nad prostorem se prázdným míhaly
jak obrovské a děsné prapory,
jež strhal zápas živlů vzbouřených.
Vzduch tichý byl a večer pomalu
číš zlatou snů svých k zemi ukláněl.
Ta po bouři se tichá stajila
jak skonejší se dítě v kolébce,
jsouc usedavým pláčem znaveno.

Kraj změněn byl, tu nová údolí
dech bouře vryl, tam stará vyplnil,
tu nanes' písčin celé pohoří.
Jak pouští dále spěla Marie,
tu karavany trosky uzřela
pol zasypané, těla velbloudů
s lidskými těly v svorném objetí.
Vše mrtvé bylo, vlasy spáleny
i kůže údů, v ústa zpěněná
i v důlky očí písek napadal
pěsť zaryta v zem byla bezděčně,
šat serván větry vesel míhal se
a třepetal; u sedel velbloudích
dvě láhve plné vody visely,
dál tamburina v písku ležela,
pak něco zbraně. Všecko bez hnutí.
Krok plachý zastavila Marie
a dívala se okem soucitným
na strašlivou tu kořist Samumu.
Leč náhle vzkřikla, jakby uštknuta
zpět ucouvla, tvář kryla dlaněni
a zase novou hnána smělostí
se nad mrtvoly plaše sklonila.
Ha, je to přelud, je to skutečnost?
I dívala se dlouho, upřeně,
na jednu z mrtvol; na zem poklekla,
ji vzala v náruč, třásla, chvěla jí,
blíž obrátila k sobě obličej
a v svitu luny, která pomalu
nad hlavou její vzplála úplňkem,
ač znetvořené dechem Samumu
a smrti zápasy a úzkostí,
přec poznala ty tahy lahodné
a druhdy milé jí! Ach to byl on!

On, za nímž spěla v hříchu objetí,
on, s něhož ňader hlavu povznesla,
když vzbudila se v noci orgie,
část lepší duše její. To byl on,
jejž milovala celým srdcem svým,
a s láskou ženy, která všecko dá
za obět lásce svojí. To byl on,
ta milá tvář i v smrti spanilá!
Byl ještě mlád, snad mladší docela
než ona! Hle, jak černý jeho vlas
ku skráním padal v skvostných prstencích,
jak nad rtem bledým, nyní zmodralým,
se prvních vousů kmital lehký stín!
Ty sličné tahy ztuhly v úsměvu.
I třásla jím v svém němém zoufalství,
jak mohla tím by jiskru uhaslou
zas roznítiti v požár života;
a když bez hnutí těžká mrtvola
jí svalila se v náruč soucitnou,
tu plakala a pláčem zoufalým
ji chtěla vzkřísit. Sedla do písku,
v klín složila to tělo vychladlé,
a s vytřeštěným zrakem dívala
se v ztuhlou tvář, tak zohavenou teď.
Co myslila? Jak mlha klesnulo
cos opojného na ni, před zrakem
jí táhly všecky noci rozkoše,
jak luzné dívky v tanci veselém
květ na skráni a perly ve vlasech,
a slyšela zas jásot cymbálů,
tluk tamburin a hovory a smích,
a viděla zas číše kypící,
a cítila rtů parné prahnutí,
a ruky stisk a ňader vlnění.

I plakala. Svou mladost viděla:
šla kolem ní, jak nahá bachantka,
jíž v divém tanci břečtan s révovím
byl strhán s údů bujně ztepilých;
ta rovněž plakala. Co nyní jen?
Má všemu odříkat? Má zase zpět,
se vrhnouti v ten jícen lákavý,
má pouště stín, jenž na čelo jí pad',
střást s duše své, jak pouze těžký sen?
Vždyť jdeme všickni stejně k zhynutí,
ať po růžích, jež slují rozkoší,
ať po bolesti hloží ostnatém.
Kde zapomnění? Pouze smrt jest mír,
a jedno kterou branou vejdeme
v říš jejích snů. I naklonila se
a líbala zas v slzách zoufalství
tu mrtvou tvář, a náhle zdálo se,
že mrtvý ret pod jejím retem vzplál,
že opakoval její polibky,
že tuhá ruka rázem oživla
kol jejích boků vinouc prsty své,
jak druhdy v lásky sladkém objetí.
A lásce odříkat? — Ne, nikoli!
Jen milovat!...
V tom přiblížil se lev;
a mračen, přísně zuby vyceniv,
jí na klín tiše lebku položil,
již poušť jí dala ještě před chvílí,
a kterou maně v písek pustila
nad mrtvolu se drahou skláněјíc.
A složiv lebku na klín Marie,
leh' k nohám jejím s děsným zařváním.
A ona? — dlouhý, rozcuchaný vlas,
jímž zastírala miláčkovu tvář,

zpět hodila, své slzy setřela,
a pošinuvši drahou mrtvolu
jak v oné noci tiše s ňader svých,
se zrakem strnulým do myšlenek
se ztrácela. Noc zatím roztáhla
své stíny nad zem, jako velký stan,
zkad pouze lampa luny míhavá
se chvěla matně v mraků přeletu.
Jen z dálky časem dlouhý, smutný řev
se ozýval, snad lačná hyena
se rvala s družkou svojí o kořist.
Hvězd bylo po řídku, poušť nažloutlá
se v dálku táhla ostrým obrysem,
jen vítr bděl a časem zahvízdal,
jsa roven hrobaři, neb jako on
zas vyrovnával hroby, střásaje
s hor navátých v důl sypké písčiny.
A stále u mrtvoly Marie
v svých bděla snech: pol zřela na lebku
a z pola na lva. Zvolna míjel čas
Šlo k jitru již, když mračna zmizela.
Chlad svítání táh' pouští. Povstala.
Lev, jakby uhod' její myšlenku,
jal hrabati se v písku. Hrabal hrob,
Tam uložila kvapně mrtvolu.
Lev pomoh' zahrabat. Pak usedla
si opět na hrob soše podobna
Sem uložila sen své mladosti.
Zas byla klidnou. Zase cítila
svou starou sílu, starou odvahu.
Vše nyní z hrudi svojí vyrvala
Tam bylo prázdno, mohla slaviti
tam vjezd svůj Nekonečnost. V nový svět
a v nové žití bránu našla teď. —

*

Teď celá teprv poušti patřila,
poušť majíc v srdci. Čím jí nyní svět?
čím jeho sny a plaché naděje?
Svět měla v sobě. Dřív než nachová
nad obzor vzplála jitra záplava,
již vstala k odchodu, klid v mysli své
a v hloubi duše jasnou záři hvězd.

VII.

Zosimus.

Již na poušti let žila čtyřicet.

. . . .

V ten čas na druhé straně Jordánu
muž objevil se, prostý poustevník,
a vetchý stařec v zraku smrtelných,
však zásluhami velký před Pánem
a odříkání pravdou mohutný.
Co přelétlo mu roků nad hlavou,
sám nevěděl. Dřív mezi lidmi žil
a středem jejich kráčel veliký;
teď v poušti žil, by k věčnosti měl blíž,
a jeho duchu rostly perutě.
Dřív mezi lidmi mračen, truchlivý
stál jako cypřiš v plesu přírody,
jenž o mohylách sní a hřbitovech;
teď na poušti stál jasný, poklidný,
jsa roveň cedru, který zbrázděné
své čelo blesky zvedá k blankytu,
a s důvěrou se dívá v budoucnost
jsa s větry spřátelen. Tak Zosimus.

Cit nesměrný, jenž dřímal v dítěti,
jenž vrhnul muže do života vln,
kde nejdivější vřavou kypěly,
veď starce na poušť. Z klínu Samoty
on chtěl se sklonit srázných do hlubin
nad Nekonečna vlny mlčící,
jsa děcku roven, z klínu matky své
jež nad studně se kloní vroubení
a natahuje ručky po hvězdách,
jež svůdně z hloubi jemu kývají.
On hledal Boha. Pravdy nebylo,
jíž neobjal by duchem všestranným.
On viděl lidstvo jak proud mohutný,
jenž spěje v temno: viděl tisíce,
jak nechají se nésti vlnami
a neptají se »odkud« ani »kam«?
Leč on se ptal. Šel k zřídlu nazpátek,
seď k člověčenstva první kolébce
a poznal záhy, jedna myšlenka
že v zlaté uzdě třímá oblohu,
hvězd koleje i světů soustavy.
On tušil ji, ač slovem obsáhnout
ji nemohl, i nazval Bohem ji;
neb srdce lidské musí modlu mít,
před níž své úcty pálí kadidlo,
a musí stěžeň mít, jejž zachyt,
když v divé bouři vše se řítí v zmar
On stále hledal. Když spěl pouští sám
a zástupy hvězd uzřel nad sebou,
tu říkal k sobě: »Ejhle, zrcadlem
těm valným světům, velkým, nesměrným
jest lysá moje lebka; proč můj duch,
ač malý jen a tělem obmezen,
by nemoh' býti toho zrcadlem,

jenž sterý život budí kolem nás,
jenž před námi byl, jenž v svém rozvoji
by měřiti moh' rozlet křídel svých,
vdech' v línou hmotu jiskru života?
Hle, jaké lidstva velké určení,
být Boha svého zářným zrcadlem!«
A když svá pouta roztrhala bouř,
když živly rovny smečkám dravých fen,
kol zuříce jen zhoubou, zničením
a smrtí hrozily, on klidně stál
a říkal k sobě: »Nač má potřebí
té země Bůh? Jak zrnko písečné
on setřásti ji může s řízy své;
leč právě v tom jest jeho velikost,
že neučiní toho. Větry jdou
a mračna spějí, člověk myslí dál,
vše bez konce, leč tím jen v pouti své
jest člověk větší jich, že můž' se ptát:
kam cesta má? že cíl svůj nejistý
můž' vložit na klín valné přírody,
že rozšířit se může v ohromnost
a strhat ona pouta otrocká,
do kterých s Prostorem jej upjal Čas.«
Tak myslil, bádal, tak žil Zosimus.
K té hranici on dospěl myšlenkou,
kam za svým srdcem došla Marie:
on žitím plných stálých obětí,
a ona viny temným bludištěm,
však oba křídlem touhy po pravdě.
Již dlouhá léta žili na poušti.
On v duši svojí nosil jasnou zář,
cos jako odlesk příštích červánků,
v nichž vztyčí lidstvo myšlenky své chrám;
a ona v srdci zoři západu,

v níž mřely bludy starých století,
by záhy pravda vzlétla fenixem.
Je oba odkojila Samota,
týž osud, jenž je svedl před lety,
zde mezi nimi Jordán položil,
snad by jich srdce lépe uzrála,
by zrak zostřený dálkou bezednou
spíš poznal východ . . .
Léta míjela.

VIII.

Sen.

Noc klesla k zemi. Středem pustiny
spěl Zosimus jak vždycky zamyšlen.
Čím jemu tmy? On světlo v duši měl
I rozhlédl se kolem, uzřel strom,
obrátil k němu kroky umdlené
a v soucitný šer jeho haluzí
na tvrdý peň svou hlavu podepřel,
a usnul tiše, jako na klínu
své matky šťastné dítě usíná.

Sen podivný tu jeho duší spěl:

Byl na lodi, jež mořem bez hrází
se kolébala v slunce paprscích,
ve bílých plachet šperku zářícím
na modrých vlnách labuť báječná.
Den parný byl, loď jela pomalu.

Zpěv lodníků, smích, křik a hovory
se mísily ve lkavé tony strun,
i cymbál zněl tak bujně, divoce,
a s ním o závod flétna unylá,
a v jejich souzvuk jako hlučný smích
pad' rolniček ples zvučným cinkáním.
A na palubě jaký shon a rej!
Muž každý vznášel v ruce plnou číš
a tamburinu žena nad hlavou.
I bylo vše, jak v časech antických,
když Dionys spěl v maenad průvodu,
na pouti svojí roznášeje kol
kmen révy a s ním ples a veselí.
A divý vír se stále zaplítal
a šíleněji zněl jek cymbálů,
až překypěly vína poháry
i číše smyslů. Jaká orgie
před tváří nebes v slunce glorii,
zde v prostřed oceánu! Zdálo se,
jak naposledy staré pohanství
by pádu svého děsnou výčitku
v tvář nebi vrhlo v smíchu šílenství!
A tento olymp měl svou Venuši.
Hle, prostovlasá v ruce plnou číš
se míhá všady, duše orgie,
šat v tanci spad' jí dávno s ramenou,
zrak divým ohněm teskně plápolá!
Kde zjeví se, tam utajený smích
zas k nebi smělým tryskne paprskem,
kde zjeví se, tam noha umdlená
zas v smělejší skok svaly napíná,
ret hledá ret, kol boků tesněji
se ruce pnou a novým požárem
se vznítí oči! Kdo jest žena ta?

Jak spanilá jest ve svém neladu!
Ten skvostný vlas! Ten úběl ramenou!
Ta vlhká něha očí kouzelných!
Jak odolati jim? A znova zas
zní hudby ples a číše přetéká.

V tom zatmělo se nebe. Z hlubin vod
se vztyčil náhle černotmavý mrak;
rost' jako hydra báje, obrovská
na všecky strany rozpjav ramena.
Již slunce zhltil v jícen šklebivý,
již divou smečku větrů rozpoutal,
a v plesu ryk a hudby zvučný smích
vpaď náhle táhlým hromu duněním.
Ó jaký zmatek! Číše vypadly
všem rázem z rukou, spilý kapitán
a mužstvo spilé. ženy úzkostí
teď úpěly jak dříve rozkoší
A vítr hvízdal jak by se jim smál,
chyť koráb jako míč, jej k nebi vrh',
jím zatočil a hodil v prohlubeň,
kde vlna vlně podávala jej
Strach dotknul všech se prstem ledovým
a probudil je. »Běda, běda nám,
hněv bohů vzbuzen nyní zničí nás!
Čím smíříme jej? Koho za obět
svých hříchů vrhnem v moře vzbouřené?
Hle, Marie, již zovou hříšnicí!
S ní do moře! a my jsme spaseni!«
A všecko teď se k ženě hrnulo,
jež před chvílí jim byla královnou
a duší plesu. »Rychle v moře s ní!«
A divá smečka plavců surových
již na ubohou ženu vrhla se,

ten šat jí rval, ten vlasem nádherným
pěst ovinuv si lodí smýkal ji
ku kraji paluby, a ve slzách
zrak obrácený k hněvným nebesům
pod rukami té chátry zběsilé
se chvějíc strachem, polonahá skor,
nad propastí již stála Marie.
Jen okamžik .. V tom náhle v bouře ruch
a ve křik plavců nad hrom silnější
hlas mocný zazněl: »Stůjte! Nazpátek!«
V tom hlasu bylo cosi velkého
a strašného. Jak bleskem dotknuto
vše ucouvlo a obrátilo tvář,
zkad zazněl hlas ten. Mezi plachtami
stál přísný stařec; dlouhý, šedý vlas
ve stříbro vousů splýval v prsténcích,
šat řasnatý kryl údy ztepilé,
zrak blesky metal, tichý, veliký
stál v ruchu bouře, mračno za sebou.
»Zpět, ani krokem dál!« tak poznovu
do huku vln a větrů zahřímal.
»Ta žena patří Bohu! Pouze vlas
kdo na čele jí skřiví rouhavě
v soud Boha propaď', jehož sluhou jsem.
Leč víře vaší bych moh' křídla dát.
tož jménem toho, jenž kdys před věky
od země spousty vody rozdělil.
já velím tobě, bouři, utichni!
ty větře, stůj! Ty vlno, pokoř se
a poslušně jak dříve koráb nes!«

A bouře utichla, blesky zhasnuly.
Jen poslední z nich starci u skrání
jak aureola zaplál nádherná.

Vše udiveno k němu spěchalo,
mu žehnajíc, a šatů jeho lem
kdo políbit moh', šťastným cítil se.
U nohou jeho v slzách vděčnosti
tvář pozvédala k němu Marie.
On zvedl ji a v čelo políbil
a hlasem tichým vážně pravil k ní:
»Vstaň, dcero má, a jdi a nehřeš víc!«
A mořem tiše dále spěla loď.

. . . .

Kmet vzbudil se. — Sáh' rukou na čelo,
jak vzpomínal by. »Ano,« zašeptal,
»tak stalo se; již asi padesát
let od té doby prchlo k věčnosti.
Leč z hloubky duše mojí proč jen vstal
ten obraz, jejž jsem dávno zapomněl?«
A usnul zase. Ale nesnil víc;
jen cítil, že mu cosi pomalu
do tváře dýchá . . . Oči otevřel
a zachvěl se, neb starý, velký lev
svou nad ním skláněl hlavu nádhernou,
a vida, že se vzbudil Zosimus,
jal řváti se, a stranou uskočil
a v běh se dal, a zastavil se zas,
jak Zosima by lákal za sebou.
A tento šel, neb tajný, vnitřní hlas
mu velel jít. Lev pouští vedl jej
až k Jordánu. Zde našel mělký brod.
Pak dále chvátal. Šli tak celý den,
až v sklonu slunce v dáli kynula
jim stará sfinx a palem vrcholy
a zbytky zdí. — Lev zmizel za sfingou.

IX.

Poznali se.

I vstoupiti chtěl za ním Zosimus.
Však mocný hlas jej náhle zarazil:

»Hoď sem svůj plášť, neb nahá žena jsem!«

I poslechnul, plášť svlekl s ramenou
a za sfingu jej hodil. Za chvíli
týž hlas se ozval:
»Nuže, chceš-li vstup!«
A Zosimus hned vešel za sfingu.

Na svadlém listí palem ve stínu,
o sochy záda hlavou opřena
zde žena ležela, vlas šedivý
až k patám splýval přes Zosima plášť,
tvář vrásek zryta temným bludištěm,
však oko plálo ohněm mystickým
a duše v něm tak velká zářila,
jak pouště prostor, nebes nádhera
by rostly z něho.
Hrůzou strnulý
stál bez pohnutí dlouho Zosimus,
až po chvíli děl hlasem nejistým:
»Rci jmenem Boha, zjeve tajemný,
proč vyhledal mne lev tvůj na poušti?
Ó rci, co žádáš ode mne? Kdo jsi?«

A ona řekla hlasem truchlivým:

»Jsem Marie, již zvali hříšnicí!
Jsem žena, která zapomněla svět,
jsem žena, která zapomněla čas
se ztrativší nad bezdnem svojich vin
i nad vesmíra zářnou velebou.
Šat vetchý věkem spadal s údů mých,
vlas zšedivěl, leč z tůně bolestí
má duše čistá křtem slz plamenných
výš povzletla nad prostory a čas!
Smrt očekávám. Ráda vítám ji.
Leč v noci včera ach, snad naposled,
se ozval člověk v hloubi duše mé,
já zasteskla si, vidět lidskou tvář.
Teď, věčnost když svá křídla ohromná
nad mojí hlavou tiše rozpíná,
já zasteskla po tváři člověka,
a po letech jsem hořce plakala
jen touhou zas, jen lásky potřebou!
A Bůh se smiloval. Ty's Zosimus!
Ty's vyrval mne kdys jícnu záhuby
a v nový život první obrátil's
mé bludné kroky; ovšem klesla jsem
zas v propast zpět, leč tvoje památka
mě vzkřísila a s ňader rozkoše
mě hnala v pouště svatou samotu,
a ještě nyní v žití mého sklon
smím děkovat ti! Nejen v lidskou tvář,
leč v tvůj se mohu dívat obličej!
Jsem pokojna a klidně umírám!«

A vzpřímila se svojím na loži.
Kmet sedl k ní, a v slzách pohnutí
jí líbal ruce, vlas i obličej.

A ona vzala v dlaně jeho skráň
a dívala se dlouho, upřeně
do jeho očí, štkajíc ve slzách:
»Ó lidská tváři! Svaté tajemství!
Ó vznešený ty Boha obraze!«
Pak ustala a zase po chvíli:
»Ó Zosime! Jak Pánu děkuji,
že takto mohu uvítati smrt! —
Rci, co jest smrt? Jen triumf života!«

Noc vzešla zatím plna zářných hvězd.
Tu Marje vstala: »Pojď, chci naposled
zřít nebesa, pojď, toužím naposled
v hvězd legiony vnořit duši svou
a opojit se krásou oblohy
a dálkou pouště!« Vyšli před sfingu,
na stupeň polo pískem zavátý
si ruku v ruce klidně usedli;
však nemluvili — pouze chvílemi
vzdech tajemný, neb výkřik podivu
z jich ňader ticho pouště rozvlnil.

Ó jaká noc! Ó jaké tajemství!
Pod pláštěm hvězdným velké duše dvě,
žíznící věčnou touhou poznání
se opíjely nebes nádherou!
A jako ze sna štkala Marie:
»Mám loučiti se nyní s oblohou?
Půl věku lidského jsem četla v ní,
s ní mluvila! Teď mám jí »s Bohem« dát?
Ó Zosime! Ó pověz, co je smrt?
Mně zdá se tento prostor ohromný,

že v moje ňádra zvolna stupuje
že večernice záře míhavá
se pomalu v mém oku zažíhá,
dech, který světy v dálku pohání,
že unáší mne zlatou perutí!«

A mlčky zase dlouho dívali
se v hvězdné nebe . . .
Noc již míjela,
tu k Zosimovi řekla Marie:
»Teď odejdi! jak sama žila jsem,
chci umřít sama! Jdi, jsem smířena!
Až jitřenka se vznítí na nebi,
mne nebude! Můj hrob jest připraven.
Bouř zavěje ho. Vezmi s sebou lva,
jak mně on tobě bude přítelem!
Jdi! Hvězdy blednou, vítám červánek!«
A plačíc padla jemu v objetí.

X.

Jitro.

Však vstala klidna. Zašla za sfingu.
A krokem volným v srdci těžký žal
zpět ku Jordánu kráčel Zosimus,
lev za ním tiše s hlavou sklopenou.
Když zhasly v nebi hvězdy poslední
a rudý lem když jitřních červánků
poušť políbil, tu kmet se obrátil.
V té chvíli náhle obzor daleký
se sloupy písku víc a více tměl,
bouř zaduněla, vítr do víru
se zakroužil a zavál, zaházel
i zbytky zdí i sfingy poprsí,
hrob Marie i palmy truchlící.

A zase kráčel dále Zosimus,
lev smutně za ním . . . Tichá byla poušť.

POKÁNÍ DONA JUANA.

(1877.)

Kolem černé. holé skály,
v středu jejich těžké dvéře,
na řetěze plném rezu
visí na nich kladivo.

K těmto dveřím poutník přišel,
kladivo vzal mocnou pěstí,
jal se prudce bušit do vrat,
při tom volal divoce:

»Otevři se, bráno pekel,
odemkni svůj bezdný jícen,
příchodem mým vyplněn jest
účel tvého stvoření.

Otevři se rychle, rychle;
rouhač jsem, jenž klne Bohu,
člověk, jenž se ďáblům směje
a v tvé muky nevěří.

*

Věřil jsem jen v plný pohár,
miloval jsem dívčí ústa,
snivé zraky, plná rámě,
doufal jsem jen ve svůj meč.

Bil se denně aspoň pětkrát
pro čest, již jsem dávno neměl,
a co žen jsem uvrh' v bídu,
nevím věru ani sám.

Otevři, mne nudí život,
snědé líčko jako bledé,
havraní vlas jako zlatý;
mrzí mne již milovat.

V poháru mi zhořklo víno,
a můj meč jest plný zubů,
a nic nemůž' uhasiti
touhu moji bezednou.

Otevři, ať muky tvoje
děsnější jsou než sny všecky,
nežli hrozby zpovědníka —
nové jsou, to dostačí!

Jak, ty stojíš bez pohnutí?
Nuže slyš a šlehni po mně
ohněm, lávou, sirou, smolou,
otevři: Jsem Don Juan!«

Ale ticho, ticho, ticho;
nehnula se pekel vrata
a Don Juan udivený
z ruky pustil kladivo.

Bez hnutí tu před ním stála
brána pekel v černých skalách,
než v svých mukách, než v své hrůze
děsnější v svém mlčení.

A jen z hlubin hrůzyplný,
odměřený, jednotvárný,
přísný jako výrok soudu
vznášel se hlas k obloze:

»Done Juane, jdi jinam,
peklo nemá pro tě místa,
ani ono nemůž' býti
mírou tvojich zločinů!

Jdi a hledej klidu jinde
pro svou duši plnou sporů,
marně budeš tady bouřit,
darmo volat den i noc!

Done Juane, jdi jinam,
pro tvou muku není léku,
kletbou tvou jest velké srdce,
peklo své sám nosíš v něm!«

A zas ticho, ticho, ticho.
Kolem černé, nahé skály,
nebe šedé, olověné,
a ty dvéře bez hnutí.

Chvíli stál zde zamračený
Don Juan, pak obrátil se,
ruce v boky podepřel si,
zasmál se pak divoce.

Ale v jeho smíchu náhle
vyšlehala divá bolest,
jako had, jenž v kotouči spal,
když se náhle roztočí.

»Peklo nemá pro mne místa,
země — ta mne omrzela;
co mi zbývá — pouze jedno —
vzhůru, půjdu hledat ráj!«

* * *

Kráčel stepí, dlouhou stepí,
bez křovin a beze trávy,
bez ptáků a bez pramenů,
kráčel dlouho, kráčel sám.

Kamení kol jednotvárné,
balvany, jichž holá čela
čněla jako stoly duchů,
rozmetány v neladu.

Nebe stále zamračené,
bez slunce a bez měsíce
světlem matným, šedožlutým
ozářeno chvílemi.

Snad to v dálce letla kolem
jakás bludná vlasatice
a hrsť světla vrhla v letu
v tyto pusté výmoly.

Don Juan vždy kráčel dále
o svůj meč se opíraje,
kráčel a s ním táhly řadou
divé jeho vzpomínky.

Bezuzdná to chasa pestrá
bujných žen a polonahých
s usmíváním lásky na rtech,
s výtky slzou ve zraku.

Bezuzdná to chasa pestrá
ničemů a darmochlebů
s rukou pro groš nataženou,
ale s dýkou v haleně.

A Don Juan kráčel dále
o svůj meč se opíraje,
vzpomínky v něm střídaly se
jako letní blýskání.

Šel jak ten, kdo chodí ve snu,
mluvil jako náměsíčník,
cítil v srdci pal své touhy,
cítil peklo v duši své.

Chvílemi žen jména volal,
usmíval se, šílel, soptil —
Klaro, Fausto, Leonoro!
Ó vy sny a fantómy!

* * *

Myslil, že zas jede lesem,
dlouhým lesem olivovým,
že se z lovu k zámku vrací
vesel, mlád a divoký.

Neb po jeho boku jede
dcera jeho hostitele,
Marie — ach, tolik vděků
nelze v lidském těle krýt!

Lovců sbor již zajel v údol,
klobouků jich péra pestrá
míhají se pouze v dálce
a již mizí v haluzích.

Jedou spolu vedle sebe,
ona snivá, zamyšlená
pustí zvolna uzdu koně . . .
Obloha plá v červáncích!

A on stále hledí na ni,
jak přes cudné její oči
hedbávná se klopí víčka,
jako opál průhledná.

Pod přívalem bílých krajek
jak se tiše ňádra vlní,
ostruhu dá svému koni . . .
Ptáci pějí v houštinách.

A v tom ona zvedne k němu
krásnou hlavu ozářenou
a dí hlasem jako zvonky —
Slyší hlas ten posavad:

»Done Juane, mi rcete,
proč tak v záři celé nebe,
proč tak hlasně pějí ptáci,
proč na mechu taký stín?«

A on skočí jako tygr,
bílé krajky rve jí s ňader,
blesky vášně v černém oku,
odpovídá divoce:

»Proč je v také záři nebe?
Vidět chce tvých ňader úběl. . .
Proč jest mech pln sladkých stínů?
Znát chce sladkost údů tvých!

Proč tak hlasně pějí ptáci?
Svatební to píseň pějí!«
A již strh' ji s koně dolů —
Marie, ó Marie!

* * *

Kráčel stepí, dlouhou stepí
bez křovin a beze trávy,
bez ptáků a bez pramenů,
kráčel dlouho, kráčel sám.

Myslil, že zas v chrámě stojí,
v šerém chrámě, plném dýmu,
jenž se valí z kaditelnic
v hustých sloupech nad oltář.

Cítil, kterak jeho údy
halí mnišský habit dlouhý,
slyšel zpěvy, chórem k němu
bral se průvod jeptišek.

Svíce v rukou, hlavy k zemi,
kráčely tak zpívajíce,
okna chrámu jen se chvěla
hymny svaté vlněním.

A Don Juan sáhl k boku,
ohmatal tam meč svůj dobrý,
k srdci sáh' — to bilo prudce —
Nyní půjde okolo!

Viděl bledé, krásné tváře,
přímý vzrůst a černé oko,
plná ňadra pod habitem, —
div zadržel vášeň svou.

Dal se zavřít v zpovědnici.
Dál zni, hymno hřímající,
výš kadidla modré sloupy! . . .
Lenoro, ach Lenoro!

Meč mu pomoh' a hrst zlata.
Dál zni, hymno hřímající,
výš kadidla modré sloupy! . . .
Neskojen dál světem hřměl.

A ta chasa upomínek
stále větší, stále větší,
za ním ve dne, za ním v noci
jako letní blýskání.

* *
*

Kráčel stepí, dlouhou stepí,
bez křovin a beze trávy,
bez ptáků a bez pramenů,
kráčel dlouho, kráčel sám.

Italie, jak jsi krásná!
jak jest modré tvoje nebe,
oči žen tvých jak jsou černy! . . .
Fiametto, dobrou noc!

Myslil, že s ní v člunu sedí;
jeli tiše kolem břehů,
na nichž sítě potrhané
spravovali rybáři.

Slyšel píseň »Maris stella«,
v nachu moře, zem i nebe,
réva kolem bílých domků
a kol jejích skrání vlas.

Kam s ní zajel? — Moře hučí,
velké hvězdy svítí nad ním
a z vln zní to pláčem tichým:
Fiametto, dobrou noc!

* *
*

»Sper vás ďábel! mám snad věčně
tak se potáceti kolem?
Kam jdu? nevím — Co chci? nevím.
Vzpomínek vždy nový rej.

K ráji jdu a cestu hledám
a kol step je kamenitá,
nebe šedé, olověné,
a já sám a umdlený!«

Tak Don Juan zahromoval,
rozhlížel se pustou stepí,
o meč svůj se opíraje
kráčel dále, kráčel sám.

V tom nad sebou slyší šumot
jako tisíc křídel ptačích,
s podivením zvedne hlavu —
Co to letí mlhami?

Nad jeho to krouží hlavou
ve liniích jako vlny,
řetězy jak bílých růží,
jako řada labutí.

Zastavil se, pravil k sobě:
»Jací jsou to asi ptáci?
Odkud přišli, a kam letí?
Kéžbych mohl za nimi!«

A v tom s výše skanul k němu
tichý hlas jak tony harfy,
padl v palné jeho srdce
jako rosa do květu:

»Nejsme ptáci, my jsme duše,
které z pekla děsné muky
očištěny, prosty viny
vznášejí se k nebesům!«

A již letí dál a dále
řetězy jak bílých růží,
labutí jak karavana,
když se vydá přes moře.

Don Juan zas osamělý
za nimi se v dálku dívá,
o meč pak se opíraje
kráčí dále pustinou.

Ví směr, kterým letly dále;
ubírá se přes kamení,
za ním cválá pustá vřava
jeho snů a vzpomínek.

* *
*

Sedm bran má město boží
a na sedmi vrších stojí,
andělů je sedm střeží,
ohnivé jich meče jsou.

Černé skály kolem hradeb,
černé hradby basaltové,
střechy věží zlatem hoří
drahými též kameny.

První brána mučenníků
z rubínů, jež ohněm planou,
v oblouk pne se jako z krve,
již pro Boha vylili.

Druhá brána vyznávačů
smaragdová jak luh jarní,
proto snad, že oni věčnou
naděj měli bez bázně.

Třetí brána nevinnosti
z lilijí se klene výše,
místo rosy v květech jejich
planou perel růžence.

Z topasů a chrysoprasů,
onyxů a amethystů
ostatní se klenou brány
v plné záři planoucí.

A ty brány uzamčené
na veřejích démantových
otočí se, otevrou se
tomu, kdo ráj zasloužil.

Dítko třeba sebe menší
jak jen prstem lilijovým
těžkých vrat se dotkne jemně,
otevrou se s hřímáním.

Sem po dlouhé, dlouhé pouti
Don Juan se dovlek' smutný,
do vrat bil, však marná práce,
stály věčně bez hnutí.

Obešel všech sedm dvakrát,
volal, křičel, tloukl mečem,
tloukl pěstí — ale dvéře
stály věčně bez hnutí.

S jedné věže okřídlený
cherubín se sklonil k němu,
šat měl jako sněhy alpské
a jak slunce obličej.

Hlas jeho zněl jako bouře,
jako vody padající,
oči jeho byly blesky,
zlaté stíny kadeře.

Juane, soud poslyš Boha.
Peklo zavřelo ti brány,
ale rovněž brány ráje
zavřeny ti na věky!

Ale věčná láska Páně,
věčné jeho smilování
zná ta muka srdce tvého;
slyš, co ústy mými dí:

»Jdi a klekni v prostřed cesty,
kudy táhnou skrze mraky
očištěné duše svatých
z očistce muk plamenných.

Táhnou jako holubice
v bílých rouchách, každá anděl,
v kadeřích má bílou růži,
čistoty své znamení.

Klekni tam a na ně čekej,
vypravuj jim svoji bídu,
zpovídej jim svoje hříchy,
úpěj, plač a naříkej!

A když jedna očištěna,
svatá duše smiluje se,
z vlasů svých svou růži strhne
a ji tobě hodí v klín:

Pak smíš přijít, pak i tobě
otevrou se brány ráje!«
Dozněl hrom a vzplály blesky,
Don Juan stál opět sám.

* * *

Šel a hledal onu stezku,
nad níž v mraku míhala se
bílá křídla očištěných,
kteří letli ku ráji.

Zprvu vzdorně sedl na zem,
zavřel oči, hryzl rety,
nechal plát v svém nitru peklo,
nechal zuřit vzpomínky.

Ale žízeň míru věčná,
žízeň touhy stále rostla,
oblomila jeho nohy,
tak že klekly v kamení.

A ta bolest neúkojná,
stále nová, stále větší,
meč mu z rukou vyrazila,
sepjala je k modlení.

A ten plamen lásky v hrudi
vzňal se znova na rtech jeho,
klaď mu na ně slova prosby
a v zrak slzy zoufalství.

A již prosil, plakal, volal.
Nad ním táhly očištěné
duše k ráji v bílých rouchách,
bílé věnce v kadeřích.

Často rozeznal jich tahy,
volal: »Kláro, Fausto, Inez,
Fiametto, Leonoro,
Marie!« — Však nadarmo.

Ani k němu nepohledly,
letly dále ve oblaku
k branám ráje — a on dále
klečel léta sám a sám.

Nehodil mu nikdo růži,
jeho pláč zněl v bezdno nebes,
kolena mu v kámen vrostla,
a vous bílý vodopád.

Léta prošla, klečel stále,
žaloval svou velkou bídu,
ale ani jedna růže
nepadla mu na čelo.

Viděl všecky, které v propast
bídy uvrh' svojí vášní,
miloval je — ale všecky
letly dál — on zůstal sám.

* *
*

Tu se vzchopil jako obr,
vstal a kráčel k branám ráje,
velký byl v svém utrpení
jako dříve v zločinech.

Přišel k bráně — aj, tu cherub
vstříc mu vyšel v hvězdném rouchu,
za ruku jej ujal vlídně
a tak pravil s úsměvem:

»Dřív byl's hrozným ve svých vinách,
veliký byl's ve své pýše,
ve své vášni, ve svém hněvu,
ale teď jsi nešťastný!

Všech bran sedm otevřeno:
přes vše viny jich a hříchy
nešťastným a opuštěným
sám vždy ráj se otvírá!«

---

*

MYTHUS O VÍNĚ.

(1877.)

Smích bohů s Olympu zněl na vše strany,
let' vesmírem jak zlatý paprsk světla,
zem tknuta jím se zachvěla a zkvětla.
Smích ten byl zoří u východní brány,
byl duhou v mraku, v azuru byl slunce,
pel na květu a nach byl na merunce,
zněl vesele a málokdo by tušil,
že výsměchem byl, jenž sfér hudbu rušil,
že mořem byl, v němž černé fatum spalo;
byl orgií a přece těchy málo
v něm člověk našel by, jenž sní a bádá,
neb Moloch, když se šklebí, jistě žádá
co nejdřív oběť.

Bohové se smáli;
v Olympu síních zlaté hvězdy plály
kol záři světla sálajíce plnou;
vzduch dýchal ambrou, azur modrou vlnou
se míhal pod nohami hodovníků.
Smích, hovor, zpěv, vše v jednom bylo ryku
a plesem tím se zachvívalo nebe.
Dnes nestačila číš podávat Hebe,
tek' nektar proudem jako zlato skvělý;
o závod Musy do souzvuku pěly,
v rej tance divý splétaly se Hory;

jich lehký šat jak zářné meteory,
když svítí nocí v přeletu' se míhal.
Na místo blesku Joviš pohár zdvíhal
i Juno přísné tahy vyjasnila,
svit luny v očích Afrodité snila
o Martovo se rámě opírajíc.
Ve chladné hrudi lásky požár tajíc
Diana tiše hladila své feny.
Dnes Apollo byl krásy souzvuk smavý
a Gracie dnes byly pouze ženy.
Déšť květů Flora střásala si s hlavy
a orel Joviše spal v hromů voze;
sám Vulkán tančil dnes o jedné noze,
vše plesalo, dnes na svět zapomněli.

Tu náhle, kde se brány ráje tměly
se zvedajíce zlatých na veřejích,
cos mihlo se, dva stíny. Krokem jejich
vše chvělo se a v základech se třáslo,
azur se kalil, hvězdné světlo haslo.
Dvě postavy blíž jdou, stín jejich tmavý,
nad bohů směsí černý mrak se staví,
číš padá z ruky, smích zhasíná všudy.
Kdo jsou ty ženy? Gigantické údy
šat jednoduchý ukrývá jen z půli,
sval každý jako z železa a žuly,
kyn vůle dřímá v každém jejich tahu.
Kdo jsou? co chtějí teď u nebes prahu?
I Joviš vstal, mdlá ruka uchopila
blesk dřímající. Ale Moc a Síla
se nezachvěly, čelo jejich skála.
»Ha, odkud jdete?« Venuše se ptala.
»Zda byla dobrá kladiva, jež skoval

jsem v bleskné výhni?« Vulkán křičel v smíchu
a Joviš jakby teď se vzpamatoval,
zveď hlavu, hromem zněl hlas jeho v tichu:
»Jsou upevněny znova nebes hráze?«
Moc brvou nehnula a Síla líně
ret skřivila: »Spi dál v své slávy stíně?«
»Jest potrestán?« — »Jest přibit na Kavkaze!«

*

Proud smíchu hlučný odměnil ta slova
a jedním rázem plesná bouře znova
kol vlnila se. Joviš pustil střely,
smích přešel v jásot, ve strunách Mus hřměly
vše dithyramby záchvatu a plesu,
a Joviš mluvil: »Vizte, jak jest malý!
Já vidím ho tam skály na útesu,
jíž skráně věčný sníh a mlha halí,
tam přibit leží, spoután titan spurný.
Já vidím slzu, jež zrak jeho chmurný
zalévá krví, slyším, kterak vzdychá.
Či myslíte, že znova v oheň dmychá,
jejž urval nám, chtě lidstvo oblažiti?
Já vidím supa, jak se k němu řítí
a s vřeskem pomsty játra jemu klove.
Hle, jak se zmítá, vazby démantové
jak sdrtiti chce svojich údů vzmachem!
Jen dále zuř! Olymp se nehne strachem,
v tvůj pláč zní hymnou zvučný hlahol bohů!
Chci vesel být, neb klidným teď být mohu,
mým nebe jest, mým podnožím jest země,
ze středu pekel nedoletí ke mně
pláč titanů zdí stajen devaterou;
a jejich hlava v étheru říš šerou

ku ledných obrů přikovaná skráním
svou vinu pyká věčným umíráním.
On proklíná — my smějeme se sborem —
ó jak jest malý se svým velkým vzdorem!«

A nový smích a nová tance vřava.
Čím den jim byl dnes a čím půlnoc tmavá?
Sám Helios jda koupat svoje oře
po dlouhé cestě v purpurové moře
u bran Olympu v udivení stanul
a rozloučit se nemoh' s jeho prahem;
každému bohu z vousů nektar kanul
a perlami byl na žen ňádru nahém.
Vše v jedné směsi. Pouze Moc a Síla
k Joviše nohoum sedly v zadumání,
trůn jeho těžkou podpíraly dlaní,
leč nezladily vrásky ku úsměvu.
Za nimi stranou tich v tom bouřném zpěvu
stál Dionys: zpět hrdě hodil hlavou,
zrak jeho těkal plaše bohů vřavou
a v hloubce svojí jako bleskem svítil.
On pouze ze všech s člověkem vždy cítil,
a proto hnusné byly mu jich plesy.
Zde v síni nebes vzpomněl na své lesy,
kde šerem buků veliký Pan dýše —
I usmál se a vyšel z nebes tiše.

*

Sestoupil na zem. Podél hory svahu
se táhl prales od Olympa prahu;
byl valný, rozsáhlý, pln divé směsi
skal, dolů, stromů; kapraď, mech a vřesy

zde bujely ve prvotní své síle;
jilm, cedr, sosna, dub ke bříze bílé
se tulil dvorně kořeny své vina,
hloh bujel v šíř, kleč plazila se líná
a tráva chvěla stříbrnými klasy.
Vše bylo život. Stéblo každé řasy
buď rosy krůpěj hostilo, neb mušku,
nad květy motýl hledal svoji družku
a tetřeva hlas ozýval se v mlází.
Ten prales zdál se býti beze hrází,
vrch jeho stromů s oblaky se snoubí
Což teprv divů dřímalo mu v hloubi!
Co zázraků ve větví tmavé změti,
kam ani slunce paprsk nedoletí,
zkad pták své mládě učí rozpnout křídlo!
Tam z každé skály valilo se zřídlo,
a v každém zřídle opět nové žití.
Kmen bez sekery vlastní tíhou řítí
se v hustý mech a do rubáše květů.
A jaký šum! Jak tisíc lačných retů
by hledalo se ku líbání kolem!
Což teprv bouř když roznesla se dolem
a kmeny hrály obrovské jak struny!
A večery! — Tu v tichém svitu luny
vše oživlo, tu šeptaly i stíny.
Ó zlatý věk, ó sladký život jiný!
Strom snil, neb duší dryada v něm byla.
Ve hloubi skalin jeskyně se kryla
jsouc vyhloubena v lůno staré žuly,
jak tlama zela zarostlá jsouc z půli,
jak dlouhý vous jí visel břečtan z brady:
u vchodu mech zval k odpočinku mladý
a z boků skály teklo zřídlo svěží.
Tmou kmenů bleskl paprsk slunce stěží,

šer tklivý vládl kol a ševel tichý,
teď šeptání, teď vzdech a nyní smíchy —
snad někde satyr plachou nymfu honil.
Nad zřídla pramen starý dub se klonil,
kol obrostlý jsa hložím divých malin.
Tu hrdliček smích zvonil z mračných skalin;
na kraji břehu stála lilje bílá
a zdálo se, že sama nymfou byla,
jež zhlíží v zřídle úběl nahých údů;
mech tkaný zvonky pokrýval tu půdu,
tmou oko faunů jak bludička plálo,
tu blesknouc a tam mizíc. Věru málo
sem zabloudilo nesmrtelných bohů;
i sama Diana jen zřídka nohu
nad ústupem tím stavila v svém honu,
když poledne své zlaté mlhy clonu
na hlavu vrhlo stromům dřímajícím.
Zde sedávaje na kmenu již tlícím
sám veliký Pan dlíval v zamyšlení.
Tu sluj znal Dionys a často v snění
zde strávil parný den spit měkkým mechem,
tu letem brouka neb veverky spěchem
zrak bavil mdlý, neb staré spřádal báje
silénů fletně z dálky naslouchaje,
až na víčka Sen prst mu vložil zvolna.
Sem lákala ho nyní touha bolná.

Seď na hebký mech blíže sluje vchodu.
Snil zarmoucen; tu náhle jak by vodu
svých paží vzmachem právě rozdělila,
či z lilije se v nymfu proměnila,
se mihla před ním jemu nejmilejší
všech najadek. Zde často v lesů skrejši

s ní scházel se, víc před ním neprchala,
mdlé hlavě jeho ráda vždycky dala
svých ňader bujný samet k odpočinku.
Jak byla krásná! Ve zlaceném vínku
jich dlouhých vlasů dřímal tváře oval;
zrak touha byl; kdo nikdy nemiloval,
ten, z číše jejích retů by směl píti,
hned bez rozpaků dal by celé žití.
Mech zachvěl se, že její kroky tlumí.
Již stála za ním — on jsa zabrán v dumy
se nepohnul; tu sedla k němu v trávu,
ku jeho prsům přitulila hlavu
a ruku kladla na palné mu skráně;
pak jeho čelo vzala v obě dlaně
a v oči jeho dívala se tklivě.
On krásnou hlavu sklonil zádumčivě
a vše, co vřelo v jeho ňadrech skryto,
řek' jeden vzdech: »Mně člověka jest líto!
Ó rci, jak v ňádra tvá svou hlavu kladu
ku těše svojí, rci, co za náhradu
mám dáti jemu? Nový příval vzdechů,
a již jak perla světlá hrála v mechu
a plála stříbrem slza Boha svatá,
než setřela ji nymfy kadeř zlatá.
Však její oči též se v slzách skvějí,
tož soucitem, že on se trápí; v reji
snů lásky sladkých, v touze objímání
dnes přišla k němu a teď v žalu sklání
se nad trpícím. — Jak s ním slzet musí!
Ta slza boha její radost dusí,
leč její touhy, její lásky síla
se rovněž v slznou velkou perlu slila,
jež s růžných víček, když zrak k němu nesla,
se smeknula a v slzu boha klesla.

Jich obou duše v slzách těchto byla.
I objali se; dvoje srdce bila —
na srdci lásky soucit odpočíval.
Ó svatá chvíle! Zdaleka pták zpíval,
bor jako hrůzou trčel k nebi němý,
mech trnul, porami jen země všemi
cos projelo jak tvorčí chvíle hnutí.
Ó mysterium lásky, obejmutí,
ó kouzlo snů, dvou duší jedno vření!

Co bylo to? Dvou retů přiblížení,
a z jedné duše letěl v druhou plamen —
Co bylo to? Kol šumí listí, kámen
sen věků střásá, divnou písní zvučí.
Hle, slza v slzu padla a z nich pučí
stvol hebounký, jenž v prut a kořen roste!
Jak rychle bují v svojí kráse prosté,
jak světlé listy na vše strany žene!
Ty plochy svoje sluncem ozářené
výš zvedají; hle, kmen podpory hledá,
kol úponky, prosící ruce, zvedá,
jak vodopád zpět v rodnou skloněn půdu
se vrhne, nymfo, na úběl tvých údů,
je ovíjí svým smaragdovým skvostem,
hle, kvete již; jest včelka na něm hostem,
pel střásá již, hle, v zrnech plod se jeví,
ta rostou valem, ba na ňadrech děvy
již planou zlaté hrozny v snivé kráse.
Z kolébky jejích ňader pozvedá se
jsa oblit sluncem první hrozen plný;
jak byl by vyplul z prsou jejích vlny,
tak září, svítí, zázrakem jest oku!
A druhý tam zas kolem jejích boků

jak světlý jantar úlisně se vine;
ten u hlavy jak náušnice kyne,
ten províjí se tmavějšími listy
a v pelu rosném září amethysty,
je vidět krev, jež v zrnech jeho svítí.
A bleskem z houští faunů dav se řítí,
ten k sluji letí a ten ke křovisku,
ten v ruce pohár drží a ten misku,
ten hrozny trhá, ten je v číši tlačí;
a nové pruty bujet nepostačí
a nové hrozny září na jich stvolu.
S najadou Dionys, jak ve snu spolu
zří na ten ruch. — Co chce ta chasa divá?
A lesy šumí, potok zní, pták zpívá,
v smích silénů se z dálky syrinx mísí;
a faunů dlaně hned se mění v lisy
a v číších vře to, kypí, šumí, hraje,
a v krátké chvíli v ruce nazvedaje
číš plnou, v které víno zlatem hoří,
se z jícnu sluje starý satyr noří
a plný pohár ke rtům boha vznáší.
Ten smočí rty v něm, tajné kouzlo plaší
mu z duše rmut, vrou všecky žíly v těle;
i přihnul číš a vypil ke dnu směle
a druhou podal nymfě — pila taky.
Ó divný nápoj! Zaplály jim zraky,
tu ohněm náhle líce jejich květe,
již spálil vše, co trápí je a hněte,
s nich náhle všecka tíže mdloby spadla
a bohů svěžest zázrakem v nich zmladla.
I pili všichni; réva rostla stále
od stromu k stromu, šířila se k skále,
sluj zastřela jak smaragdovou sítí,
jíž mřížemi jen zlaté hrozny svítí

a Dionysa tygrů třpytné oči.
Hle, fauni již se v jednom kole točí!
Tam starý silén dryadu chyť v houští
a mlaskal svoji olizuje bradu;
smích, zpěv a hovor letěl lesní pouští.
Pil Dionys, zveď znova pohár plný
a radost vstala z vína zlaté vlny
a nymfa změněna jest — na maenadu.

*

Rej bezuzdný! Vír divý! Rvčná vřava!
Shon, zápas lásky, bouř, jež neustává,
myšlenek moře, smyslů opojení,
a blesky očí, srdcí tluk a vření,
ryk vítězný a píseň triumfalná,
smích laškující, nová žízeň palná,
vše v jeden chaos zmateno a spjato
jest dechem vína, které živé zlato
jak zazvonilo věčně jasným zvukem,
myšlenkou v duši, v srdci bylo tlukem,
na retu písní, v oku blesky plesu.
Jich jásotem se chvěla hloubka lesů.
I valili se v davu, v divém shonu,
od boku ženy strhly šatu clonu,
vlas hříčkou větru volně rozpoutaný
byl zvonky slezu a břečtanem tkaný,
po kypícím a svěžím, mladém těle
se pjalo listí a úponky chmele,
číš v pravici a v levé thyrsus měly.
V jich středu tažen tygry zlatoskvělý
vůz Dionysa duněl, on v něm stoje
s milenky vlasem v směsi vlasy svoje,
spjat révy dlouhým vínkem do objetí

číš povznáší. Ta vřava dále letí,
ryk faunů, maenad zpěv a pusté smíchy.
Tam ozvěnou se ozval údol tichý,
tu vzbuzen les svou rozkolébal hlavu
a hymnou svojí vpadl v jejich vřavu
a slunce haslo prachu jejich víry,
a hřměli dál, jim nestačil svět šírý.
Číš stále plna purpurem se skvěla
a hymna jejich dalným krajem zněla:

»Jdem hnáni v rej jak větrem pýří květů,
nás žene rozkoš, nesem radost světu,
jež zrodila se z vína vlny zlaté.
Na místo okovů my ruce spjaté
jen věnci máme. Zpěv před námi spěje,
bůh lásky vínem naše srdce hřeje,
plá v očích našich, na rtech se nám směje!

Jdem hnáni v rej, jak ptáci letí na jih,
jsme jara zvěst, o zlatých dobách, rájích
ve srdci lidském burcujeme tuchu;
zpěv náš jest hovor, v němž duch mluví k duchu.
Jsme lidstva smích, jenž tvrdá pouta láme,
jsme lidstva zoře, která neoklame,
my v hrudi Boha, nadšení zář máme!

Jdem hnáni v rej a kdo náš pochod staví?!
Květ vůní spit se houpe nám kol hlavy,
nám patří svět a v jedné hymně plesné
jen námi země nebi v náruč klesne.
Trud lidstva slzou v naši číši skane,
rubínem hoří, mihne se a vzplane
a myšlenka z ní — Afrodita vstane!«

Tak zpívají. Tlum jejich víc a více
se vzmahá, roste. Letí jásajíce;
kdo jednou vínem svlažil rety sprahlé,
skráň ověnčí a ve závrati náhlé
jde za nimi. Král žezlo v thyrsus mění,
kněz na rty maenad tiskne políbení,
kdo helot byl, jest bratrem svému pánu.
Zem nestačí jim. V kterou světa stranu
se obrátí? Kdo postaví jim hráze?
Dál hřímají, jak dlouhá step se vine
kraj před nimi. Jen dál! Cíl blízký kyne. —
Hle, slunce zlatí již sníh na Kavkaze!

*

Na rozbrázděném obrovských skal čele,
na prahu oblaků u výši stmělé,
kde sníh se z dálky míhá prouhou bílou,
na štítu strmém Mocí vbit a Silou
pněl Prometheus v bolestech den třetí.
Nad jeho hlavou větry, mlhy letí,
pod nohama řvou jemu vodopády,
však z této živlů velkolepé vády
ni jeden hlas se k němu nepovznáší,
jenž s ním by trpěl. Všecko sám on snáší,
svou samotu, svůj trud, své pokoření,
svůj vzdor, své záští, studu svého vření,
vše muky duše horší nad bol těla.
Noc přikvačí, on sám, již den se bělá,
on stále sám . . . jak stádo černých draků
cos mihne se mu kol vyhaslých zraků
a mizí v dálce . . . poletavé páry
to byly smělé, fantastické tvary,
jež vítr vyhnal z ledovitých slují.
A mine noc a den a větry dují

a měsíc zapadá a slunce vzchází,
před ním ten obzor valný, beze hrází,
kol moře mhy a moře mraků pouze.
Hle vítr, jakby smál se jeho touze,
teď zaúpěl — jde pomoc! Zří, bod tmavý
jak z šera roste, již u jeho hlavy
van perutí si klestil cestu mračny.
I prohledne, — však běda, to jest lačný
sup Joviše, jenž denně hruď mu hlodá.
Zas cítí ho, jak spáry svoje vbodá
mu v mocná bedra, v žulovité svaly,
jak sletěl níž, již zachvěly se skály!
Již v orgii na hrudi jeho hýří!
On cítí již, to křídlo netopýří
jak cloní skráň mu, tu kolébku světů,
zkad blýskavicí u zázračném vznětu
se usmálo a orlem k nebi vzletlo
to nebes dítě, myšlenka a světlo!
Již cítí hlod a cítí svoji bídu
a drzost bohů, stará pouta lidu . . .
Chce volati — leč povzdech na rtu zmírá —
Kde soucit jest? Kol nebes valná, šírá
se táhne pláň, jest bez hvězd, bez měsíce.
I mlčí již, ni neodvrátí líce.
To mlčení, to němé pohrdání
jest největší vzdor, s kterým ve jho sklání
své mocné čelo. Zde u nebes prahu
již éther svatý nevolá ni dráhu
hvězd putujících; ví, že vše jest darmo,
ví, místo Zeus, že má se říkat jarmo:
že myšlenka jest aureola duhy,
k níž dospět lze jen přes žaláře kruhy,
ji pošlapat, jest uznat jsoucnost její.
On musí trpět, když se bozi smějí.

* *

I cítí, jak se bozi krutě mstili.
I Okeanidky ho opustily
a naposled snad v mracích, jež se ženou
se Merkur mihnul patou okřídlenou
od Zevse smír a milost nabízeje.
Noc bouřlivá, déšť s oblaků se leje,
blesk časem sletí k němu na skalisko,
jak výsměch bohů zahoří mu blízko
u bledé skráně, jakby chtěl mu říci:
»Já jsem ten oheň věčně hárající
jejž urval's nebi, chyť mne jednou ještě!«
On necítí víc větrů šleh ni deště,
jež plným proudem s oblohy se řítí,
jen tento výsměch bodá ho. On cítí,
jak jeho sbité, obrovité údy
se mění v skálu, v nitro tvrdé půdy
jak v stromů kořen jeho noha vzrůstá.
Na oči lehla mlha jemu hustá,
vous rozerván jest deště ručejemi,
tvář jedna brázda, a brázdami těmi
cos s krví smíšeno v prach země stéká...

A s nebes bozi patří na člověka!

*

Den po dni kane v propasť věčna líně.

Tu náhle jednou dole na planině
ký ruch a shon a jaká šumná vřava!
Smích jako paprsk, jako střela žhavá
se vbodnul v mračné ticho skalných tesů,
ty zachvěly se, zazvonily v plesu.

A ohlas, který strmý štít jich hlídal,
jim novým jasu proudem odpovídal.
Blíž spěl ten zástup, divná směs a divá,
sbor faunů, maenad, každý thyrsem kývá
a každý k nebi vznáší číši plnou,
v níž cosi plá a hraje zlatou vlnou,
jak v pohár kdos by nachytal hvězd zlatých.
Květ houpá se kol skrání vínkem spjatých,
prs dme se blahem, oko něhou šílí,
číš ku retu a ret se k retům chýlí
a valný hymnus letí ku obloze.
V jich středu Dionys na zlatém voze
jsa tažen tygrů a pardalů smečkou.
Šat nádherný až k patám s dlouhou vlečkou
mu volně splývá kolem oblých boků,
číš hoří v ruce, radost hoří v oku!
Maenada jedna objímá mu nohy.
Tlum Silénů dme v zakřivené rohy,
dav jiných píská na lydickou flétu.
Své vnady nahé ženy tají v květu
a listí lilku, břečtanu a chmele.
Dav nahých dětí v cestu květy stele,
dav satyrů se tísní s vozy vzadu;
ti zlaté hrozny nosí na hromadu,
ti tlačí je a ti již zlatou šťávu
v číš slévají. Vše jesti v tomto davu:
král s otrokem, i první lásky snění,
blesk myšlenky i zápal opojení!
Jsou pod skalou — teď již se zastavili.
Sup Zevse opět sletěl v této chvíli
na titana hruď — dlouhý vzdech a žalný
pad' v jásajících hymnus triumfálný,
jak zlozvuk sjíždí v zlaté moře tonů.
Jen jeden vzdech, a vše bylo v tom stonu.

Zvuk dithyrambu dozněl matným ruchem;
a jako bouř, když sletí v spící luhy,
hlas Dionysa rozlehal se vzduchem:

»Vstaň, titane, a setřes svoje kruhy!«

Však odpovědí byl jen povzdech druhý
a strašný šelest křídel supích v mlze.

»Vstaň, titane! Již vyschly lidstvu slze,
i tvoje vyschnou!« Bacchus znova volá,
»vstaň, oltářem je tvoje skála holá,
zkad myšlenky zář v nekonečno svítí
a roste, bují, nebes práh ji chytí!
Vstaň, titane, již nad tvou hlavou hoří,
vstaň, svět se topí v purpurové zoři,
vstaň, Olymp klesá, země z mrtvých vstává!«

»Vstaň, titane!« Hřmí celá běsná vřava,
leč ticho zas, teď vzdech zní — zmírá, hyne.

I zvolá Bacchus, číší v ruce kyne.
»Vstaň, pohleď na svět, jenž nás vítá plesem!
My lidstvu naději a radost nesem —
hle, symbol její v révy zlato stajen!
Vstaň! Uzříš ráj, jenž člověčenstvem bájen!
Co v číši hoří a čím hruď nám plane,
to nejsou révy slzy ohnětkané,
to nadšení jest, kterým vesmír dýše.
Pij plamen jeho, povstaň v staré pýše,
ve ohni jeho zrozen poznej sebe,
a v našem čele pojď již stéci nebe!«

Leč ticho zas Šum křídel zazněl horem;
sup, který znova titana hruď kloval,
nad hlavou Baccha právě odletoval.
Ten hodil po něm thyrsem; meteorem
lít' vzduchem tento, srazil dolů supa.
Na toho vrhla se teď faunů tlupa
a trhali jej v divém křiku s chvatem,
co jiní zase, blesky v oku vzňatém,
na skálu lezli. Útok, směs a lání!
Přes balvany a trosky skalných strání
dvě maenady skrz mlhy šedou chmuru
až k titanu se vyšplhaly vzhůru:
z nich jedna, která po boku mu sedla,
se skály skleslou hlavu jemu zvedla
a druhá dotknutému smrti stínem
rty sprahlé zvolna svlažovala vínem.
Rej faunů za nimi se k skalám vrhá
a láme pouta, přeráží a trhá,
číš podává a titanu pít dává.
Ten zvolna oči otevřel, noc tmavá
od zraků jeho duše prchla zpola.
I napil se; v tom znova Bacchus volá:

»Vstaň, titane, a setřes svoje kruhy!«

Ó zázraku! Ten, jenž byl kolos tuhý,
jenž hlodán větry byl již skála šedá,
jejž hlodal sup, ten pomalu se zvedá
jak hrozný fantom ze skalného hrobu.
Jest viděti, jak střásá s údů mdlobu,
jak zvedá rámě, hlavu k nebi tyčí:
před ním jest Kavkaz malý, trpasličí,
on stoupá s něho velký, chmurný, děsný!

A dole povyk uvítá ho plesný,
zní hudby jásot, číší zvuk a pění.
On vstoupí na vůz k Bacchovi a v chmuru
se vznesou všichni, letí do azuru,
za nimi sloupy prachu, smích a hřmění!

Spěl k Olympu ten zástup rozpoutaný;
tam ještě bohů smích zněl na vše strany,
leč děsné Fatum z jeho vln již vstalo
a příšernou svou hlavu pozvedalo —
tvář Gorgony, kdo pohlédnout smí na ni?
Jsou v nebesích a nikdo, jenž jim brání;
na prahu stojí a již v síň se valí.
Ó leknutí, ó úžas nenadálý!
Číš padá z ruky, píseň na rtu zmírá,
pod jejich kroky zachvívá se šírá
báň étheru, jich dechem hvězdy hasnou.
Noc vstává z propastí a tmavořasnou
otvírá peruť nade bohů hlavou,
jak vlny rostou, stále větší vřavou
blíž maenady se hrnou, fauni, lidé
a bozi mlčí, chvějí se a trnou
a neptají se, co ten průvod značí.
Ten roste stále, Olymp nepostačí,
by všecky objal v rozlehlé své síně.
Po blesku sáh' Zeus naposledy líně
ten mihnul se a rudou střelou lítnul,
však v plnou číš ho jeden satyr chytnul,
blesk zasyčel, nad titana skráň holou
se zvedl zlatem a byl aureolou.
Teď hromem Zevse Prometheus volá:

»Jsem myšlenka, jíž nikdo neodolá!
Kdys vbita na štít srázných, skalných tesů,
jsem Bohem teď, v svém klíně vesmír nesu!
Ve srdci lidstva vstává Olymp jiný!
Pryč! Z cesty Zeve, bozi, buďtež stíny!«
Moc se Silou, jež držely v svém klínu
trůn Zevse, jsou jen přelud a hra stínů.
A stále v před se tlačil rej ten běsný;
jim z číše šlehal oheň, květy vesny
kol skrání vláiy, písně z retů zněly.
A kde jsou bozi? Prázdný Olymp celý,
jak veliký hrob v nekonečno zívá.
Na obzoru mha v bílých pruzích splývá:
ten Martem byl, ten Dianou, ten Zevem!
Jest pusté nebe, zem však zvučí zpěvem,
nad ní jak slunce myšlenky zář trůní,
jest rosou, světlem, barvami a vůní
a k lidem mluví ve sluncích i v řase.

Spusť Olymp bohů — země usmívá se!

ELOA.

FRAGMENT PEKELNÉ KOMEDIE.

MYSTERIUM.

(1875.)

Úvodní slovo k novému vydání.

Znalci poesie francouzské bych nemusil připomínati, že tento fragment »Pekelné komedie« myšlen a psán byl jako pokračování a dokončení stejnojmenné básně *Alfreda de Vigny*.

Měl jsem to za věc tak samozřejmou a jasnou, že jsem se o tom nezmínil při prvním vydání. Dnes však poučen zkušenostmi, mám za svou povinnost, konstatovati původ této své skladby, aby nějaký příští literární historik se jednou nechlubil novým a netušeným objevem.

A de Vigny zamýšlel sám, jak jsem se po letech z jeho denníků dozvěděl, napsati druhý díl své skladby, ale nedošlo bohužel k tomu, zbyl jen malý »sbor andělů«, který ve vydání zlomků z jeho denníků cituje Ratisbonne.

Já znal jen první díl jeho básně, když jsem psal tento svůj epilog, a proto těch pár slok Vignyho nemohlo míti na *mé* tvoření vlivu pražádného.

Již *moje forma jest docela jiná*, jak pozná každý, kdo zná stejnojmennou báseň Vignyho.

Daleko víc na mne tenkrát působili: Bible, Dante a — Krasiński v ohledu formalním; v celku ideovém však šel jsem cestou *docela svojí.*

Tolik na vysvětlenou.

J. V.

(Propasti pekla. Těžká mlha leží nad černými útesy skal. Z hlubin vystupují kotouče bílé páry. V dálce obrysy hor. Chvílemi přecházejí stíny zatracených a mizejí mezi skalami. Časem zaznívá temné hučení podobné bouři vzdáleného vodopádu. V to mísí se vzdechy a nářky odsouzených checht démonů a třesení země.)

Hlas s hora.

Tisíc let sedím na vysoké skále a čekám hodinu vykoupení. A vidím jen, jak mraky jdou, zápasí s mlhami, jak chvílemi jimi mihne se měsíc s tváří zsinalou Kaina bratrovraha, ale čekám darmo. Skály pekla jsou upevněny v základech svých, a myslím, že ani vůle toho, jehož Bohem nazývají, nepohne jimi.

Hlas z dola.

Když jsem bloudil na zemi odsouzen k životu, jejž jsem nezavinil, slýchal jsem mnoho o slitování a soucitu. Tisíce let ležím v propasti, skal balvany tíží hruď mou, pot s krví teče po mé skráni a lepí zplesnivělý můj vlas, ale báj o milosrdenství, jako u lidí zůstala i u démonů bájí. Snad věčná ironie nazvala pohrávání dravce s obětí soucitem.

Hlas z pravice.

A pravdu měla slova písma hovořící o červu, jenž neustává, o plameni, který nezhasíná, ale lhala

řkouce: Byť hříchové vaši nad šarlat byly, nad sníh zběleny budou

Hlas z levice.

Propasti, propasti! — Zda vznáší se též nad těmito duch Hospodinův? Praví se, že jest všudypřítomným, nuž je také zde, vidí muky mé a pozoruje mlčení mé, které jest vzdorem mým. Jak může odpočívati člověk Lazar v klínu Abrahama, když ví, že člověk boháč nemá krůpěje, by uhasil svou žízeň? Či svatí Hospodina učí se od Pána svého milosrdenství?

Sbor různých hlasů.

Déšť sirný padá na těla naše a co chladivého ucítíme na údech svých, zmij jest, jež hlodá boky naše.

Jiné hlasy.

Běda! Běda!

Hlas s hora.

Tisíce let sedím na vysoké skále a čekám hodinu vykoupení. Často zdá se mi, jakoby mračnem mihla se bílá křídla andělů, ale přihlednuv blíže vidím, že jsou to páry vystupující v kotoučích z hlubin a svářící se s mraky a chmurami nebes. Již nechci volati, jazyk zdřevěněl v ústech mých; již nechci dívati se vzhůru, mha potáhla jako bělmo oči mé bděním umdlené, již tichý jsem jako kaluže vod, jež lijákem povstaly mezi skalami a v nichž smutný měsíc zhlíží pokojně svou tvář.

Hlas z dola.

Já padám neustále. Každou chvíli myslím, že rozbiju údy své o příkré tesy balvanů, ale tyto mizí přede mnou anebo rozpínají přátelsky kamenné lokty své a ustýlají mi lože v mechu klínu svého. Tak padám jako zralé jablko do klínu dívky usnulé pod jabloní. Teď snad dopadnu — leč letím dále.

Hlas z pravice.

Žízním, žízním! Jazyk můj líže skály, které pod ním žhnou, jakoby pralo do nich slunce červencové. A když něco vlažného ucítím, je to vlastní má krev, chutná hořkou sladkostí a obrací se ihned v popel v ústech mých

Hlas z levice.

Kdo mluvil o vykoupení? Jako sen edenský padla ta slova v duši mou, já slyšel hlasy harf a tóny žalmů, já cítil vůni kadidla i myrrhy. Leč zbuzen cítím náhle, jak šíří se lebka má, děsně prázdná, že by se do ní vešel svět a s ním ještě jednou to peklo se vší mukou, v kterém se potácí ona. Kdybych mohl, zbláznil bych se Ale Bůh, jejž nazývají láskou, vylámal zuby hadu zoufalství, jenž chce stiskati mou hruď a požívati mozek můj. Učiněn jsem jako slepýš v ruce kejklířově a darmo volám k Bohu, který mne neslyší.

Sbor hlasů.

Zas dopadají biče démonů na bedra naše jako krupobití. Zase padá tma na oči naše a žhavé roz-

puštěné olovo teče v uši naše Kde jest anděl, jenž počítal by vzdechy a kletby, valící se z úst našich, jako síra na střechy Sodomy? Umdlel dávno hroznou prací svou, usnul, a Pán neví o mukách našich

Nové hlasy.

Běda! Běda!

(Dav stínů objeví se na kraji propasti. V popředí vystoupí Nero a Tegellin. Kain usadí se na ohromný balvan stranou, na kyj svůj opře hlavu a zadívá se do země. Cham nakloní se nad skálu a volá temným hlasem do propasti. Jiné stíny rozptýlí se kol, přecházejí, vystupují a mizí.)

Kain.

Stále to vidím. Oko strhané, krev po trávě... Ten kyj, kterým snesena na zem smrt, nechce vypadnouti z ruky mé; hodil jsem jej do nejtmavější rokle pekla, ale za chvíli našel jsem jej, upadl přes něj a zvednuv jej cítil jsem, jak srostl s mojí pravicí. Jsem stár jako svět a stále to vidím.

Různé hlasy.

Jsme zatraceni bez pomoci; kýs blázen chtěl upevniti tyč na skále, by její stín, syn pekelných pecí, ukazoval hodiny. Ale démon s chechtem uchopil jej v půli těla, napíchl na žerď a zarazil do skály rozdělav pod ním oheň. Živé hodiny pekla.

Jiné hlasy.

Stín věčnosti lehá na skráň naši, léta padají zvolna, jak veliké krůpěje deště před letní bouří. Hyneme, ale bez zahynutí.

Cham.

Jednoho lituji. Já mohl uspořiti vám všem všecky muky. Jak málo lidí bylo na světě, když zhřešil jsem na otci svém? Měl jsem jíti cestou Kaina a pobiti všecky živoucí lidi, a mohlo býti méně slz a méně utrpení. Snad by byl starý Bůh poznal, že nechceme žíti, a spokojil by se s mukou, že musí žíti sám.

Kain.

Stále to vidím.

Různé hlasy.

Muky naše jsou nesčetné jako hvězdy v dráze mlečné, a veliké jako skály Atlasu. Běda! Běda!

Nero.

Já se nudím.

(Odhodí lyru a strhá růže s hlavy.)

Tegelline, co dělá Heliogabal?

Tegellin.

Chlapec Heliogabal dělá totéž, co dělal v životě, jen že trochu jinak. Vidí před zrakem svým řady nejkrásnějších dívek a žen, ale když chce trhati šaty

s těla jejich, vidí před sebou hnusné harpye a šklebné fantomy. Vidí nad hlavou svojí déšť fialek a růží, jimiž druhdy dusil hosty své, ale než dopadnou, mění se v lijavec jedovatých pavouků, komárů a jepic, jež píchají do krve údy jeho; ulehne si jako v životě nah na nahá těla ženská, kypící krásou a plností, leč stehna i ramena jejich objímají ho měníce se v kotouče hadí, a on musí zápasiti s nimi.

Nero.

Šťastný hoch ten Heliogabal. V žití vyprázdnil pohár rozkoše, a v pekle se alespoň nenudí. Baví se, a to jest hlavní věc. Umíral jsem rád, mysle, že dle učení filosofů bude konec mé obrovské nudy, ale ropucha ta příliš pevně usedla pod lebku mou, nudím se i v pekle. Kdyby mne trápila nějaká muka sebe větší, nějaká myšlenka sebe děsnější — ale nic v hlavě mé, nic v srdci mém, nic kolem, nic nahoře, nic v propastech. Zprvu mne alespoň trochu bavily muky zatracenců, teď jsou mi lhostejny. Nuda titana sedla mi v týl. Prometheus byl pán na své skále, bavil se s krkavcem, jenž mu hlodal játra, s okeanidkami, jež ho těšily, s Olympem, jemuž vzdoroval — ale já — ó hrozná, strašná, zívající prázdnoto nudy! Co dělá Kain?

Kain.

Stále to vše vidím. — Zvedá skalené oko k nebi. Můj kyj jest stále těžší v pravici mé. Váží tolik, jakby viny celého světa lpěly na zkrváceném jeho konci.

Nero.

Alespoň zábava. Můžeš tak dobře hádati, kdy uzraje celý svět k zatracení. Až nepozvedneš více kyje, pak svět bude peklem — jenže já se budu nuditi dále.

(Zemětřesení. V pozadí žene se divá honba Nimrodova, smečka démonů, psů a potvor. Ryk, zvuky trub a práskání biče.)

Cham (v myšlenkách).

A byl lovcem velikým před pánem.

Nero.

I ten se baví. Jen já, jen já, jen já se nudím. I ta má nuda se mi již hnusí. A nikde pomoci, a nikde vykoupení.

Tegellin.

A stín tvé nudy padá na mne, který jsem byl stínem tvým v životě.

Nero.

Co blábolíš? Jak jsi zevšedněl, ztupěl, zhloupěl v pekle! Styď se, Tegelline! Když jsi byl prefektem římským, věděls dobře, kde jaká matrona chová pro lázně mé čtrnáctileté poupě, jež rozdechnouti v růži byl hoden jediný Nero Apollo Když jsi byl prefektem římským, věděls dobře, kde jaká pokoutní krčma, kde v směsi národů, jimž vládl Řím, pán národů, bych se pobavil tancujícími kejklíři od břehů Indu, filosofujícími kejklíři od břehu Nilských, huhňavými,

nečistými židy, nevěstkami, které bavila má dlouhá chvíle, a šašky, které bavilo mé zlato; když jsi byl prefektem římským, věděl jsi, kde jaká polozasypaná díra, kde blázniví křesťané dříve jedli svého boha. než lvi mého cirku jedli jejich těla, ale teď jsi zhloupěl, nevíš rady a žehráš na mou nudu. Na mé zlato v životě jsi nikdy nežehral. Ó kdybych žil — leč co platno, druhdy jsem zapálil Řím. proč raději nemohu teď zapáliti peklo? — Ó nudo, nudo!

(Přejdou. — Stíny mizí, pouze Kain sedí na balvanu dívaje se k zemi.)

Kain.

Stále vše vidím . . .

(Jiná část pekla. Kamenité údolí, z obou stran kolmé, strmé stěny skal. V pozadí vlny Kokytu Časem objeví se obrovský stín Charona, převážející stíny odsouzených, jichž valné davy bloudí po obou březích. Nebe jest bez mraku a mlhy, ale černé, neprůhledné. Hluboké ticho. Někteří odsouzenci sedí na roztroušených kamenech, pokrytých šedozelenou plísní, jiní chodí sem tam v davech a různých skupeních. V popředí lze rozeznati tlupu zrádců, mezi nimi zvlášť Jidáš, Ganelon, Efialtes. Dále v pozadí davy králů. Nebukadnezar, Saul, Julian Apostata a jiní. Mezi nimi se míhají odsouzenci všech věků a národů. Mumius sedí na trosce antické sochy, za ním stojí Geiserich. Od břehu řeky přichází filosof a sofista, v živém hovoru. U cesty sedí indický paria s nehybností pagody. Několik pohanských germánských a keltických kněží ztrácí se v pozadí.)

Jidáš.

Učinil jsem, zdá se mi, přece dobře, že zradil jsem mistra svého.

Ganelon.

Hlupáku, dost smutné, že to poznáváš teprve nyní. Já zradil jen proto Rolanda, poněvadž jsem napřed věděl, že udělám dobrý skutek.

Jidáš.

Pomohl jsem lidstvu k vykoupení. Jinak to přijít nemohlo, řekli to již proroci, a on sám to věděl, když namáčel jsem s ním chléb do mísy. Mám vlastně zásluhu. Byl jsem nástrojem v ruce Hospodina.

Ganelon.

Dobře tak, a Hospodin odhodil nástroj, když vykonal jím úmysl svůj, a nestaral se o to, kam padne, třeba v muky pekla. Je to zvyk velkých pánů. Ale dobře tak všem, kdož se stydí za to, čím jsou. Jsou mi protivni lidé, již jsouce černými staví se bílými, a farizejsky bijíce se v prsa dí: Jsem nástroj v ruce Hospodina. Nesmysl. Jsi nástroj vůle své, a jsem li černý, honosím se tím, a to stejným právem jako bílý svou bělostí. Jsem zrádce, ale neříkám, že jsem nástroj v ruce Hospodina —

Jidáš.

Není o mne, ale potomstvo — dějiny. Nyní blábolí každý, že Jidáš šel a osidlem se oběsil...

Ganelon (s ironií).

— a že vykydla střeva jeho. Známe to. Leč ctižádost v pekle! — Jak jsi směšný, brachu!

Jidáš.

Směšný i trpce bolestný jest osud můj. O mých snahách, o mé ctižádosti, o mých reformatorských myšlenkách. o mé nesmèrné lásce neví nikdo. Bez viny stal jsem se symbolem dvojího zločinu: zrády a lakoty.

Ganelon.

Tys miloval?

Jidáš.

Ano, Marii Magdalenu. Já viděl, jak vylila nádobu masti drahé na hlavu prorokovu, a žárlil jsem na lásku její. Nejapný některý apoštol myslil, že závidím mizerný peníz, zač byla tato masť; nepochopil, že neuznaná láska kladla mi v ústa slova o prodání masti té a rozdání chudým. Teď to opakuje celý svět.

Ganelon (se sarkasmem).

Tys miloval Magdalenu — ale před pokáním?

Jidáš.

Rci, co ty jsi miloval na světě? Netvore, zrádo!

Ganelon (se smíchem).

Nu, nemáme si co vyčítat. Leč pověz mi, ty nástroji v ruce Hospodina, ký blázen to stále běhá úzkou cestou do skal a v rokli; baví mne nesmírně

ten jeho spěch, nový Sisyphus, jen že břímě jeho bude asi jeho vina. Jest také zrádcem?

Jidáš.

Ano, bratr náš. Je to Efialtes, který zradil svou vlast a své hrdinné bratry. Nyní stále myslí si, že skála ta jest úžinou Thermopylskou a že vodí nesmrtelný pluk Xerxův, by vpadl do zad Hellenům. Hle, jak se ohlíží, jakoby postupoval za ním voj. Běhá tak přes tisíc let.

Ganelon.

Dobré chutnání! Ten chlap byl asi také nástrojem, ale v ruce Xerxesově. Ó ti Řekové, kam nestačili sami, strčili fatum, a šlo to. — Leč dosti toho, je nás tu stejně smýšlejících hezká kupa; zráda, jak vidět, jest něčím obyčejným tam v tom slzavém údolí. Kde jste, přátelé, ať se přece poznáme!

První stín.

Jsem pouze zrádce z řemesla. Špehoval jsem Diokletianovy katakomby. Stal jsem se nepřímo souvinným smrti asi tří tisíc křesťanů, jež zašité v pytle kázal císař hoditi do cirku hladovým lvům, kteří netkli se jich, na to hozeni jsou do moře, a já jsem slyšel, jak i tu zpívali pod vodou žalmy Hospodinu.

Ganelon.

Pse! A málem bys byl litoval skutku svého a stal se křesťanem?

Stín.

Kdyby mne nepálilo zlato odměny, za které koupil jsem si na tři noci nevěstku i s lázněmi. Byl jsem malým Diokletianem. Každým způsobem stojí to za muky pekelné.

Ganelon (k druhému stínu).

A ty? Jsi šlechetnějším?

Druhý stín.

Jsem rodem Řek. Sloužil jsem Isáku Angelovi: na jeho žádost vedl jsem křižáky pouští k Jerusalému, zavedl jsem je daleko a otrávil křesťanům všecky cisterny. Pán můj se mi ale zle odměnil a Bůh můj ještě hůře.

Ganelon.

Dobře tak. Zráda jest hydra, která sama sebe tráví. A velcí světa řeknou: Jak nepohodlný jest mi ten člověk, a dvořané jdou a zabijí ho. Králové umyjí si ruce. A David řekne: Jak krásná jest žena Uriašova, a dvořan donese list a pošle jej v bitvu, z které se nevrátí, co zatím král na ňadrech jeho ženy zapomněl své žalmy. A Jesabel řekne: Jak líbí se mi vinice souseda mého, a druhý den zabit jest soused, a královna těší se z vinice a neví, že snad na témž místě psi lízati budou její krev.

Jidáš (v snění).

A on byl tak dobrý, tak spravedlivý . . .

Ganelon.

A umřel na kříži. Stará to povídka. Vypravuješ ji, milý brachu, řadu let. Nu, vykoupil vás?

(Na útesu skal objeví se Dante s Virgilem, jdou zvolna horem a přejdou. Do popředí vystoupí sofista a filosof. Ganelon přidruží se k nim.)

Filosof.

Kdo mluvil o vykoupení? Slyšel jsem též o tom, ale neviděl jsem stopy toho na světě, odkud právě přicházím.

Jidáš.

Já také ne. Sedím schválně zde na zápraží pekla a pozoruju davy — leč stále rostou víc a více jako písek po dechem Samumu. Hle ovoce křesťanství! Peklo se plní.

Filosof.

Ano, podivné to náboženství. Buď mlsný jako opice, vzteklý jako hyena, vilný jako don Juan, zabij otce svého, umoř k smrti matku, strhej všecky svazky, jež položila ti příroda a společnost, hýrej v statku cizím jako slon v sadech rýžových; když mdlý a slabý jsi stářím, páchati nepravost, když zhnusí se tobě hřích a napadne ti na chvíli být ctnostným, slza lítosti stačí a jsi milým Pánu. Mně milejší jest život pln trpké resignace, jaký vedl Mark Aurel, a plný světlých myšlenek, jichž jasem kráčel Plato. Nauce o lítosti nerozumím.

Ganelon.

Ty se zoveš filosofem?

Filosof.

Ano, s hrdostí to vyznávám

Ganelon.

A k jakému stádu se řadíš?

Filosof.

Jsem eklektik. Vyšel jsem vlastně ze školy novoplatoniků, ale opustil jsem brzy temné stezky jich bájné mystiky. Zavání příliš křesťanstvím. I vrátil jsem se ku starým. Poslední kámen filosofie, kde jsem ostal, a jediný platný jest pro mne Heraklit Efeský.

Ganelon.

Temný — inu, světla také mnoho nebude pod tvou lebkou.

Filosof.

Nech mne, nezasvěcenče! Musím domysliti ještě záhadu o elementární nehybnosti atomův. Jak lze větu tu srovnati s výrokem, že vše jest v proudění?

Ganelon.

Velmi snadně, milý příteli. Tvá hloupá domýšlivost jest v stálém proudu, ale tvůj mozek, jejž žerou motolice, jest takový nehybný atom, že ani stíny pekla nezachvějí jím, by vytrhly jej z děsných jeho mátoh.

Lituju tě velice. Leč kdo přišel s tebou? Tvůj kolega?

Filosof.

Můj sok, můj úhlavní nepřítel, stín mých hříchů, hle, filosof sofista! Jak jím pohrdám! On jako ta nevěstka, o níž vypravuje bible, znectil filosofii, že roztáhla nohy své na rozích ulic a zaprodala čisté lůno své taškářům a svatokupcům. Leč nech mne, prosím, domysliti mou záhadu. (Usedne stranou.)

Ganelon (k sofistovi.)

Příteli, pověz mi, co je to zráda?

Sofista.

Zráda? Inu zráda není nic zlého. Řeknu-li bílé, musím říci černé. Jest proto černé zlem, že není bílým? Řeknu-li věrnost, vyslovil jsem sám sebou její protivu, zrádu. Či může býti jedna bez druhé? Kdo by věděl o slunci, kdyby nebylo tmy?

Ganelon.

Výborně, chlapíku! Zdali pak jsi rovněž udatně tak šermoval jazykem před soudnou stolicí Hospodina? Eh, sklopil jsi hlavu svou jak beran vedený na jatky; viď, ty bys ještě z Messaliny udělal nejméně Madonnu a dokázal bys, že vlastně ne Ježíš, ale Jidáš jest vykupitelem lidstva. Jaké štěstí pro nás, že tě máme; ty nám dokážeš, že vlastně ani to zde není peklo, ale ráj. Věru zlaté časy nám kynou tvým příchodem.

Jidáš (v snění).

A ukřižovali jej a o šat jeho metali los, jak psáno jest... Kdo viděl, kdo slyšel!

Jeden stín.

Já viděl smrt Spravedlivého a slyšel slova jeho na kříži, a v chvíli poslední rouhal jsem se jemu. Já visel s ním. Jistě on byl svatý.

Druhý stín.

A já dal návrh, by losem prodána byla nesešitá sukně jeho.

Třetí stín.

A já jsem přiložil houbu se žlučí a octem ke rtům jeho.

Jidáš.

A já prcnal jako štvaný a vzav peníze hodil kněžím a vyznal vinu svou. Zde vizte! Leč Pán neviděl zoufání mé a třicet stříbrných vrylo se v mozek můj a pálí bílými plameny. A vytržen jsem z počtu živoucích a vpočten mezi zatracence.

Různé hlasy.

Běda! Běda!

Ganelon (k pariovi sedícímu u cesty).

Hej, z cesty, příteli!

Paria.

Komu z cesty? Jdi stranou, já nevšímám si tebe a pohrdám v své chudobě Bohem i slávou jeho. Mně musí jíti jeho svět z cesty, neboť není ničím jiným, než rozlitým tělem jeho, které ve mně přišlo k vědomí. Sním sen chaosu.

Ganelon.

Hrdost žebroty! Jak protivný je ten chlap! Hmyz leze po hadrech těla jeho a hnis kyše v ranách jeho. Job na svém hnojišti byl Sardanapalem proti němu.

Paria.

Jasno nebes vniká v oči mé, zřím slávu jednoho rozlitou vesmírem, kámen plesá a lotos střásá zlatý pel svůj v rány moje, jež voní mošusem. Nekonečnost prostoru roste v ňadrech mých, a myšlenky mé, orli Hymalaje, zvolily trnovou korunu Ukřižovaného za hnízdo své. Svatá země, cítím tluk srdce tvého. Plesám v tobě, matko!

Ganelon.

Pro takové chlapy jest peklo malým trestem — leč co nového, jaký to ruch u lodi Charona? Hle, nový dav odsouzenců!

(Od břehu žene se nový zástup zatracených. Mlčky rozptýlí se mezi druhé. V popředí vystoupí mnich asketa a básník.)

Ganelon.

Hle z deště pod okap. Jednoho Joba odbudu z cesty a druhý jde mi do cesty. Eh, znám ty plešaté pány.

Jiný druh pariů. Co jich žilo u dvora Karla! Samá lysina a samý břich Leč tento je strašně vyhublý. Jistě dělal v politice. Hej, brachu, kam?

Mnich asketa.

Kam poručil Pán, který utvrdil brány pekelné. Hřích prostřen jest nad hlavu mou a číš hněvu Hospodinova vylita jest na mne. Vina má větší jest Sodomy.

Ganelon.

(Stranou:) Věřím rád, jak obyčejně mluví biblicky. — Kolikrát denně jsi se bičoval? Nosil's pás železný kol těla? Spal's na kopřivách či trní? Ty mne zajímáš, chlapíku. Jak často jsi se opil po takovém bičování? Měli jste jistě dobrý sklep.

Mnich.

Kam zanesu hanbu svou! Kde největší propast, bych padl na dno její? I před Satanem zardím se z viny své. (Rychle odkvapí.)

Ganelon (k básníkovi).

Kdo ty jsi?

Básník.

Zbytečnost! Odsouzenec jako ty, v životě říkali mi básník, cítím ale, že jsem nejbídnější tvor pod sluncem.

Ganelon.

Můžeš míti pravdu. Leč co jest nového na světě? Mluv, přítel Jidáš rmoutí se nad špatnými úspěchy křesťanství.

Básník.

Divných, ba divných věcí dožil jsem se opouštěje svět. Cos táhne duší lidí, jako když vzpomenem si na zapomenutou melodii Lidstvo se zbouzí a neví čím jest, co chce, kam jde. Cos jako záblesk světla míhá se tmou klášterů a žalářů. Duch starého světa se vrací. Péro, které včera opisovalo apokalypsu Jana z Pathmu, opisuje dnes v zimničném spěchu apokalypsu o Prometheu z Kavkazu; ruka, jež tesala včera trnovou korunu na hlavě boha Vykupitele, obdivuje se, hladíc je, útlým a něžným formám soch Antinoa. Koleno, jež ohýbalo se před Madonnou, kleká před Venuší. Starý svět rázem oživuje. Jaro dýše ze zpěvů Homerových Lidstvo dívá se trním utrpení svého v čisté modro oblohy, a růže rostoucí na hrobech zapomíná pro révu bachantek. Mladost vrací se v jeho žíly. Stará váza etruská jest dražší jemu než miska, v kterou zachytili andělové krev Vykupitele. A co divnějšího, kláštery nesou na bedrách svých ruch tento, s kazatelen jejich mluví Cicero místo Basila. Virgil vytisknul Augustina. Nerozumím světu, ale myslím, že pohanství se vrací.

Hlasy.

Slyšte! Slyšte!

(Jednotlivé stíny zvedají se z kamenů a vystupují do popředí.)

Básník.

Svět klne Mumiovi, jenž bořil poklady hellenismu, i Lvu Isaurskému, jenž ve při obrazoborců ničil umění křesťanské.

(Mumius zvedne hlavu a naslouchá.)

Básník.

Ba pro torso sochy Venušiny nastoupil by i papež cestu třeba až do pekel.

Julian Apostata.

Můj sen! Můj sen! Pohanství vítězí, snad ne jak myslil jsem, ale duch jeho zachován jest lidstvu. Světlo! Světlo!

Básník.

Lidstvo se hledá. Kope v pyramidách a otvírá hroby. Poznává, že nejdříve bozi byli nepřáteli jeho a pak, když měli jednoho Boha, že to byli králové, kteří nahrazovali mu bohy ostatní. Mně líto, že jsem musil opustiti zemi. Žel. že teď, kdy začíná se pochopovat, že musil Heraklit efeský bloudit v tmách, aby Jan z Pathmu se mohl dívati do slunce.

Ganelon.

Ha, ha! Heraklit! (Jde a kopne snícího filosofa.) Vstávej brachu; důležitou otázku. Kde jest oslice Bileamova v pekle či v ráji?

Filosof.

V ráji sotva, proto že jest zvířetem, a v pekle býti nemůže, poněvadž velebila Pána, poznavši anděla jeho dřív než její pán. Věru nevím, kde jest

Ganeleon.

Eh, sofisto, zda jsi jeho lepším? Styď se! Oslice poznala a viděla, a ty, člověk a filosof, hádáš a jak nejapně! Kdybys byl chytřejší, řekl bych, že Pán raniv tě slepotou, proměnil tě v oslici Bileamovu. Ó, že nejsem tvým pánem, rány by jen pršely na tvůj filosofický hřbet! (Kopá jej.)

Filosof.

Prosím, nech mne domysliti moji záhadu.

Jiná část pekla. Divé, rozervané strže. Kotouče mlhy a sirných výparů. Se skal místy s hukotem padají vodopády. Vlny jejich jsou kalné a třpytí se jako krůpěje rovné padajícím slzám.)

Hlasy s hora.

Kdy svitne jitro mukám našim, kdy hodina vykoupení bolestem našim? Čekáme jitra, slzami zrudly oči naše, ono ale nepřichází.

Hlas z dola.

Ó děti naděje, kdy setřesete s křídel svých její těžké závaží? Hodiny pekla jdou jen k půlnoci, odtud obracejí se rafije jejich cestou zpáteční, a má-li přijíti jitro, stín viny vaší promění je v noc. Vy ale doufáte, a nedivím se vám. I velbloud v poušti žízní umíraje doufá, a beránek i v spáru kondora sní o luzích, kudy těkal v blahé volnosti. Ó děti naděje, kdy setřesete s křídel svých její těžké závaží?

*

Hlasy ze stran.

V bolestech našich vzešlo nám zjevení Boha jediného, velkého, svatého. Není tajemství více. Kdo smí říci, já netrpěl? Muky naše postaví nás jednou přímo na pravici Hospodinovu, on pozná nás dle ran našich, jako poznal svého Syna probodaného a ukřižovaného. I povstane nová říš, a kdo více vytrpěl, větším bude v ní.

Hlas z dola.

Bláhoví! Zda počítá poutník svíjení se červa, jejž rozšlápnul v prachu cesty své; zda ví blesk, který sjel v tiše pasoucí se stádo na nivách a zabil pastýře dřímajícího pod dubem, o zmatku, jejž způsobil v zděšeném bravu? Ó nedoufejte, nebo poznavše blud naděje své, padnete v hlubší propasti, než jsou ty, v nichž pohřben jest Satan od pádu svého.

Hlasy s hora.

Hle, vizte! Opět přichází sem ten bledý, krásný stín. Paprslek světla měsíčního v temnotách Gehenny.

Jeden hlas.

Nevím, kdo jest, a nemluvil jsem s ním, ale pohled na něho vlévá rosu blaženou v pal bolesti mé. Buď požehnaný na věky! I peklo má světce své, a já počítám tebe v řadu jejich.

Druhý hlas.

Hle, kterak kráčí pomalu, jak večernice přes hory, jak mlha v jeseni přes travnaté údolí, jako stín pohybujícího se oblaku přes požaté pole.

Třetí hlas.

Vizte, co to září na čele tom! Jako božský paprslek, jak bludička kmitající se nad močálem v dobu adventní.

Čtvrtý hlas.

Zapomněl jsem, jak svítí hvězdy, ale co hoří modravým leskem nad skrání tou, podobno jest Hesperovi, když v letních nocích blyskne nekonečným modrem blankytu, jak jiskra šlehne pod kopytem koně, jejž touž chvíli pobádá jezdec ku kvapnější jízdě, nebo setmělo se a páry vystupují z močálů a a noc jest černorouchá.

Pátý hlas.

Hle, žena to jest! Vlasy její visí přes úbělová ramena v skvostných pramenech jako větve truchlící vrby nad potoky, kam před stalety zavěsili jsme harfy své na březích Babelu.

Šestý hlas.

Aj, jde k nám! Bílé roucho její vlaje povětřím jak plachta nad ztemnělými vodami moře. Řekl bych, že anděl zabloudil k nám, by trpěl s námi.

(Vystoupí Eloa, bledá, chvějíci se.)

Hlas s hora.

Eloa! Eloa!

Hlas démona.

Nač bloudíš zde, dcero světla, mezi stíny zatracenců? Úpravná jest komnata tvoje a pán tvůj čeká tebe v loži basaltovém. Jdi a nepopouzej k hněvu knížete temnosti. Bílé jest tělo tvé nad úběl a ňádra tvoje podobna jsou bílým růžím kamelie, jež rozdechla v květ ústa šestnáctileté dívky. Černý vlas tvůj řine se přes ramena tvá jak moře černých diamantů. Jen oči tvé zarudlé jsou pláčem jako okraj sedmikrásky, jež sní v husté, porosené trávě. Jdi, vrať se, pán tvůj očekává tebe. Nač bloudíš zde, dcero světla, mezi stíny zatracených?

Hlas s hora.

Eloa! Eloa!

Jiný hlas.

Co se děje s tebou? Víc tebe nepoznávám, krok tvůj vázne a hvězda na čele tvém mdlé vysílá paprsky a blízka jest úplnému zhasnutí. Pomni jen, že uhasne-li docela hvězda lásky tvé, padneš a rovna budeš ostatním bídným a zatraceným, a není pro tebe vykoupení Jen láska tvoje vedla tě posud labyrinthem tmy a vznášela tě nad propastmi. Teď ale peruť tvoje klesá a brzy připočtěna budeš k dětem země, zrozeným z hříchů a odsouzeným k zahynutí.

Hlas démona.

Jdi a vrať se. Skvostné jest lože tvoje, všecky poklady, o nichž ví peklo, sneseny jsou k nohám tvým. Miliony, chceš-li, budou se kořiti tobě, a pán náš, když spočine hlava jeho na ňadrech tvých, zjasní tvář rozrytou blesky Michalovými. Jdi a vrať se.

Jiný démon.

Z černého skvrnitého mramoru jest podlaha komnaty tvé, lvi a sfingy z porfyru drží v zlatých spárech nebesa lože tvého stkaná z látek kašmíru a damašku.

Druhý démon.

Vana lázně tvé jest serpentinová z jednoho balvanu, ozdobena hady, jichž oči rubíny jsou. Ukradli jsme ji ze zbořeniště Ninivského.

Třetí démon.

Zrcadlo tvé jest hlazená plotna ocelová, v níž zhlížela Kleopatra nahé tělo své; vroubena jest onyxy a diamanty, lesk z ní oslňoval otroky obsluhující paní svou. Ale krása těla tvého oslní i lesk zrcadla tvého.

Čtvrtý démon.

Poklady Palmyry, zlato Ofiru a Uralu, diamanty Golkondy snesli jsme k svatebnímu pokladu tvému. Na kobercích pohovky tvé líhala Semiramis a na atlasových poduškách tvých chtěl zprzniti Nero vlastní matku svou.

Pátý démon.

Ó rozpomeň se! Oné noci, kdy uvedl tě pán náš mezi řady naše, jak chvěla jsi se v mohutných pažích jeho, jak stonek lilie v náručí severního vichru. Rozpomeň se, když v slzách bolesti klesla jsi na ňádra jeho, odsouzena k zatracení pro lásku svou,

jak zachvělo se peklo nad mocí lásky vaší. Teď ale ochladla láska tvá, a hvězda její rovna plamínku, jenž kmitá na močále, zaváděje v bahnité lučiny umdlené kroky neznámého poutníka. Ó vrať se k pánu svému, ať rozveselí se peklo!

Eloa.

Kdo volal mne? Kterého hlasu dříve uposlechnouti? Odkud jsi přišel prchavý stíne, jenž stavíš se v cestu mou a obnovuješ v srdci mém již dávno zapomenuté rozkoše edenu? Hle, žárný plamen hříšné lásky mé uhasíná, já cítím, závaží mdloby jak připjalo se na paty mé. On neoklamal mne. On řekl, než vynutil na mně první políbení, že jest kníže zatracených, a já líbala přece. Já zamítla ochranné. plamenné meče sester andělů a šla za ním k chmurné vlně podsvětí s usmáním na rtu, s hymnou lásky v srdci, s plesáním v očích. Leč běda, příliš důvěřovala jsem lásce své. Umdlévám pod tíží muk, jež snáším sama i s jinými. Božský můj původ hlásí se ve mně. Hudba édenu táhne mou duší a láká v oči mé palčivé slzy hořkého odříkání. Vzpomínka na světlý stín toho, jenž dal mi život, pronásleduje mne v nocích mých a když usnu na hrudi Satana, vídám jemný obličej toho, jenž plakal nad Jerusalemem. Dcera slzy rozpláču se soucitem nad mukami jiných. Vyprahlá jsou ňádra má a bolesti hrozné padají na mne, jako se chytá husta mlha jeseně na chvojnaté větve pralesa. — Nač oživil mne dech Hospodinův, proč neskanula jsem v prach u cesty jako miliony slz lidských? Proč zabloudila jsem z ráje, bych potkala u bran jeho předmět muk i lásky své? Jak byl krásný v hoři svém! Obcházel jako lev kol

hradby edenu, jak světlý oblak, za nímž stajený jest měsíc, stál přede mnou a slova plynula s retů jeho, jako bych byla Evou, matkou člověčenstva, již svedl před věky. Proč musím milovati jej? Mohu býti odpovědna za tento mohutný plamen mně neznámé vášně? Ó jistě, kdyby Bůh mohl, zrušil by lásku, nebo ta jediná zadržuje blesky jeho, ta jediná klade úsměv na čelo jeho, ta jediná kolébá na vratké ose svět, jejž, rozhněván zkázou jeho, on dávno by odstrčil v nekonečný prostor, neptaje se, kolik sluncí srazí v pádu svém a která vlasatice pohltí trosky jeho v žíznivý svůj jícen. Ale láska jediná smí sednouti k trůnu jeho a volati k němu: Otče! Jiskra té lásky svedla mne v peklo — leč jestli zhasne... Mám se modliti? Modlitba má nebude ničím před obličejem jeho, neb kdyby věděl o bolesti mé, nenechal by hasnouti hvězdu lásky na čele mém... Kam se obrátím — Všude nářek, kletby, vzdechy, rouhání, prosby, muky, zápasy, utrpení. A on sám, kníže hrozné říše této, trpí nejvíce ze všech. Já též nemyslila, že odříkati se Boha jest vykoupeno mukami takovými. Ó smilování, ó paprslek útěchy, ó svit jediný a chci zase věky vléci se mlčící a tichá!

(Klesne přemožena žalem na pokraj propasti.)

(Se skalných srázů sestupuje Dante s Virgilem. Rozhlížejí se kolem a pokročí v popředí.)

Dante.

Jsem umdlen strašnou touto poutí. Nejsme ještě u konce, mistře můj? Oči mé nemají více slzí, bych oplakával bídné osudy lidstva, a jíti kolem s okem suchým zdá se mi býti urážkou těchto ohromných

bolestí, před nimiž i syn boží krví potil se v Gethsemane. A nikde paprsk nikde zeleň, nikde azur. Tato jednotvárnost propastí jest tak hroznou, že sama již by byla dostatečnou mukou pro cítící duši.

Virgil.

Jen dále; času mnoho nezbývá nám, ještě dva kruhy největších muk čekají na nás. Třeba býti zmužilým a neurážeti nemístným soucitem spravedlnost Boha.

Dante.

Odpusť, mistře můj; ty, jsa duch, vidíš dále a jasněji snad, než mohou smrtelné zraky mé, ale pomni, že tělo jde se mnou, že člověk hlásí se k právu svému, a jej umlčeti ve mně nemůže ani božská spravedlnost sama.

(Spatří Elou nad propastí.)

Hle, takový světlý stín nás nepotkal celou strastiplnou poutí. Smím jej osloviti?

Virgil.

Učiň to, nebo neznám jej sám; postava jeho jest jako z étheru tkaná, a hvězdu vidím na čele jeho.

Dante.

Kdo jsi, bídný, nešťastný, opuštěný stíne? Ptám se jménem Toho, jenž prstem svým dotýká se dna propastí.

Eloa.

Dobře pravil jsi. Odpovídám k otázce tvé. Bídná jsem, nešťastná jsem, opuštěná jsem. Prst, jenž dotýká se dle výroku tvého dna propasti, děsí se utrpení mého a vyhýbá se místům, kam padla slza má.

Hlas s hora.

Eloa! Eloa!

Virgil.

Cizí jest mi zvuk tohoto jména. Kdo jsi?

Dante.

Ty jsi tedy Eloa, dítě zrozené ze slzy Vykupitele, oživené dechem lásky Všemohoucího svedené Satanem? Ó slyšel jsem tam na zemi tklivou báji o kráse i bolestech tvých. Nyní ale vidím, že pravdou jest všecko. Jak tě lituju, jak trpím s tebou!

Eloa.

Kdo jsi, ty? Život kmitá ještě pohledem tvým Tys neprošel ještě branou smrti a porušení. Leč veliký musíš býti před Pánem, že poslal tě v místa tato; v oku tvém plane jiskra podobná hvězdě, jež hoří na čele mém. Jistě nesmrtelné jest jméno tvé mezi národy země, a pokolení zastaví se před obličejem tvým a s chvěním řeknou: Ejhle člověk! Jdeš ze země?

Dante.

Jdu pouze za hlasem toho, který pravil ke mně: Jdi! Otevřeny jsou mi všecky hlubiny pekla — leč slabý člověk jsem a nemám ani slz, bych oplakával bídu tvou. Ó vzpomeň na mne jednou u trůnů věčné Lásky, kam jistě brzy vrátíš se, jako já vzpomínati budu tebe na zemi. Znám bolesti i moc lásky a nedivím se tobě, pouze tě lituju.

Eloa.

Na zemi? Cos to mluvil o zemi? Znám ji, jestiť ona kolébkou mou. Svatá země, hodna nositi syny boží, hodna, by jí oblévalo nejčistší světlo edenu. Často od zápraží ráje dívala jsem se do propasti prostoru, jak obloukem mihla se pode mnou v ranní páře jako zlatá, kulatá deska točící se v modravém vzduchu. I lákalo mne to blíže a velkost její rostla před zrakem mým, uviděla jsem skalné srázy její, nádheru nedotknutých pralesů, zahrady nejpestřejších květin, zlaté vlny obilné, bílá města a vesnice s písněmi ptáků i lidí a potom moře, to veliké, valné, bezmezné moře, k jehož dnu hrouží andělé Nejvyššího denně zlaté slunce a z něhož omladlé vynášejí neviditelnýma rukama, jako nejskvostnější zářivou perlu. Ó země, země! Jak šťastným jsi, že smíš blouditi jejími nivami, poslouchati šumnou hymnu jejích lesů a vodopádů!

Dante.

A cítiti tím hlouběji v srdci nicotu lidských snah, bídu lidských osudů, nesvár a protivenství, bratrovraždu a zoufání.

Eloa.

Viděla jsem zemi jen z daleka. Neznám ani obyvatele její živoucí, znám jen tyto stíny zde, a přisvědčuju tobě, že osud lidský jest bolestný a trpký. Leč zda jest lepší osud můj? Či není všeho vina, všeho kletba, všeho příčina a původ, že jsme? Být stvořením, jaká to soustava muk!

Dante.

A ještě větší býti Stvořitelem. Člověk jest nevinen v bolesti své. On neřekl otci svému: zplodiž mně. a matce své: podej mi prs života svého. On plakal, když se narodil, ale rodiče jeho smáli se při zplození jeho. Jaká ironie!

Eloa.

A což teprve já, dcera slzy — zda nejsem zrozena dvojnásob k utrpení? Proč vdechl do mne dech života, když jsa vševědoucí znal napřed utrpení mé, znal můj pád i odsouzení moje? Rovněž znal i pád matky lidí, Evy, a přece pokoušel ji jablkem. Všecky tyto věci dojímají mne jak ztracené pověsti, jimž nerozumíme, jako tony hudby, jež jsme slyšeli před lety. Co vy soudíte o nich na zemi?

Dante.

My máme věřiti, složiti hrozný osud svůj v ruce Toho, jenž sluje Láska, jejž bych já ale po této trudné cestě nazval spíše neúprosnou spravedlností. Jest

pravda, jsou zde zločinové velicí a hrozní, ale jak jsem pravil, snad ozývá se příliš člověk ve mně, že cítím dvojnásob jich utrpení. Leč odpusť, dál jde cesta má; hle, mistr můj již vyjednává s démony o průchod do jiného kruhu.

Eloa.

Ó že není dopřáno tobě déle zůstati se mnou! Leč kam půjdeš odsud?

Dante.

Bude-li v tom vůle Toho, jenž dovolil mluviti s tebou a poznati bolesti tvé, octnu se snad též na zápraží ráje.

Eloa.

Ó prosím, tam před věčným světlem nezapomeň na mne! Nechci, bys orodoval, kde jsou zbytečnými i prosby andělů, ale vzpomeň jen; jest vzpomínka modlitbou a požehnáním zároveň. Uvidíš druhé anděly, bratry a sestry mé, jak vykonávají vesele úřady své, jež od stvoření vykázal jim Hospodin. Zda ony pamatují na sestru svou, jak s ní duhovými křídly prolétaly druhdy brány edenu? ... Ó ztracené sny!

Dante.

Není věru větší bolesti než upomínka ztraceného štěstí v době protivenství. Buď s Bohem, lze-li v místech těchto vysloviti jméno Jeho. Hle, druh můj ztrácí se za rohem skály, a neschůdné jsou cesty zde a nohy mé klopýtají umdlením. S Bohem, Eloa!

(Zastře rukama tvář a zvolna ubírá se za Virgilem, který provázen tlupou démonů mizí za skalami.)

Eloa.

Opět sama, sama, sama! Noc válí se nad hlavou mou a mlčení smrti trůní v ňadrech mých. Kdo vysvobodí mne?

Klesne opět na kraj propastí. Hvězda na čele jejím kmitá jen slabounkým paprskem.)

Hlasy s hora.

A spočteny jsou dnové moji před Pánem a nejsem více než ysop v bahně Jordánu, enž kolébá se, kam vítr chce, a o nějž brousí velbloud vyprahlý jazyk svůj

Hlasy z dola.

Proklínal jsem den zrození svého a klnul jsem památce matky své, že neotrávila plod v lůně svém, anebo novorozence nevrhla před práh chatky, by odnesli jej supi hor a krmili jím mláďata svá. Klnul jsem zemi, že nesla nohy mé, jež spěly k hříchu a zatracení. Leč kletby mé padly na mne zpět, jako padají kroupy se šindelů střech a jako déšť šípů odráží se o kovový, nepronikautelný štít.

Hlasy ze strany.

Odhodlal jsem se nésti tiše bolesti své; jako pštros, který zaryje hlavu v písek a nechá bouřiti samum kol sebe, chtěl jsem ponořiti v resignaci duši svou. ale běda, muky moje, horší samumu, pálí mne a kůže těla mého učiněna jest jako síto; hruď má zdupána jest jako žito na mlatě pod krokem sedmerého spřežení volů.

Hlasy s hora.

Kdyby nyní přišla hodina vykoupení, řekl bych jí hrdě: »Nečekal jsem tebe,« nebo nevím, co by plamen strávil na mně, co by ještě více mohlo hlodati duši mou. I věčnost těchto muk musí sama se hroziti mého utrpení a otupiti na mně osten svůj. Již nečekám více ni neprosím. V mlčení své zahalím se, jako halí v rubáš mrtvolu, a bolest bude podhlavničkou mou.

(Hluboké ticho. Z různých stran vystupují nové řady stínů. Nejvíce ženy, hřešivší vášnivou láskou a chlípností: Semiramis, Kleopatra, Messalina, Hero, Sapfo, Poppea a jiné.)

Messalina.

Čí láska z vás byla větší lásky mojí? Či ohnivější, čí vášnivější? Krev tygřice proudila v žilách mých a nadýmala prsy mé; polibky mé byly uštknutím hada, vyhřívajícího se v poušti lybické, objetí mé bylo zdrcujíci, a usnouti na rameni mém znamenalo neprocitnouti více. Na veřejné náměstí postavila jsem cedrové lože své a naha ulehla jsem před veškerým národem, a kdo přišel, mohl vejíti v objetí mé. A táhli jako karavany. Lůno moje byla cisterna, z níž se opíjel Řím a s ním celý svět. Kdo vyrovná se lásce mojí?

Kleopatra.

Nevěstko! To zoveš láskou? Kdybych žila, strhla bych sochu Venuše s podstavce lázní svých a postavila tebe na její místo, a viděla bych, zda konsulové světa, kteří pomáhali plésti vlasy mé, by zachvěli se při pohledu na tvou drzou nahotu. Tys Řím na ulici.

Semiramis.

Na tygrech naha jezdila jsem. Nejvyšší kněz Baalův zaháněl perlovým vějířem komáry od lože mého, a když chtěl píti víno z retů mých, otrávila jsem jej v noci svatební. A krvavý stín Ninův stál za mnou a já se nezachvěla.

Sapfo (vybírajíc škeble z mokrých vlasů svých).

Hle, jak teče posud voda z prstenců kadeří mých! Já lásce obětovala život, a lásce čisté, bezúhonné, snad jen příliš nesměrné a závratné, jako ta skála, s které jsem vrhla v moře tělo své, nikoli ale svoje utrpení. Kal všednosti nepošpinil lem roucha mého, a duše má jest hodna lepšího údělu.

Vestálka.

Kdo přinesl větší obět nad lásku mou? Dvakrát potkala jsem jej odsouzeného pro zrádu na schodech Kapitolu, a dvakrát puštěn byl proto na svobodu. V tom viděla jsem prst bohů, a střela Amorova vjela hluboko v srdce a vznítila v něm zapovězený žár. On šel se děkovat ke mně, právě když střežila jsem svatý oheň Vesty Já otevřela jemu, on přicházel častěji, prodléval déle, oheň shasnul. I zastihli nás jednou v objetí a viděli v lásce naší blížící se nebezpečí věčnému městu. Mne zazdili s děckem pod srdcem za živa, a jeho svrhli pro novou zrádu s tarpejské skály. Kdo přinesl větší obět nad lásku mou?

Eloa (vystoupí kvapně v popředí).

Já!

Messalina.

Kdo jsi, bledý stíne? Ty že jsi přinesla obět lásky? Nevím, zda jsi schopna obejmouti muže. V jeho náručí by chvělo se tílko tvé jako třtina zmítaná větry. Jdi, děcko!

Kleopatra.

A koho jsi milovala? Byl někde pastýřem na horách libánských a při měsíci jste laškovali spolu jako hrdličky? Jej snad roztrhali vlci, a tys utrápila se v nudném hoři. Známe ty pohádky.

Messalina.

Čí láskou můžeš se pochlubiti? Na ňadrech mých odpočívali císařové, a osud světa kolébal se často na hrudi mé. Kdo byl tvůj milenec a jaké muky podstoupilas pro lásku svou?

Semiramis.

Ubohé dítě, jak se chvěješ! Tys cítila mnoho, leč kdes vzala tolik odvahy milovati!

Sapfo.

Jest láska ženy duší života jejího. Rci, kdo těšil se přízni tvé, kdo rozplétal za vonných nocí kadeře tvoje a polibkem žehnal hlavě tvé, když kladla se na ňádra jeho?

Kleopatra.

Byl sotva konsul neb vládce orientu!

Eloa.

Byl více.

Messalina.

Chceš žerty strojiti? Také dobře. Jest mi vhod pobaviti se povídkou tvé lásky. Tys milovala —

Eloa.

Satana!

(Všeobecný úžas — němé strnutí. Po chvíli Messalina zdlouhavým a chvějícím se hlasem.)

Messalina.

A miluješ jej posud?

Eloa.

Miluju!

(Hvězda na čele jejím zaplane novým leskem.)

Messalina.

A jakou obět přinesla jsi lásce své?

Eloa.

Zapřela jsem Boha Stvořitele svého, opustila ráj, domov svůj, šla za ním v tato místa hrůzy, kde vládne zločin a zničení.

Messalina.

A nelitovala jsi nikdy a nelituješ skutku svého?

Eloa.

Lkala jsem bolem jako vy, zoufala jsem jako vy, ale milovala jsem více nežli vy. Že jsem šla za ním, toho jsem nikdy nelitovala a litovati nebudu. Byl to jen nutný krok mé veliké lásky a každá z vás by vskutku milujíc učinila rovněž.

(Hvězda na čele jejím hoří jasným plamenem.)

Messalina (v stále rostoucím obdivu.)

A věděla jsi, kdo jest on? Věděla jsi, co čeká tebe? A šla jsi za ním sem, nečekajíc ničeho za lásku svou než utrpení a zatracení?

Eloa.

Věděla, šla.

Messalina.

Ejhle, světice! Anděl nebes navštívil hlubiny pekla. Proč nezvletneš vzhůru k světlu, kde domov tvůj? Proč vlečeš azurnou peruť svou kalem naší nečisté vášně? Proč mluvíš s námi, kteří jsme bláto uhnětené rukou Beliala? My bychom měli střežiti lože jeho, ale nikdy ty svatá a nevinná. A jak se zrodila láska tvá? Co kynulo ti v jeho náručí?

Eloa.

Bloudil kol ráje veliký, krásný, smutný jako den v podjeseni, kdy mlhy leží na lesích, a poslední roj čápů tíhne k pyramidám. Byl vyhoštěn z edenu. Každý bál se ho, chmurné křídlo jeho v letu zastínilo zemi a andělé uhýbali se mu na tisíc mil. Pýcha

ležela na čele jeho jako diadem a pohrdání v srdci jeho jako basaltový sloup. I jala mne lítost s ním a nekonečné slitování se zavržením jeho. Láska vzňala se v hrudi mé, stala se Bohem mým a řekla: Jdi za ním a já jsem šla!

Messalina (klesne k nohoum Eloy líbajíc roucho její).

Ó požehnej mne paprskem své svaté, veliké, jedině pravé lásky! Pohledni na mne okem andělským, ať smyješ kal hanby mé! Hle, neznala jsem slz, a nyní řinou se jako dlouho zadržené ručeje přes tváře mé. Ó svatá, veliká ženo!

Eloa (skloní se, zvedne Messalinu a políbí jí v čelo).

I ty lituješ — vím, že odpouští se litujícím. Kdesi vysloveno bylo, že těm, jižmnoho milují, mnoho se odpouští. Kdy přijde, nelhala-li slova tato, hodina vykoupení?

Messalina (v slzách).

Ne, nechci vykoupení víc, po boku tvém chci jen odpuštění, očištění.

Hlas s hora.

Ejhle! Magdalena Gehenny.

(Nejhlubší propasti pekla. Pusté rozvaliny skal. Horem prokmitá slabý kmit světla. Na velikém z černých balvanů navaleném trunu sedí Satan. Podpírá hlavu o dlaň ponořen v hluboké dumy. Eloa sedí níže na kameni u nohou jeho. Blíží se jitro.)

Hlasy démonů.

Odpočívá na polštáři síly a velikosti své hrozný a nepřemožený. Což jemu obloha s hvězdnými světy? Pro kratochvíl jemu stvořena jest země, myšlenky jeho rozlity jsou po ní a v srdcích synů lidských zapustily kořeny své, a každý, kdo se rodí, poddaným jeho jest již v lůně matky své.

Jiné hlasy.

Jeho každý straní se, potají a s třesením vyslovuje jméno jeho, křižuje se při vzpomínce na něho, ale zatím kde může líbá paty jemu: lakomec v zamčené komnatě u stohu zlata a král na trůnu podpisující rozsudky smrti. On jest pravé srdce světa, tluky milionů srdcí řídí jeho dech. Kdo může říci: Není ho? Když Bůh řekne ano, on odpoví ne a svět chvěje se na vahadle nevěda, kam nakloniti se v běhu svém.

Jiné hlasy.

On zná všecky poklady země, ví, kde spějí zasypány od pravěku sen tuhý zapomnění; modrým plamínkem kmitá se v rozvalinách, a bludička letící močálem jest jiskra spadlá z lemu dračích křídel jeho. On vede dýku vražedníka k srdci oběti vyvolené, on křičí na náměsíčníka bloudícího po střechách, by vzbudě se, padl na dlažbu, umřel v hříších a stal se tak jeho obětí. Když letí světem, podobá se let jeho letu havrana veslujícího tiše podzimním vzduchem.

Jiné hlasy.

On rozsvěcuje jiskru rozkoše ve vyhaslém oku nevěstky a lampu za záclonami okénka jejího, on ladí struny šumařovy v bujné veselí, míchá karty neviděn za stolem karbaníků, a drží škrabošku mračen před tvář měsíce, by nevytrhoval samovraha svitem svým z práce jeho.

Jiné hlasy.

Opásán jest nesčetnými legiemi věrných svých, on pohne brvou svou a peklo se třese, on udeří do skal a proudy ohně řinou se z nich. Časem letí až k prahu edenu a hvězdy jdou z dráhy jemu Na vyhaslé vlasatici odpočine umdlený letem a do měsíce složí hlavu svou těžkou myšlenkami. A harfy nebeské smutněji znějí a chvějí se v ruce nebešťanů, a duch světa pevněji tiskne žezlo své.

Jiné hlasy.

On vlévá jedové šťávy v květy belladony a krvavé mšice usazuje v neposvěcené hostie chrámů a kaplí, že lidé vidouce je při pozdvihování myslí, že potí se poznovu krví tělo Spasitelovo, a kněz podvodný využitkuje úkaz ten jako zázrak nebes a pracuje společně s ním k záhubě tisíců.

Jiné hlasy.

On přesazuje v noci mezníky polí, by ve svár vznítil sousedy, střásá rosu z pole jich a rez hází na listí sadů jejich, před duši spícího mnicha kouzlí luzné obrazy a čtrnáctileté dívky vytrhuje z modlitby večerní. —

Jiné hlasy.

On na malíku prstu svého unesl by svět a dechem jediným schvěl by jej do hlubiny chaosu. A při všem větší jest, neb radosti nepoznal. Závist a pýcha jsou mramoroví lvi, držící trůn moci jeho, on...

Satan (náhle se vzpřímiv, hrozným hlasem).

Ticho! Nejsem pán edenu, by lichotnými popěvky se lahoditi mělo sluchu mému. Ticho ještě jednou! Řekněte, že jsem veliký v moci své a hrozný v hněvu svém, ale ty chvalozpěvy přenechte těm, kdo z dlouhé chvíle koří se tomu, jejž těší jejich pokoření. — Mně netřeba kadidla a písní. Duma jako mrak lehla na čelo mé — Eloa!

Eloa.

Zde jsem, pane a miláčku můj. Mučí tě hrozný sen? Mám snad setříti také krůpěje potu se skrání tvých?

Satan.

Jsem umdlený jako lev pouště po celodenní honbě. Počítati oběti své bolí mne. Nevím, čím to jest, že staré báje léhají na mozek můj. Chtěl bych zapomenouti — ale nemohu. Zda ty jsi zapomněla?

Eloa.

I ve sny moje hrají všecka kouzla edenu barvami svůdnými, leč v skutečnosti veliká láska k tobě zaplašuje přeludy snů. Nedoufám ani nevzpomínám.

Satan.

Rci pravdu, Eloa, miluješ mne posud, jako v chvíli oné, kdy vypuzena z edenu jsi sestupovala po pravici mé v brány tyto, kdy prvním polibkem naším se zachvělo peklo?

Eloa.

Miluju tě. Muky tvoje jsou bolestí mou a beznaděj tvá mění se v zoufalost v očích mých.

Satan.

Nikdy jsem ničeho nelitoval. Vždy radost měl jsem z oběti své, ale dětinná, nevinná a přec tak silná láska tvá vzbudila první jiskru soucitu ve srdci mém. Soucit v srdci Satana! Leč nediv se, ztratil jsem mnoho pádem svým z moci své, uštván jsem jako slon, jejž honí třetí den bez ustání bambusovými močály. Jak sestárlý, sešedivělý lev jsem, jenž zaleze v sluji svou a bruče rozpomíná se na první své lupy a výboje. Ó jak dávno tomu, co svedl jsem Evu, jak dávno tomu, co pokoušel jsem na poušti Syna člověka! Tenkrát lámal dech můj cedry libanské a pod krokem nohy mé duněla země .. Ty mne tedy miluješ posud stejně? Ty bys mne neopustila v pádu a pohanění mém?

Eloa

Což zapomněl jsi, že jsem šla za tebou v říše tmy — a mohla jsem se obrátiti stojíc na prahu ráje. Ty ale jsi řekl pojď! a já jsem šla. Ty oblažen jsi, může-li v mukách našich býti řeč o blaženosti, přítomností mou, a já zůstanu.

Satan.

Jsem drsný v slovech svých a spurný v chování svém, Eloa, ale kdybych plakati uměl, viděla bys, jak tě miluju. Slož hlavu na srdce mé a setři pot s čela mého. Duma jako sen těžká padá jako krůpěje síry na víčka moje.

(Usne. Eloa stírá krůpěje potu s jeho čela.)

Hlasy ze stran.

Hle, jak leží na srdci jeho jako požehnání nebes, jako paprslek měsíce na černé skále, jako hvězda jitřenka v náručí noci, jako bílá, snivá růže planá u černého, krví zbroceného špalku popravního. Sen padl na víčka jeho, růžemi ona protkává mlhy jeho a vzdechy její jsou hudbou jeho netopýřím uším. Kolébá se nad ním jako lilie nad močálem. Snad podaří se jí láskou obměkčiti lví duši jeho, zjemniti ostří hněvu a neškodným učiniti jed závisti.

Hlas s hora.

Eloa!

Eloa.

Kdo jsi, jenž voláš mne?

Hlas s hora.

Pán slitoval se nad utrpením tvým. Slzy a vzdechy tvoje došly k trůnu jeho. Odpustil tobě a dovoluje ti vrátiti se v sesterský kruh andělů a vyvolených jeho. On těžkou mdlobou ranil Satana a skrze mraky střel dráhu pro anděly, aby vytáhli tebe z místa temnosti. Jsi rozhodnuta jíti za mnou?

Eloa

(v hrozném boji zápasíc klesne k zemi, zastře rukama obličej).

Hlas.

Jsi rozhodnuta?

Eloa (pohlednouc na Satana; odhodlaně)

Jsem!

Hlas.

Řetěz učinili jsme z křídel svých a snášíme se k tobě v hlubiny pekla, podej ruky nám, ať vytáhneme tě z dna propasti.

(Tiché, veliké blesky ozařují scenu. Eloa uchvátí spícího Satana v náručí a přikryje ho křídlem svým.)

Eloa.

Cítím sílu milionů v pažích svých, oheň, jenž plál v nitru země jiskrou jest proti varu kypícímu v žilách mých. Hle, jak skrývá unavenou hlavu svou v ňádra má! Jak leží tiše na mé hrudi, kolos — a přec tak velebný a sličný i v pokoření svém. Lásko! Ty jediný a největší Bože světa, teď mne neopouštěj!

(Blesky rostou, nad skalami míhají se bílé perutě andělů, země se chvěje.)

Hlas s hora.

Zde jsme, jak přikázal nám Pán. Dej ruku, Eloa. Již vznášíme se nad propastmi. Tíže přibývá. Leč hleď výše k světlu!

(Éther. Mezi nebem a zemí. Hluboko dole vrcholy pekelných hradeb a hor. Blesky se množí, zároveň ale kvapně roste svit jitra. Andělé vznášejí se s Eloou, jež drží v objetí spícího Satana ve výši.)

Hlas ze sboru andělů.

Jsme na prahu hvězdného prostoru. Leč nechápu tíži břemene našeho. Seberte síly své a pomněte, že vůle Nejvyššího jest silou vaší.

Hlas s hora.

Stůjte! Eloa! Co jsi učinila? Chceš snad oklamati největší Moudrost a Vševědoucnost? Spusť peruť svou a před tváří nebes i země zardi se ze skutku svého! Zda neslyšela jsi hlas andělův, jenž pravil, zda chceš opustiti peklo, a ty smělá odvažuješ se nésti je v klínu svém až k zápraží edenu? Jen z veliké lásky k tobě pamětliv božského původu tvého, volá tě Otec světla k sobě. Nuž odřekni se slepé lásky své, pojď sama za průvodci svými, anebo sletni desetkrát hlouběji i s miláčkem svým, abyste zatraceni byli na věky!

Hlasy ze stran a s hora.

Eloa! Eloa!

Eloa (v největších mukách zvedne zaslzený obličej k nebi).

Otče světla! Jsi-li láskou, zapřísahám tě světem, jenž pode mnou tratí se v čistý éther tvůj, sluncem, jež udržuje v plameni jiskra oka tvého, hvězdami, jimž dráhy vykázal jsi, a živly, jež jako poslušní psi tichnou a vstávají na pokyn tvůj! Zapřísahám tě člověkem, dědicem slávy tvé, zapřísahám tě pádem, utrpením, vykoupením jeho, láskou tvou, již nazývají synem tvým i radou věhlasu tvého, jež letla jak bílá holubice nad vody potopy! Ó jest-li kdy smiloval jsi se a odpustil — smiluj se a odpusť naposled! Pohni brvou oka svého a zlo zmizí ze světa, a tento neskrocený lev pekelné Sahary bude lízati ruce tvé oblité světlem. Smilování! Smilování!

Hlas s hora.

Opusť Satana a vrať se v dědictví slávy své, v světlo nesmrtelnosti své — anebo leť zpět v klín propastí.

Eloa

(zadívá se bolestně na spícího Satana, slza skane na jeho obličej. — Po dlouhém boji praví tiše, ale s pevnou, smutnou resignací).

Není vůbec lásky. Vrátíme se v tmy.

(Andelé rozptylují se na vše strany a prchají od ní. Ona již klesá hloub. Setmělo se, z dálky ozývají se rány hromu.)

Hlasy.

Eloa! Eloa! Sám Jehova truchlí nad pádem tvým, nebesa chvějí se a svatí a andělové pláčí!

Eloa (v zoufalství).

A přece neznají smilování!

(V tom zaplane hvězda na čele jejím diamantovým leskem a hází kol oslňující blesky. Novou silou vztyčí se Eloa, spustí peruť svou a oblévá Satana paprsky světla.)

Hlasy s hora.

Vykoupení! Odpuštění! Smíření!

Jeden hlas.

Země vykoupena jest láskou, láska ženy — anděla — vykoupila a posvětila peklo. Láska tvoje přemohla spravedlnost Nejvyššího. Hle, rozkázal andělům svým, by zbořili sluje a propasti Gehenny. Slyš hlomoz bořících kladiv jejich! Pojď vzhůru k světlu!

(Východ. Blesky zhasínají. Eloa oblita světlem povznáší Satana, jehož dračí křídla mění se zvolna v azurová, střásajíce duhy každým pohnutím.)

Satan (probuzen).

Co se děje se mnou? Starý hněv prchá z ňader mých jako bouře letního večera k horám. Mohu patřiti do světla jako před tisíci a tisíci lety a nezachvěju se bolestí a hrůzou. Kol mne éther a hvězdy. Slyším šumot perutí andělských a hlas Boha v mraku nebyl více hrozný uchu mému. Spím na srdci tvém, Eloa, jako jarní květ na prsou země, a ticho svatvečera rozkládá se duší mou. Co jsi se mnou učinila, Eloa?

Hlasy z dola.

Vykoupení, spasení, odpuštění! Není pekla více!

(Jest slyšeti dunění padajících skal a zasypávání propastí. Dvojím obloukem vznášejí se k nebi očištěné duše zatracených.)

Hlasy s hora.

Hossanah! Hossanah!

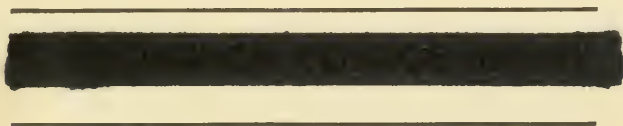
Eloa.

Slyším opět hymnus andělských sborů. Slyš to hřímavé, nekonečné allelujah? Evangelium lásky snáší se v písni té s nebes, a země mládne slyšíc dozvuk jeho. Hleď výše v světlo!

Satan

(pozvedá blesky ozářenou tvář výše, nebesa se otvírají, mrak z perutí andělských rozkládá se před ním jak cesta k edenu. Eloa povznáší jej výše, až zmizí všecko v oblacích.)

OBSAH.

NAKLADATELSTVÍ

J. OTTO

V PRAZE

JOS. [illegible] PRAHA-II
TOVÁRNA NA ZBOŽÍ KNIHAŘSKÉ